

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FAKULTA DIVADELNÍ

Scénický boj

Šerm kordem

RNDr. PAVEL PLCH, CSc.

Státní pedagogické nakladatelství

Praha

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FAKULTA DIVADELNÍ

Scénický boj

Šerm kordem

**Přehled historie evropského šermu - Škola šermu kordem
Grafický záznam šermu - Praktická cvičení - šermířská scéna**

RNDr. PAVEL PLCH, CSc.

1989

Státní pedagogické nakladatelství

Praha

Od dob, kdy se stal šerm nezbytnou součástí výchovy mužů preferovaných vrstev až do dneška, kdy je oblíbenou sportovní disciplínou, bylo vždy třeba velkého úsilí a péče k dosažení potřebných dovedností. Dříve na těchto dovednostech závisel život, svoboda i čest bojujících. V dnešní době jsou sice jen měřítkem pohybové vyspělosti, ale dlouhé tradice a obliba šermu si vynutily v obou pojetích vytrvalý, kvalitní výcvik a vysokou úroveň teorie. Chceme-li dnes reprodukovat na scéně šermířské umění starých mistrů, je třeba, abychom si uvědomili, že úroveň šermu byla vždy velmi dobrá, ať sloužil jako prostředek k vyřizování osobních sporů, nebo přímo v boji a sám boj, v němž šlo často o život, měl znaky napětí a plného nasazení.

Je třeba přiznat, že přes slavnou bojovou minulost, je u nás teoretická i praktická úroveň šermu poměrně nízká. Důvodů je několik. Hlavní je asi malá členská základna aktivních šermířů. Moderní šerm vyžaduje přesný, intenzivní a soustavný výcvik a na ten zřejmě nestačí jen romantické touhy mládeže. U šermu tedy vytrvá obvykle 2 až 5 procent těch, kteří nadšeně zahájili výcvik. Také diváků má sportovní šerm málo. Pravidla jsou dosti složitá a pochopí je dobře ten, kdo si je sám v praxi vyzkouší, tedy aktivní šermíř, a těch je málo. A tak šerm, zrodem i obsahem "elitní" sport, je málo rozšířen a ctěn jen úzkým okruhem příznivců. V tomto směru značně zaostáváme za evropskými státy a malá rozšířenost šermu je naše smutná sportovní rarita.

Ve scénickém šermu není situace o mnoho lepší. Mnoha hercům chybí základní dovednosti, přípravě šermířských scén se věnuje obvykle málo času a teorie scénického boje zaostává za požadavky zodpovědné práce. Často se stává, že se šermířské scény cvičí až v poslední chvíli (pokud se cvičí) a podle toho také vypadají výsledky. Někdy se snad počítá i s divákovou neznalostí šermu a tak v množství stylových i technických nedostatků se odbývají slavné šermířské scény, avšak bohatství a působivost šermířských akcí zůstávají nevyužity.

V rozporu s úrovní šermířské scény bývá často snaha režiséra o stylovou čistotu hry a tedy také o dobové pojetí bojových akcí. Je přirozené, že tento rozpor snižuje hodnotu celé hry a že je nežádoucí i když průměrnému divákovi uniká. Ovšem náprava nedostatků v jevištním šermu, vedoucí k citlivému používání dobových prvků, zvyků i akcí v historických hrách není jednoduchá. Především chybí odborníci, zabývající se podrobně historií šermu vůbec. Z toho pramení naprostý nedostatek přehledné literatury z tohoto oboru a nedostatek základních znalostí o šermu, vyskytující se nejen u diváků, ale i u interpretů a autorů šermířských scén. To vede ke stavu, v němž se reprodukuje umění mistrů diletantským způsobem. A konečně všeobecný názor na šerm je značně zkreslen romantickými představami, založenými na četbě historických románů a ovlivněn znalostí sportovního šermu, který má odlišný charakter od skutečného šermu.

Podstatně lépe je tomu v tak zvaném "historickém šermu." V poslední době u nás vznikla "živelně" řada šermířských skupin, které se dovedly vypořádat s velkými problémy a překážkami v organizaci, materiálním vybavením i ve výcviku. Jejich vystoupení se stala vítaným zpestřením při prohlídkách mnoha našich hradů a zámků. Některé skupiny dokonce uvádějí rozsáhlá samostatná představení a ukazují v nich profesionální šermířskou zručnost. V ukázkách i představeních jde většinou o připravené efektní akce s dramatickým obsahem a se stanovenou choreografií, tedy v podstatě také o scénický šerm. O skutečný historický šerm, to jest o rekonstrukci dobových šermířských akcí, se snaží jen málo skupin a téměř se s ním nesetkáváme. Jednak proto, že je nedostatek autentických podkladů pro šerm tohoto typu a nedostatek odborníků v tomto oboru, ale zřejmě také proto, že skutečný dobový šerm je proti scénickému šermu dosti fádňí a diváky by nepoutal.

Šerm sám má mnoho předností, které nebývají obvykle správně doceňovány. Jsme zvyklí posuzovati šerm pouze z historického hlediska, jako bojový prostředek dávné minulosti, který nemá místo v současné bojové technice a unikají nám přitom velké hodnoty šermu, jakožto prostředku k zvyšování pohybových kvalit šermířů. Při výcviku šermu se cvičí a udržuje rychlost, pružnost a obratnost, pohybová přesnost, lehkost a ušlechtilost, odhad vzdálenosti, prostorový cit a souhra s partnerem, je k němu třeba dobrý postřeh, rozhodnost a vytrvalost. Pro tento souhrn žádoucích znaků má šerm mnoho ctitelů mezi sportovci i diváky na celém světě. Protože péče o pohybové vlastnosti je nezbytnou součástí výchovy i "růstu" herce, je třeba zdůraznit bohaté možnosti využití šermu, ať sportovního nebo scénického, jako zdroje k získání a udržení dobré pohybové úrovně herců. Tuto skutečnost si řada mladých herců uvědomuje, ale jejich snaha nebo lépe touha po pravidelném provádění šermířského výcviku, ustupuje před časovými obtížemi a před nedostatkem odborného vedení.

Potřebnou pomocí pro posluchače i absolventy studia herectví a dále pro režiséry, choreografy a šermíře, zabývající se scénickým šermem, by mohla být učebnice scénického boje, která by obsahovala nejen základní školu scénického šermu různými zbraněmi, cvičební etudy i postup pro sestavování šermířských scén, ale také školu a techniku scénického boje beze zbraně. Naléhavou potřebu této učebnice řešíme vydáním základní části scénického šermu, formou učebních textů, určených především pro posluchače AMU a jiných divadelních škol.

Texty obsahují látku rozebraných publikací tohoto druhu rozšířenou o další poznatky z výuky scén.šermu a to:

přehled historie evropského šermu,
školu scénického šermu kordem (rapírem),
grafický záznam šermířských akcí - šermířské písmo,
praktická cvičení scénického šermu kordem,
úvod do sestavení šermířské scény,
obrazovou přílohu dobových šermířských akcí.

Přehled historie evropského šermu se týká nejdůležitějších období ve vývoji evropského šermu z hlediska významu pro jevištní použití. Hlavní snahou

při zpracování školy scénického šermu bylo vybrání a uspořádání vhodných akcí v systém, dávající předpoklady k účelné i rozsáhlé výuce a k rozmanité, stylové náplni šermířských scén.

Grafický záznam šermu, uvedený při popisu akcí, je původní návrh stenogramu šermířských akcí. Slouží jednak k rychlému zápisu akcí a jednak jako prostředek pohotové informace při studiu a nácviku šermířských sestav. Jeho značnou výhodou je nezávislost na slovním popisu, takže mu může rozumět každý, kdo ovládá teorii šermu.

Praktická cvičení scénického šermu představují cvičné etudy shrnující typické divadelní akce a jejich postupný nácvik. Úvod do sestavení šermířské scény obsahuje charakteristiku šermířských stylů a postup při sestavení šermířské scény.

Obrazová příloha má informační charakter a v obrazech, vybraných z dobových publikací, doplňuje přehled o akcích a systémech významných mistrů šermu.

HISTORIE EVROPSKÉHO ŠERMU

Od dávných dob byl meč symbolem svobody, moci a síly. Na jedné straně byl prostředkem k dosažení osobních výhod, na druhé straně byl vykonavatelem práva a spravedlnosti. Sjednocoval tedy v sobě současně hrozbu i ochranu a není daleko od pravdy tvrzení, že historie lidstva byla psána mečem.

Ovládání zbraní se věnovala vždy značná pozornost a úroveň šermu, jakožto prostředku rozhodnutí veřejných i osobních sporů, byla vždy vysoká, protože byla podporována cenou života a svobody, ziskem slávy, společenského úspěchu a moci.

Nutnou informací o významu šermu v dřívějších dobách nám poskytne přehled vývoje šermu, ve kterém se zaměříme hlavně na období důležitá pro učební látku i výuku jevištního šermu.

Pro vývoj evropského šermu jsou závažná tato období:

1. Starověk - doba řecká a římská
2. Středověk - 13. až 15. stol.
3. Italská škola 16. až 17. stol.
4. Francouzská škola 17. až 18. stol.
5. Sportovní šerm 19. až 20. stol.

Společensky největší význam měl šerm v 17. stol., kdy spolu soupeřily školy italská a francouzská.

1. S t a r o v ě k

Základem evropského šermířského umění je řecká a římská vojenská vyspělost. Dá se předpokládat, že starověcí válečníci byli velmi dobrými šermíři. Cvičili se intenzivně od útlého dětství ve válečných dovednostech. Uměli dobře běhat, skákat, házet oštěpem a zápasit, používali lehké oděny a krátké, dobře ovladatelné meče. To vše jsou okolnosti, které napomáhají k vysoké bojové úrovni.

Připočteme-li k tomu obrovskou válečnou praxi, nemůže být pochyb o šermířském mistrovství starověkých válečníků. Podobný závěr vyplývá ze starých bájí a z básní "klasiků", kde vedle obdivu k síle, statečnosti a bojovému umění se dočítáme o hrdinských soubojích předních bojovníků nebo o nezranitelnosti slavných reků, v nichž byla asi nejdůležitějším činitelem technická vyspělost v ovládnutí zbraní. O významu a oblibě šermu ve starověku svědčí první profesionální školy šermu a gladiátorské zápasy, s napětím sledované všemi vrstvami Římanů, i když tyto zápasy považujeme již za určitý úpadek společenské hodnoty šermu, protože zápasili lidé na cti snížení a urození pouze přihlíželi.

Hlavní výzbrojí starověkých bojovníků byly meč a štít.

Meč byl u Řeků asi 50 cm dlouhý, 3-4 cm široký, oboustranně ostrý, s tupým hrotem, s kostěnou nebo dřevěnou příčkou a 10 cm dlouhou rukojetí, ke konci rozšířenou.

Štít byl většinou kulatý, asi 70-100 cm v průměru, vypouklý. Držel se na předloktí levé paže tak, aby bylo možno krýt celou postavu pohybem levé paže.

Výstroj chránila jen to nejnütnější. Kovová přilba hlavu a kožené chrániče pravý loket a rameno. Nic nemělo bránit rychlé chůzi a běhu, jakožto nejdůležitějším prostředkům vojenského pohybu.

Římané měli výzbroj podobnou jako Řekové. Jejich meč byl delší (asi 70 cm) a měl ostrý hrot, takže byl nebezpečnou bodnou i sečnou zbraní. Kromě meče a štítu - základní výzbroje gladiátorů, používali také jiné, netypické zbraně, jako oštěp, trojzubec, síť a další, a to v boji i při gladiátorských zápasech.

Římská výstroj byla bohatší a obsáhlejší. Zdobená kovová přilba chránila hlavu, kožená tunika, zpevněná kovovými pláty, tělo. Vedle pravé paže kryté koženým náloketníkem, byly kryty koží také holeně a kolena.

Boj na krátkou vzdálenost byl základem bitevních šarvátek ve starověku. Dostí velký štít chránil celé tělo před soupeřovými útoky a meč sloužil především k útočným akcím. Jeho váha i rozměry dovolovaly rychlé a přesné akce s důraznými seky, máchy i záludy. Pohyby nohou obsahovaly kroky, skoky, krátký výpad a úhyby stranou. Bojovalo se většinou čelně a po kruhu, se snahou dostat se protivníkovi na nechráněné místo.

2. S t ř e d o v ě k

Po pádu Říše římské (r. 476) můžeme pozorovat značný úpadek ve válečnickém umění. Dobyvatelé sice přijali s troskami římské kultury také bojovou techniku Římanů, ale živelný postup germánských nájezdníků se nedá srovnat s organizovaným systémem válečníků doby Caesarovy. Pravidelný výcvik ve zbraních se neprováděl a na jeho místo nastoupily - dravost, bojová improvizace a strategie překvapení a rizika.

Centrum vojenské moci se stěhovalo ve středověku z Říma do Říše francké a společenský život v západní Evropě nabyl rázu venkovského. (Mizela velká města a nastupovalo přírodní hospodářství.) Vedle zbarbarštělé světské moci nastoupil nový činitel - církve a všeobecný zmátek v Evropě byl zvyšován nájezdy divokých východních kmenů. Není tedy divu, že nemáme z té doby přesné zprávy o vojenské výzbroji a výstroji, protože obojí se podřizovalo okamžité situaci. Toto období znamená přerušování propracované linie bojové techniky. Teprve po 10. století dochází k částečné stabilizaci evropských poměrů a od těch dob můžeme opět sledovat vývoj zbroje i šermu až do dnešní doby.

Germánští bojovníci používali dlouhý, rovný meč, kopí s praporcem, luk a šípy, protáhlý štít. Nosili kožené košile posíté kovovými plátky a kroužky, kapuce a suknice ze stejného materiálu. Hlavu kryla prostá kuželovitá přilba s krytem nosu - nánosníkem.

Na křížových taženích k Božímu hrobu (první v r. 1096) se střetávali křesťanští rytíři s vyspělým nepřítelem a poznávali nové druhy zbraní i oděvní. Některé vhodné prvky byly přejímány a ovlivňovaly další vývoj zbroje i boje. Poměrně brzy se rozšířily drátěné košile a kroužková brnění, které chránily dobře proti šípům a sečným ranám meče. Tato skutečnost vedla k zvětšování váhy sečných zbraní a k zvyšování průbojnosti střelných zbraní (mechanická kuše) a naopak; účinnosti zbraní se čelilo zesílením brnění až k meziúnosnosti, takže ve 14. století se setkáváme s celokovovým oděním o váze až 40 kg (turnajové brnění), které chránilo celou postavu rytířů, ale velice snižovalo jejich pohyblivost a bojeschopnost. Boj těchto těžkooděnců nebyl myslitelný bez přispění druhých a bez silných koní.

Šerm v této době byl otázkou hrubé síly. Snahou bojujících bylo povalit protivníka a na zemi dobít nebo jej odzbrojit a zajmout. O nějaké škole nebo systému šermu nejsou do 13. stol. zprávy. Ale těžkopádný meč, ovládaný hrubou silou, vhodně reprezentuje nadvládu síly v životě i v politice středověku.

3. Novověk

Obrat v bojové technice způsobilo rozšíření účinných palných zbraní. Těžké odění již nechránilo dostatečně bojující a ztratilo tak svůj význam. Plocha, krytá kovem se postupně zmenšovala na nejdůležitější části - hrud' a hlavu. To vedlo k zlepšení pohyblivosti bojovníků a dále ke snížení váhy sečných zbraní, které se staly ovladatelnějšími a příjemnějšími k nošení i v boji. K tomuto obratu samozřejmě nedošlo najednou. Od prvního použití střelného prachu (pravděpodobně v bitvě u Kreščaku v r. 1346), to trvalo dobrých 130 let, než těžkooděnci vyklidili bojová pole a než drahocenná brnění zaujala místo historických památek.

V této době se objevily první publikace o šermu, které nás informují o úrovni a významu šermu v 15. a 16. stol. (Španělsko - 1474, Itálie - 1531, Německo - 1529, Francie - 1533, Anglie - 1594).

Zřejmě k tomu přispěl vynález a rozšíření knihtisku (Guttenberg - 1474). Dřívější ojedinělé práce o šermu ze 14. a 15. stol. jsou pouze naivní obrazové rukopisy bez podrobnějšího textového výkladu (Tallhofer).

Dobový novověký šerm, o němž máme spolehlivé informace, dělíme na tři období:

- I. Období meče - zhruba 16. stol.
- II. Období rapíru - první polovina 17. stol.
- III. Období kordu - do konce 18. stol.

V prvních dvou obdobích můžeme pozorovat převahu italské školy, ve třetím období převzali vedoucí roli v šermu Francouzi. Zvláštní postavení, izolované od cizích vlivů, si dlouho uchovávali Španělé.

Módou 16. stol. bylo, aby urození mladíci odcházeli do Itálie (hlavně do Janova, Benátek, Boloně) pro získání šermířských znalostí a zkušeností.

Slavní italští mistři působili v různých evropských zemích na šlechtických dvorech nebo v šermířských školách. Tak např. v Anglii působil slavný Vincentio Saviolo, na dánském královském dvoře vyučoval šermu "mistr kontrotempa" Fabris apod. Šerm byl v té době považován za velmi důležitou část výchovy a dokladem toho, že výuka nebyla jen formální je, že v 16. stol. bylo ve Francii zabito při soubojích asi 40.000 šlechticů (Castle).

Do konce 15. stol. se nedá mluvit o uceleném systému šermu. Pohyby měly silový charakter, užívalo se převážně seků a mistři učili své žáky hlavně řadu úspěšných triků, vzniklých náhodně při potyčkách.

Ani šerm 16. stol. nebyl technicky příliš na výši, což můžeme poznati podle prvních publikací z první poloviny tohoto století. Knihy o šermu z té doby obsahují mnoho úvah filozofických, náboženských, užívá se v nich geometrie, píše se tam mnoho o čestném vedení sporu, ale o šermu je tam poměrně málo. Výklady jsou často symbolické a textu se dá jen těžko porozumět. Poměrně těžké zbraně neumožňovaly složitou šermířskou techniku a tak se učily a uplatňovaly jednoduché důrazné akce, prováděné s velkou intenzitou a v osobitěm pojetí.

Meč, jakožto hlavní zbraň 16. století se používal pouze jako útočná zbraň. Ke krytu se používalo štítu, pláště, dýky, případně náhodných předmětů (louče, hole aj.). Samotné kryty mečem nejsou nikde popisovány. Malý štít se držel dvěma způsoby: buď s nataženou paží daleko vpředu před tělem a krouživě se s ním pohybovalo nebo s ohnutou paží těsně před hrudí a před obličejem. Seky byly odráženy v tupém úhlu tak, aby soupeřův meč sklouznul vlevo stranou, nebo vpravo vzhůru; body byly sráženy se strany, plochou štítu.

Dýky se používalo podobně jako štítu, pouze ke krytu. Držela se stejně jako meč a její polohy byly totožné s polohami meče. Úkolem dýky bylo chránit levou stranu těla až po koleno.

Pláště se používalo jen nouzově ke krytu a k zachycení soupeřova meče. Když došlo ke střetnutí mečů, snažili se šermíři zachytit soupeřovu ránu příčkou nebo rubem meče a využít vzniklou polohu k současnému protiútoku. Z této snahy se později vyvinulo tzv. "stesso tempo", což je v podstatě spojení krytu a protiútoku v jednu akci (zárazy).

Pohyby nohou obsahovaly převážně kroky vpřed a vzad, krátké výpady oběma nohama, různé obraty a úhyby tělem.

Změna v šermířské technice nastala koncem 16. století, rozšířením rapíru (sečný kord), jakožto základní chladné zbraně. Štíhlá úzká čepel umožňovala propracování techniky bodů a její oboustranné ostří dovolovalo užití všech sečných akcí používaných v šermu mečem. Menší hmotnost rapíru umožňovala ovládnutí zbraně pohyby vycházejícími z lokte a vedla také k propracování a stabilizaci šermířských pohybů nohou. Rapír, jakožto přechodná zbraň mezi mečem a kordem, spojoval ve své konstrukci vlastnosti obou zbraní, což vedlo k rozsáhlé škále akcí, v níž se kombinovaly techniky seků a bodů.

Ovšem vytříbená šermířská technika byla vypracována až po dalších úpravách rapíru a po jeho změně v čistě bodnou zbraň - kord. Došlo k tomu postupně ve 2. pol. 17. stol. a v průběhu 18. století. Čepele byly zkracovány

až na délku současných kordů (90 cm) a ostří se redukovalo na tenčí čepel a posléze pouze na hrot. Vyloučení seků sice snížilo množství základních akcí, ale také umožnilo vznik některých nových akcí, např. oddělení riposty od krytu. Lehké krátké kordy byly dobře ovladatelné, umožňovaly složitější akce a jejich rychlejší provedení. Nepotřebovaly ochranné pochvy a dobře se nosily. Došlo také k upřesnění soubojových pravidel a technicky vytříbený šerm se stal společensky reprezentační záležitostí.

Šermířské školy

Již ve středověku se vytvořily v některých evropských zemích šermířské spolky a školy, podporované panovníky, které rozhodovaly nejen o výuce žáků, ale i o uznání a přijetí nových mistrů.

Tak např. ve Španělsku měl absolutní monopol "Spolek mistrů šermu" a žádný nesměl vyučovat šermu, koho neuznal hlavní examinátor v Madridu. Šermíři byli v tomto spolku dělení:

1. Tyro - bojovník
2. Luxor in arte palestrinae - aspirant
3. Licentiatus in arte et usu palestrinae - učitel
4. Lanista seu magister in usu palestrinae - mistr

V Německu byli "Markusbrüder" se sídlem ve Frankfurtu. Přijímali nového kandidáta při podzimních slavnostech. Uchazeč o přijetí musel šermovat s kapitánem a se všemi členy bratrstva, přítomnými ve Frankfurtu. Obstál-li, mohl vyučovat šermu mečem v celém Německu.

V Praze byly podobné spolky "Federfechtýřů" a "Bratrstvo sv. Víta", vynikající v šermu rapírem. Často se stávalo, že němečtí mistři přicházeli do Prahy podrobit se zkouškám opravňujícím k výuce šermu rapírem a naopak čeští šermíři získávali aprobaci k výuce šermu mečem ve Frankfurtu. Obojí potom mohli vyučovat šermu oběma zbraněmi v celém císařství.

Ve Francii měla absolutní právo k výuce šermu "Královská akademie", hlavní představitel francouzské školy. Diplom dostal jen ten, kdo se učil 6 roků u mistra Akademie a ještě po veřejné zkoušce před jinými třemi mistry.

Podle pařížského vzoru byly zřizovány podobné akademie i v jiných evropských městech (Brusel, Toulouse, Strasburg aj.) a šerm se stal pravidelnou součástí výuky na vysokých školách. Mistři šermu se těšili veliké vážnosti a měli v tehdejší společnosti vysoké postavení, ať působili jako dvorní vychovatelé nebo jako universitní profesori. Byli také učiteli etikety a rozhodovali čestné spory.

Ve všech dobrých školách byla vyžadována přísná kázeň s vyloučením poznámek a potyček během vyučování. Lekce bývaly dávány často odděleně, zvláště chtěl-li zasvětit mistr vyvoleného žáka do svých vybraných akcí. Někteří mistři žádali dokonce od svých žáků přísahu, že nikomu nevyzradí tajemství, která jim byla odhalena a že nikdy nevystoupí proti svému mistrovi (Marozzo).

I t a l s k á š k o l a

Za otce italského šermu je považován první, opravdu nadaný autor - Achilles Marozzo. Jeho dílo "Opera nova" z r. 1536 obsahuje 5 svazků a je velmi kompletní. (Viz obr. 1-10 přílohy.)

1. a 2. svazek - šerm mečem a štítem, dýkou, pláštěm,
3. svazek - šerm dvouručním mečem,
4. svazek - šerm lidovými zbraněmi (píka, kosa, halapartna),
5. svazek - pravidla a zákony šermu (filozofie).

Dílo Marozzovo ovlivňovalo práce řady dalších autorů, italských i cizích, kteří zdokonalovali školu šermu a věnovali stále větší pozornost meči (později kordu), jakožto základní a přední zbraní. Zastavíme se jen u předních mistrů, krátkou charakteristikou jejich přínosu pro vývoj šermu.

Účelný, jednoduchý a originální systém vymyslel matematik Camillo Agrippa, přítel Michelangelův. Zavedl numerické značení poloh zbraně, vymyslel máchy, ale dával přednost bodům, užíval útoky s otočkou těla. Obrázky k jeho práci "Trattato di scientia ďarme" z r. 1553 kreslil sám Michelangelo. (Viz obr. 11 - 15.)

Další zjednodušení a zpřesnění systému přináší práce Giacoma di Grassiho "Ragione di adoprar sicuramente l' arme ..." (Benátky 1580).

Autor v ní vedl délku a směr kroků, zavedl a definoval linky (horní, dolní, vnější, vnitřní), rozdělil čepel na 4 díly a používal batutu, (odraz). Třídil útoky podle toho, kterou částí paže byly provedeny, prosazoval nutnost krytí ostrím meče a uvedl, které protiútoky jsou rychlejší a kdy je výhodnější sek nebo bod.

Polohy nohou při různých útočných i obranných akcích určil přesně Saint Didier. Jeho názorné obrázky obsahují troj a čtyřúhelníky, tvořené stopami chodidel, podle nichž se má šermíř pohybovat při provádění určité akce. (Viz obr. 27-32.)

Nové prvky přináší také práce Angela Vignaniho "La schermo", žáka Marozzova z Boloně. (Viz obr. 16 - 22.) Rozlišoval 7 poloh zbraně, dával pravou nohu vždy dopředu, doporučoval výpad (punta sopra mano) a dával přednost bodu. (Mistři se jen neradi klonili k výhodě bodů před seky, tvrdíce, že ke krytí bodů není třeba síly a že je vykryje i dítě, zatímco ke krytí seku je třeba muže.) Šel velmi daleko v teorii šermu a stanovil, aby jeho práce byla publikována až dlouho po jeho smrti. (Vyšla roku 1575, 151et po dokončení.)

Vrchol italské školy představují práce Gigantiho a zvláště Capo Ferra. Jejich teorie určovaly vývoj šermu po celé 17. století.

Nicoletto Giganti definoval výpad a užíval jej při všech útocích. Doporučoval cvičit více poloh, ale užíval jen dvě: Quarta a tercu.

Přesné a výstižné dílo Ridolfa Capo Ferra "Grand simulacrum" z roku 1610 obsahuje jasné a solidní definice, množství praktických rad a příkladů, doplněných výstižnými kresbami. (Viz obr. 37 - 51.)

Capo Ferro stanovil délku kordu (dvojnásobek délky paže), určil rozdělení a užití části čepel (ostří a rub), odmítal úhozy na čepel jako ztrátu času a považoval za jistější bezpečnou vzdálenost. Popsal přesně pohyby nohou a první žádal protipohyb levé paže při výpadu, definoval rozestup soupeřů:

mensura larga - zásah výpadem

mensura streta - zásah předklonem

Odmítal všechny lsti, v tehdejší době velmi v šermu užívané, doporučoval přímou linii šermu bez křížení nohou a první jasně definoval posun.

"Grand simulacrum" podává v 13 kapitolách souhrn teorie i praxe šermu sedmnáctého století. Uvedeme si jeho stručný obsah v heslech:

1. a 2. kap. pojednávají všeobecně o zbraních,
3. kap. - podrobnosti o kordu,
4. kap. - definice rozestupu,
5. kap. - rozběr částí těla a jejich funkce v šermu,
6. kap. - postavení trupu (co největší předklon pro zlepšení útočnosti a snížení zasažnosti),
7. kap. - úloha paží (levá paže = protiváha, pravá paže je v supinaci pro vnitřní stranu sokovy čepel a v pronaci pro vnější stranu),
8. kap. - označení včasnosti - (rozdělení tempa se zřetelem na pohyby kordu a nohou),
9. kap. - rozběr pohybů nohou,
10. kap. - pojednání o obraně (třídění základních poloh podle výhod- nejlepší terca),
11. kap. - pojednání o útoku (nejdůležitější je hledání vhodného rozestupu, klidně a bez zbytečných pohybů),
12. kap. - rozběr různých situací (nejvhodnější protiútoky),
13. kap. - užití dýky a kordu (kord stačí k obraně sám, dýka jen usnadňuje protiútok).

Dále následují radý pro praxi šermu, které doplňují vědeckou práci Capo Ferra:

Šermíř má především pozorovat ozbrojenou paži sokovu, aby mu neušel ani jediný její pohyb.

Dobrý šermíř neotáčí s útokem, ale neútočí, není-li si jist, že vykryje protiútok.

Při šermu kordem a dýkou mají být obě akce (obránná i útočná) provedeny současně.

Kord je král a základ všech zbraní. Má být držen hodně vpředu s vytaženou paží, aby křížil včas útoky soupeře.

Střetnete-li se s brutálním soupeřem, útočícím bez přípravy, útočte mu v mezotempu na ozbrojenou paži, nebo ustupte a zaútočte po sokově marném útoku.

Kdo se chce stát dokonalým šermířem, ať se často utkává s rozličnými a pokud možno lepšími soupeři, než je sám.

Nejlepší poloha je nízká terca s vytaženou paží.

Záludy jsou v podstatě špatné a neužitečné. Útočí-li na vás protivník záludem, zasáhněte ho během jeho záludu.

Varujte se špatných učitelů.

Je dobré ovládat útok do každého sokova postavení, ale stejně dobré je umět odpovédět na útok soupeře správným protiútokem.

Užívejte vhodně kontrotempa z tercy a z kvarty.

Nemá-li sok hrot v prodloužení paže, zaútoč mu neprodleně na ruku.

Ihned po útoku je třeba vhodně ustoupiti.

Všechny kryty je třeba dělat s vytaženou paží, většinou pravým ostřím (malíková strana čepele), zřídka rubem.

Výpad je nutno provést tak, aby soupeř nepozoroval přípravu, návrat po útoku je třeba začít hlavou.

Capo Ferro ukončuje svou práci popisem krytu, užitečného v šarvátkách nebo za tmy - je to rychlý, kruhový pohyb, probíhající všemi polohami z tercy přes sekundu a kvartu zpět (velká kružná terca).

Dílo Capo Ferra ovlivňovalo vývoj šermu po celé 17. stol., a jeho teorie byly v Itálii důsledně rozváděny a propracovány; brzy se rozšířily po celé západní Evropě. Většina jeho zásad platí dodnes.

Jako příklad uvádíme práci Francesca Alfieriho, "La scherma", s výstižnými a umělecky hodnotnými obrázky, která se dočkala mnoha nových vydání (v letech 1640 až 1683). Informuje nás přesně o tom, jakých akci se v 17. stol. používalo (viz obr. 52 - 59).

Za zmínku stojí ještě kniha Antonia Marcelliho "Regolle de lla scherma", z roku 1686, uvedená odvážnými slovy: "Jste jedinečný, objevíte-li v mých principech nějakou chybu, protože se to dosud nikomu nepodařilo." Marelli vyžadoval u postojů pravý úhel chodidel a první popsal moderní výpad, jakožto základ útoku. Dále je považován za vynálezce "passata sotta" (i když je znali již Fabris i Ferro). Vyžadoval kryt vnitřních bodů ostřím a kryt vnějších bodů rubem (nepravým ostřím). Byly tedy všechny kryty prováděny v dlaňové poloze. Používal vazby, kavace a kontrakavace jako jeho předchůdci. Za hlavní považoval tři polohy:

prima - dnešní kvarta,

seconda - dnešní sexta s napnutou paží,

terza - sexta s ohnutou paží.

Doporučoval protiútok ve chvíli, kdy se protivník zvedá z výpadu. Popsal jako první "intercciatu", oblíbený italský bod (útok smykem do boku z vazby nebo po dégažé).

V době rozmachu italské školy vycházely publikace o šermu i v jiných evropských zemích.

Ve Španělsku to bylo dílo Jeronýma de Carranza, "De la filosofia de las armas" (1569), oplývající geometrií, matematikou a taji. Carranza byl pro Španěly tím, co Marozzo pro Italy. Sám se nazýval vynálezcem šermířského umění a v 17. stol. byly ve Španělsku jeho teorie jen opakovány a rozváděny.

V Německu to bylo slavné dílo Joachyma Meyera, "Gründliche Beschreibung der Kunst des Fechtens" (1570), obsahující použití tesáku, meče, halapartny, cepu a rapíru podle Grassiho a Vignaniho. (Viz obr. 23 - 26.)

V Anglii působil slavný mistr Vincentio Savio. Jeho dílo "His practise in two bookes" z r. 1595 je psáno jako rozhovor naivního žáka s moudrým učitelem. Doporučoval krýt levou rukou a útoky na břicho; dělil útoky podle místa zásahu:

imbrocata - nad rukou nebo nad zbraní,

stoccata - pod rukou nebo pod zbraní,

punta riversa - ze strany, nehty nahoru.

V Dánsku se těšil královské přízni Salvator Fabris, který poznal všechny tehdejší slavné školy a mistry. Byl zván mistrem kontrotempa. Jeho kniha "De lo schermo" z r. 1606, obsahující mnoho výstižných obrázků je založena na převaze bodů a soustřeďuje se na školu šermu rapírem (těžký kord). (Viz obr. 33 - 37.)

Fabris definoval jako první kavaci a kontrakavaci a dokázal, že hlavní význam pro úspěšný šerm má správné tempo. Zavrhoval záludy a považoval je za neúčelné a nebezpečné. Byl proti dvěma pohybům pro kryt a odbod. Tvrdil, že každý kryt má současně zasahovat protivníka - stesso tempo. Používal inquantatu a passato sotto a první vyslovil pravidlo "Zasáhni, aniž bys byl sám zasažen."

F r a n c o u z s k á š k o l a

V 17. stol. se objevili ve Francii vážní soupeři pro nadvládu italského šermu. Ještě na začátku století se mladí Francouzi chodili učit šermovat do Itálie k slavným mistrům, ale již v polovině 17. stol. nebyl považován šerm ve Francii za cizí umění. V "Královské vojenské akademii" působila řada vynikajících mistrů šermu, kteří brzy vytvořili slavnou francouzskou školu. Koncem století byla již škola plně na výši a od té doby si udržela své vedoucí postavení v šermu kordem až do našeho století. Charakterem francouzské školy je systematika a propracovanost šermířských akcí, moderní pojetí a velký rozsah učební látky.

Důležitým činitelem ve vývoji šermu tohoto období bylo další zkrácení a zlehčení kordu. Lehké zbraně umožňovaly přesnější a rychlejší pohyby, začalo se používat úspěšně záludů, došlo k oddělení krytu od bodu a k obnovování útoku. Upustilo se od seků a kord se stal typicky bodnou zbraní.

Stále větší oblibě se těšil fleuret, původně to byla cvičná zbraň pro šerm kordem, ale snadná ovladatelnost a ušlechtilý tvar udělaly z fleuretu samostatnou zbraň, která vhodně zapadala do období zjemnělých panských mravů.

K prudkému rozvoji šermu ve Francii přispěla hlavně přízeň panovníků, zvláště Ludvíka XIV, který zvláštním dekretem udělil "Královské akademii" r. 1656 mimořádné výsady, týkající se výuky šermu ve Francii. Státní linie šermu velmi prospěla a sjednotila výuku v celé zemi.

Za otce moderního francouzského šermu je považován Le Persche, který první prosazoval význam odděleného odbodu ve své knize "L'excercise des armes ou le manieient de fleuret" z r. 1686. Píše: "Jistý odbod je jen po dobrém krytu".

Tato zásada, dále soustavně uplatňovaná, vedla k opuštění dřívějšího *stessa tempa*, dále k stabilizaci poloh zbraně a k použití řady nových akcí s charakterem dvojího tempa (parada - riposta).

Základ elegance francouzské školy vytvořil De Liancour, který vybral vše dobré a vyloučil špatné svých předchůdců. Ve své knize "L'excercise de l'épée seul" z r. 1686 uvádí dnešní výpad (ale také kroky a obraty), přímé kryty, kryt a odbod, stříh. (Viz obr. 75 - 78.)

Jako řada jeho předchůdců i on snil o univerzálním krytu proti všem útokům.

Vítěznou cestu francouzských mistrů 17. stol. uzavírá znamení dílo Labatovo "L'art de l'épée" z r. 1690, které díky hodnotným obrázkům podává přesnou informaci o akcích i stylu francouzských mušketýrů (viz obr. 60 - 74).

Labatova práce je totožná s moderním šermem, ale obsahuje ještě také kroky, obraty a klesání těla (jako triky), kryty levou rukou a různé druhy odzbrojení, jež se stávalo módou šermířských střetnutí.

Shrneme-li vývoj šermu v 17. stol., jakožto nejdůležitějšího období pro vývoj šermu vůbec, objeví se nám tyto charakteristické znaky francouzské školy:

1. Propracovaný a přesný systém.
2. Preference bodů před seky.
3. Zavedení krytu a odvety ve dvou tempech.
4. Složitě útočné i obranné akce.
5. Šerm v přímém směru - v ose.
6. Zavedení moderních pohybů nohou i zbraně - sjednocení školy.
7. Úprava zbraní - bodný kord.

Šerm v 17. stol. měl ještě ráz účelový. Cílem výuky šermu bylo využití nabytých znalostí a dovedností v boji, tedy vážné zranění nebo aspoň zneškodnění soka. Při výcviku se používaly kartónové plastrony a nástrčky na hroty kordů velikosti kulky. Ochranné masky nebyly dosud známy.

V 18. stol. se stal šerm společenskou záležitostí a jeho charakter se podstatně změnil. Vhodnými úpravami byla zlepšena ovladatelnost zbraní, což vedlo k dalšímu rozvoji šermířské techniky.

Začaly se používat kružné kryty, dvojně i trojně záludy, opozice pravé i levé ruky, upouštělo se od předbodů. Vznikal artisticky dokonalý šerm, ale také akademicky formální, jehož cílem byla osobní reprezentace a exhibice. Dobrý šermíř musel šermovat velmi pravidelně, nepoužíval předbodů a ripostoval až se vrátil jeho protivník do střežehy, a to tak, aby jej nezranil.

(Zranění soupeře ve škole znamenalo ostudu, která šermíře společensky znemožnila.) To vedlo k zvýšení opatrnosti při výcviku a k částečnému zpomalení akcí. Začaly se používat masky, ale pro dobré šermíře byly považovány za nepotřebné. Dokonalost a elegance šermířských akcí se stala pravou pastvou pro oči diváků a školy šermu se staly také školy pohybové elegance, v níž se cenil styl víc než zdatnost a bojovnost.

Pramenem informace o šermu 18. stol. jsou knihy P. Girarda - "Nouveau traité de la perfection sur le fait des armes" (1737), shrnující všechny novinky předchozích čtyřiceti let a zvláště pak kniha M. Daneta - "L'art des armes" z r. 1766. (Viz příloha, obr. 79 - 92.)

Danet snil o tom, aby se stal tvůrcem moderního, vědeckého šermu. Jeho dílo je přesné a podrobné. Obsahuje, kromě kompletní francouzské školy, také srovnání a hodnocení jiných národních škol (španělské, italské a německé). Připojené obrázky dobře dokreslují představu o eleganci a charakteru šermu 18. stol. Mírně zakloněný střeh a zkrácený výpad jsou dokladem opatrnosti a akademické pravidelnosti tehdejších akcí.

Můžeme konstatovat, že dílem Danetovým končí vymýšlení nových akcí v šermu kordem. Neúnavná snaha řady mistrů o vynalezení vlastních systémů a specialit prakticky vyčerpala vhodné možnosti šermířských akcí a od konce 18. stol. se neobjevila v šermu žádná nová, původní akce. Vývoj šermu se dále orientoval na výběr nejvhodnějších akcí, na pojetí a taktiku boje.

Složitý vývoj evropského šermu, od silového pojetí ve středověku až k akademické virtuositě moderního šermu, vede k závěru, že opravdová technická vyspělost je spojena:

1. S dobře ovladatelnou zbraní.
2. S technikou bodu.
3. S účelným a propracovaným systémem.
4. S pojetím a zaměřením šermu.
5. S pohodlnou a bezpečnou výstrojí.

Bohatost a dokonalost šermu 18. stol. se stala přirozeným základem pro šerm 19. a 20. stol., v němž stále více ustupoval původní smysl šermu - boj o základní životní hodnoty, aby se konečně šerm stal prostředkem k měření sil ve sportovním boji.

(Specifické znaky a zvláštnosti scénického šermu, shoda a rozdíl dobového, scénického a sportovního šermu, základní principy a školy významné pro scénický šerm.)

Na první pohled je patrné, že scénický šerm se podstatně liší od opravdového šermu souborového a ještě více od sportovního šermu, ale naproti tomu obsahuje řadu společných znaků s oběma druhy šermu, které je nutno respektovat a dodržovat. Všimneme si tedy nejprve těchto společných znaků a zvláštností, charakteristických pro scénický šerm.

Shodné znaky:

1. Škola

Snahou předních mistrů a teoretiků šermu všech dob bylo vytvoření účelného systému, který by vybavil jejich žáky technicky i takticky pro střetnutí s různými soupeři. Také sama výuka šermu probíhala vždy systematicky a podle přesných zásad. Proto také scénický šerm má mít propracovanou soustavu prvků i akcí a specifický systém výuky.

2. Pravidla

Soubojový šerm se konal vždy podle určitých pravidel, která byla přísně dodržována. Také zacházení se zbraněmi bylo určováno pravidly etikety. I sportovní šerm má pro utkání přesná pravidla a je přirozené, že i na jevišti je nutno v duelu respektovat a dodržovat pravidla, podle nichž boj v příslušné době probíhal.

3. Provedení

Předpokladem úspěchu v boji i na jevišti je dokonalé provedení šermířských akcí.

4. Pojetí

Vývoj šermu prokazoval vždy úzkou souvislost s vývojem myšlení i jednání v příslušných obdobích. Ve snaze o historickou opravdovost je třeba znát dobovou zbroj, styl i etiketu šermu, ale také dobový životní styl.

Rozdílné znaky:

1. Bezpečnost

Scénický boj musí být naprosto bezpečný pro bojující i jejich okolí. Naproti tomu znakem skutečného boje vždy bylo nebezpečí a riziko. I sportovní šerm má proti scénickému šermu mnoho riskantních akcí v útoku i v obraně.

2. Domluva

Scénický boj sestává převážně ze smluvených akcí, u nichž známe obsah i průběh, zatímco skutečný i sportovní šerm obsahují obvykle improvizaci v obsahu i taktice boje.

3. Zřetelnost

Šermířské akce na jevišti mají být zřetelné a jasné protivníkovi i divákům. Naproti tomu úspěch v boji i ve sportovním utkání je často závislý na překvapení a zmatení protivníka.

4. Rozmanitost

Akce ve scénickém boji nemají být fádní a nemají se často opakovat. Provádějí se ve střídavém rytmu i tempu, někdy i proti bojové logice. Naproti tomu akce v boji bývají jednoduché, rychlé a opakují se třeba několikrát, mají-li naději na úspěch.

5. Spolupráce

Ve scénickém boji probíhají akce jako souhra partnerů, zatímco ve skutečném šermu i ve sportovním utkání jde o boj protivníků.

Specifické znaky:

1. Záměr

Šermířské akce provádějí herci v souladu se záměry autora a režiséra divadelní hry.

2. Choreografie

Šermířské scény jsou prováděny v určeném prostoru a probíhají podle předem stanoveného plánu.

3. Nácvik a opakování

Šermířské scény se obvykle dlouho cvičí a mnohokrát opakují. Cílem je bezchybné opakování nacvičených akcí.

Chceme-li zodpovědně prováděti výcvik scénického šermu, musíme dbát na všechny znaky zvláštní i společné s jinými druhy šermu. Splnění zásad a požadavků scénického šermu však nedosáhneme ani technikou školy sportovního šermu, ani technikou, používanou v příslušném historickém období. K tomu je třeba používat zvláštní školu, jejímiž znaky jsou:

Přesnost a bezpečnost sportovního šermu,
akce a zvyky dobového šermu,
výraz a funkce divadelní hry.

Úvodem ke škole scénického šermu je škola sportovního šermu fleretem, nebo lépe šavlí, s minimálním rozsahem látky, ale s důrazem na přesnost provedení základních prvků a akcí. Cílem této výuky je praktické poznání základu a principů šermu:

Přesné polohy a pohyby, správný odhad a volbu vzdálenosti, logika, význam a účinnost akcí, základy bojové taktiky v šermu.

Cílem této přípravné fáze výuky scénického šermu je čistota provedení základních akcí a vniknutí do tajů opravdového šermu. Za minimum výuky pokládáme schopnost k absolvování cvičných utkání ve volném šermu. Teprve po tomto úvodu, který přináší do šermu zkušenost, opravdovost a napětí, přecházíme k vlastní škole scénického šermu.

Základem školy scénického šermu je škola šermu kordem. Kord je od dávných dob považován za krále všech zbraní a od 17. stol., kdy nahradil do té doby používaný meč, se věnovala šermu kordem, jakožto základní a hlavní zbraní velká pozornost. Také ve většině "klasických" šermířských scén vyžadují autoři šerm kordem. I ze současného hlediska je výhodné vycházeti v učební látce scénického šermu z šermu kordem, protože jak kord, tak i kordová škola 17. stol. tvoří střed ve vývoji chladných zbraní, v technice i významu šermu.

Scénický šerm má své specifické zvláštnosti a proto také škola scénického šermu musí být odlišná od školy starých mistrů i od moderní sportovní školy šermu. V podstatě v ní dochází ke spojení důležitých prvků dobového a sportovního šermu a k přizpůsobení šermu potřebám divadelní scény. Z dobového šermu přejímáme etiketu, styl a vhodné akce, ze sportovního šermu přejímáme propracovaný systém, bezpečnost výcviku a praktické zkušenosti.

Z historických pramenů jsou pro scénický šerm nejvýznamnější práce Capo Ferra "Grand simulacrum" a Labata "L'art de l'épée", tedy školy, reprezentující italský a francouzský šerm 17. století. Škola Capo Ferra měla převážně účelový charakter. Akce, uváděné v Grand simulacrum byly krajně nebezpečné a prováděly se s velkým důrazem. Šerm té doby si nepotrpěl příliš na efekt, ale vedl k rychlému vyřízení protivníka. To je styl, který odpovídá bojovému pojetí na divadelní scéně používaný v různých bitkách a šarvátkách. Naproti tomu škola Labatova dbala více na eleganci a využívala všech možností k zneškodnění protivníka. Cílem šermu konce 17. stol. už nebylo zabití, ale vyřazení soupeře z boje. A to je styl, který odpovídá soubojovému pojetí šermu na jevišti. Práce obou uvedených autorů obsahují přesný a propracovaný systém, který je u Labata totožný s moderním šermem. Není divu, že jejich myšlenky a zásady ovlivňovaly práce mnoha dalších autorů a mnohé platí v šermu dodnes.

Základní škola scénického šermu je daleko rozsáhlejší než škola sportovního šermu kteroukoliv zbraní. Zatímco sportovní šera se omezuje na výběr nejvhodnějších prvků a akcí, divadelní šerm obsahuje rozsáhlou látku 17. století, kdy se používaly všechny známé prvky i akce šermu kordem a jinými chladnými zbraněmi. Pro dosažení přesnosti pohybů vycházíme při škole scénického šermu z propracovaných pohybů nohou, používaných ve škole sportovního šermu. Jsou to: střeh, posun, odsun, předskok, odskok, výpad a jejich složeniny. Po zvládnutí této základní látky cvičíme také: předkrok, zákrok, výpad vzad, stranou, razné obraty ve střehu i s výpadem, úhyby tělem a odskoky stranou, pády a převaly, otáčivou výměnu míst soupeřů, chůzi a běh v bojovém pojetí aj. To vše cvičíme také v různých variacích, odpovídajících příslušným bojovým situacím. Pohyby zbraně vycházejí ze sportovní školy šermu šavlí. Jednak proto, že kord v 17. století byl bodnou i sečnou zbraní, jednak proto, že základní polohy zbraně v té době jsou totožné se základními polohami užívanými v šermu šavlí. Jsou to: prima, sekonda, terc a kvarta. Tento rejstřík krytů rozšiřujeme o serkl z kordové školy a o kvintu, sekstu a septimu z šavlové školy. Střeh a vbodnice (horní a dolní) užíváme z kordové školy. V podstatě se snažíme, aby žák ovládající tuto látku byl vybaven technicky k zvládnutí šermířské scény moderního i dobového šermu.

Protože úvodem ke škole scénického šermu vyžadujeme, aby žáci zvládli základy sportovního šermu, které samozřejmě obsahují dobře procvičené pohyby nohou i zbraně, zahajujeme vlastní školu scénického šermu praktickými cvičeními, týkajícími se dobové etikety v zacházení s kordem. Cvičíme různé pozdravy, nošení zbraně, tasení, švihy a vyhazování zbraně, podávání zbraně sokovi, zasunutí zbraně ap. Dále pak cvičíme prvky a akce scénického šermu a výcvik vedeme podle těchto pravidel:

1. Scénický šerm cvičíme bez ochranného zařízení, tedy bez masek a speciálních úborů. Obalujeme pouze hroty kordů izolační páskou a používáme zasouvací dýky. U zbraní s tvrdou čepelí zakulacujeme hrot. Cvičení bez ochranného zařízení vyžaduje dobrý odhad vzdálenosti, který stále zdůrazňujeme, a sledování činnosti partnera, aby nedocházelo k úrazům.
2. Vyžadujeme přesnost a naprostou bezpečnost v provádění akcí. Nácvik všech prvků provádíme velmi zvolna a tak, aby i při chybě některého žáka nedošlo ke zranění. Útočné pohyby musí mít přesný, předem stanovený průběh i cíl, mají buď končit těsně před tělem partnera nebo mají být řízeny tak, aby se daly včas zastavit při špatné reakci, nebo chybě protivníka.
3. Pěstujeme úměrnou, prostorově a časově správnou reakci. Smluvené akce, ze kterých se převážně skládá scénický šerm, vedou často k chladné a předčasné obranné reakci, po níž ztrácí útok smysl a akce postrádají přesvědčivost a věrohodnost. Dbáme tedy důsledně, aby každý obranný pohyb byl prováděn jako reakce na příslušný útočný pohyb a ne naopak. Aby byla obráncova úloha usnadněna, provádíme útoky ve dvou tempech. Nejprve

nápřah, jakožto signál útoku a pak teprve vlastní útočný pohyb. Obrannou reakci vyžadujeme až na druhý útočný pohyb.

4. Velkou pozornost věnujeme rytmu a amplitudě šerm. akcí. Znaky opravdového šermu jsou nepravidelný rytmus a důraz v provádění akcí, a podobně nepravidelné střídání malých a velkých, jemných a energických pohybů. Snažíme se tedy vložit do každé akce účinný rytmus i rozsah pohybu, abychom dosáhli napětí a opravdovosti v provedení akce. Uvědomujeme si při tom, že pravidelná technická bravura a překotné hromadění akcí činí šerm nepřehledným, fádním a nepřesvědčivým.
5. Používáme způsob funkční výuky probírané látky. Oproti sportovnímu šermu, kde má výcvik často perspektivní charakter, se snažíme, aby hned po zvládnutí technického základu, bylo cvičeno praktické používání probíraných akcí; buď v krátkých etudách nebo v delší cvičné sestavě.
6. Dbáme na dodržování stylovosti šermu a charakteristiky postav. Je třeba respektovat typ, váhu i tvarové zvláštnosti zbraní, aby se nešermovalo kordem jako těžkým mečem, nebo naopak mečem jako sportovní šavlí. Dále je třeba vymezit a cvičit způsob šermu různých charakterových typů, aby divák nebyl na pochybách, oč v šermířské scéně běží.

Formy výuky scénického šermu jsou*

1. Skupinový systém výcviku

Žáci cvičí sami po vysvětlení a předvedení učební látky. Výhodou je možnost častého střídání partnerů, nevýhodou je postup podle úrovně slabších členů skupiny. Při značných talentových rozdílech buď skupinu rozdělíme a zadáváme částem skupiny odlišné úkoly, nebo diferencujeme výcvik tak, že talentovaným žákům zadáváme náročnější úkoly v probírané látce.

2. Individuální výcvik

V technicky náročných akcích a v malých skupinách používáme individuální způsob výuky, jehož výhodou jsou rychlý postup a předcházení chybám. Nevýhodou u větších skupin jsou velké časové ztráty, je-li individuální výuka závislá na jediném cvičiteli. Kde je to možné, snažíme se využít dobrých žáků jako pomocných cvičitelů.

3. Diktát

Od počátku se snažíme, aby žáci ovládali názvosloví a teorii šermu tak, že jsou schopni šermovat cvičné sestavy, obsahující známé prvky, podle slovního diktátu cvičitele. Výuka diktátem vede k zlepšení pozornosti a ke zlepšení teoretických znalostí šermířů.

4. Výcvik podle grafického záznamu

Pro herce je velmi potřebné, aby se dovedli dobře orientovat a studovat podle grafického záznamu šermu. Zvláště pro studium a uchování delších šermířských scén je grafický záznam cennou pomůckou. Snažíme se proto

využití hned od počátku přednosti tohoto stenogramu šermu, který je mnohem přesnější a pohotovější než slovní záznam šermířských akcí.

5. Šermířská improvizace

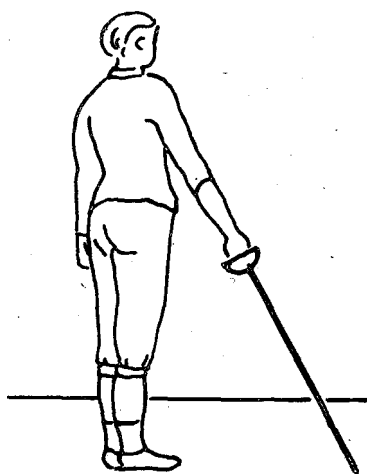
Ideálem scénického šermu je schopnost dobré improvizace na dané téma. Ta ovšem předpokládá vysokou technickou úroveň šermířů a zkušenost. Protože však i částečná improvizace přináší do smluvených akcí napětí a nelíčenou pravdivost (někdy pak je také nutná jako východisko ze svízelné situace na scéně), zařazujeme improvizaci do výcviku jako cvičení, ve kterém jsou předem stanoveny prvky a průběh akcí. Šermíři si sami volí pořadí, ve kterém dané prvky použijí.

Při pedagogickém postupu cvičíme nejprve jednotlivé prvky, dále cyklické etudy (začínají a končí stejně), souborové etudy (shrnují soubor pohybu určitého druhu), šermířské divadelní scény.

V této části si uvedeme základní prvky a akce scénického šermu kordem, a to co nejstručněji formou, abychom neztráceli podrobnostmi přehled. Současně si také uvedeme znaky, kterými příslušné prvky zapisujeme. Protože předpokládáme, že žáci nejsou úplnými začátečníky v šermu, cvičíme od začátku se zbraní a rozšiřujeme základní látku o typické divadelní obměny.

POHYBYN O H O U

1. S r a z provádíme podobně jako ve sportovním šermu. Ze stoje spatného provedeme půlobrat vlevo, pravou nohu přednožením přinožíme tak, aby chodidla svírala pravý úhel. Paty se dotýkají, pravá špička směřuje k protivníkovi, trup je otočen pravým bokem vpřed a hlava k pravému rameni. Levá paže volně spuštěna, pravá mírně upažena, trup vzpřímen, ramena spuštěna.

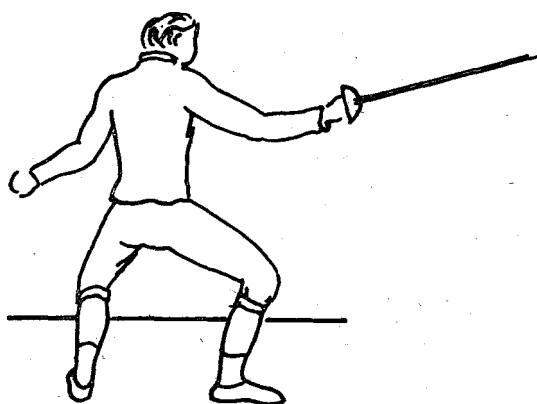
Provedení je klidné, sebevědomé, bez zbytečného napětí.

Ve srazu se protivníci zdraví a připravují k boji.

Chyby: Kosý úhel chodidel, málo otočený trup a hlava, křečovitě držení ramen.

Obr. 1 Sraz II

2. S t ř e h provádíme ze srazu, vykročením pravé nohy. Chodidla zachovávají pravý úhel, paty jsou na jedné přímce, vzdáleny asi 2 stopy od sebe. Obě nohy jsou stejně pokrčeny a kolena tlačíme ven. Tíha těla je stejnoměrně rozdělena na obě nohy a pánev je mírně podsunuta. Poloha pravé paže ve střehu je totožná s polohou užívanou ve sportovním šermu: Jílec se dotýká středu zápěstí, pěst je v dlaňové poloze, mírně vpravo a čepel je v poloze prodlouženého předloktí. Hrot je ve výši očí. Levá paže je v lokti ohnutá a zápěstí volně svěšeno u hlavy (a), nebo celá paže je volně napjatá v upažení dolů (b).

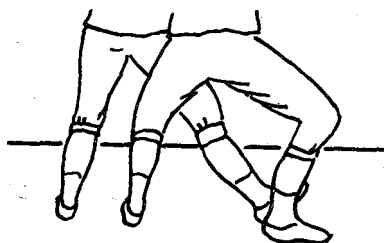

Obr. 2 Střeh (b) ^

Chyby: Nestejnoměrné rozložení váhy na obě nohy, málo vytočený trup, příliš vysoký, úzký a zkřížený střeh.

Křečovitě držení ramen, příliš ohnuté paže, ohnuté zápěstí, hrot kordu příliš vysoko.

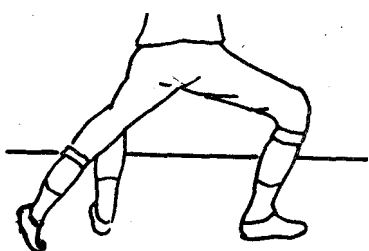
3. Posun je pohyb vpřed. Ze střehu vykročíme pravou nohou, došlápneme na patu a levou nohu přisuneme nízko nad zemí tak, abychom se dostali opět do správného střehu. Posun provádíme lehce, levou nohu netaháme po zemi a tělo držíme stále ve stejné výši. Dbáme, aby se postavení nohou prováděním posunu neměnilo.

Obr. 3 Posun

Chyby: Zužování střehu, tahání nohou po zemi, vertikální pohyb těla, upouštění od pravého úhlu chodidel, tvrdé provedení.

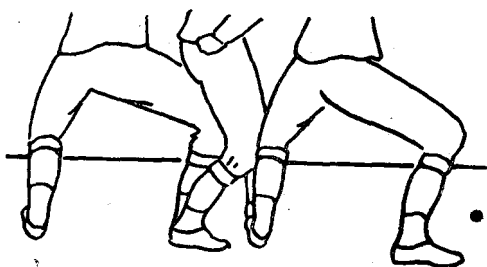
4. Odsun je protipohyb k posunu. Začínáme jej levou nohou, našlápnutím na špičku nohy co nejvíce natažené. Potom nohu pokrčíme, došlápneme na celé chodidlo a pravou nohu přisuneme nízko nad zemí o stejnou vzdálenost do střehu. Odsun provádíme podle stejných zásad jako posun.

Obr. 4 Odsun

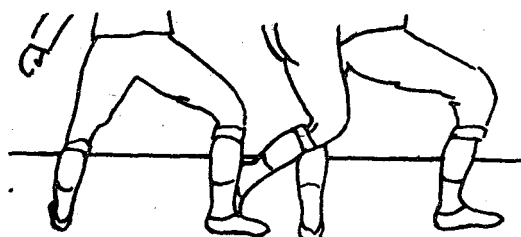
Chyby: Podobné jako při posunu. Navíc rozšiřování střehu a přitahování pravé nohy po celé ploše chodidla.

5. Předkrok je pohyb vpřed, který začínáme zadní nohou. Levá noha vykročí vpřed tak, že překříží pravou nohu a potom teprve pokročíme pravou nohou do správného střehu. Dbáme na lehké provedení pohybu a na dodržování správné délky střehu.

Obr. 5 Předkrok

6. Zákrok je párový pohyb vzad k předkroku. Začínáme jej "přední" nohou. Pravá noha překříží výkrokem vzad levou nohu a potom ustoupíme levou nohou do správného střehu. Dbáme, aby se těžiště těla pohybovalo v jedné přímce.

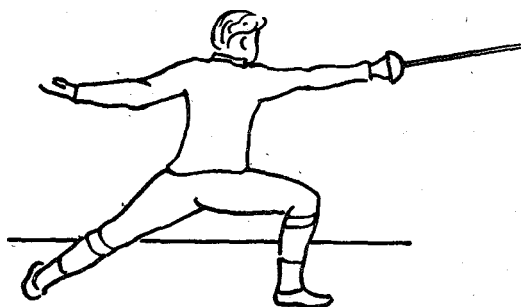
Obr. 6 Zákrok

7. P ř e d s k o k je rychlý pohyb vpřed, který provádíme nízkým skokem ze střehu do střehu. Odrážíme se při tom levou nohou a pravou nohou lehce kopneme vpřed. Dopadáme do střehového postoje nejprve na pravou nohu (nebo na obě nohy současně).

8. O d s k o k je protipohyb k předskoku, který provádíme ze střehu nebo z výpadu při ústupu. Podobá se zákroku, provedenému skokem vzad, ale bez překřížení nohou. Ze střehu i z výpadu provádíme odskok vždy do střehu. Dbáme na udržení těžiště ve stejné výši.

Posun, odsun, předkrok, zákrok, předskok a odskok jsou pohyby nohou, které slouží především k dosažení a udržení výhodné vzdálenosti obou soupeřů. Proto je provádíme lehce, skoro plíživě, jako přípravu k dalším akcím. Důležité je, aby provádění všech těchto pohybů neovlivňovalo střehový postoj, který má zůstat stále stejný. Doporučujeme cvičiti tyto pohyby ve dvou řadách proti sobě, aby si žáci dobře osvojili udržování vzdálenosti. Jedna řada cvičí postup, druhá ústup a naopak.

9. V ý p a d je nejdůležitější pohyb nohou a také nejtěžší. Je to pohyb, kterým končíme většinu útočných akcí a je třeba, aby byl dokonale vycvičen. V provedení výpadu rozlišujeme dvě fáze. V první fázi, kterou zahajujeme prudkým napnutím levé nohy, jsou všechny končetiny napnuty. Obě paže jsou v upažení a pravou nohu natáhneme energickým vykopnutím bérce nízko nad zemí. Ve druhé fázi dopadáme pravou nohou na zem a to na patu. Nohu při tom ohýbáme do pravého úhlu. V konečné fázi výpadu dbáme, aby byla levá noha v kolenně napnutá a aby spočívala na zemi celou

Obr. 7 Výpad ↗

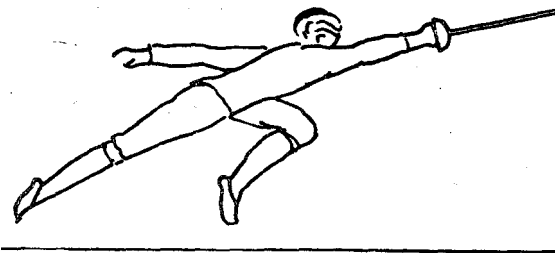
plochou chodidla. Pravou nohu tlačíme v kolenně mírně ven, podobně jako ve střehu. Trup držíme zpřímá s pánví podsunutou. Výpad, jakožto závěr útoku děláme dlouhý a jeho provedení musí být naprosto jisté. Přechod z výpadu do střehu provádíme buď pravou, nebo levou nohou, podle toho, zda jsme přinuceni po nezdařeném útoku k obraně, nebo můžeme-li pokračovat v útoku po ústupu soka. V obou případech návratu na střeh z výpadu se vracíme i paže i nohy do původní střehové polohy.

Chyby: Levá noha - chodidlo na hraně a v tupém úhlu k pravému chodidlu, pokrčené koleno.

Pravá noha - vysoké a nedůrazné vykopnutí bérce, koleno vybočeno dovnitř, krátký výpad.

Trup - vysazená pánev, předklon, zvednutá ramena.

10. Fleš je útok skokem nebo během. Je to pohyb, při němž sázíme vše na útok a probíháme kolem soupeře. Fleš je pohybově blízka startu na střední vzdálenosti v běhu. Ze střehu se odrazíme oběma nohama a dlouhým, nízkým skokem, při němž dopadáme na levou nohu, se snažíme dosáhnouti soupeře a potom přeběhnouti za něj. Při správné fleši se tělo dostává téměř do vodorovné polohy.

Obr. 8 Fleš →

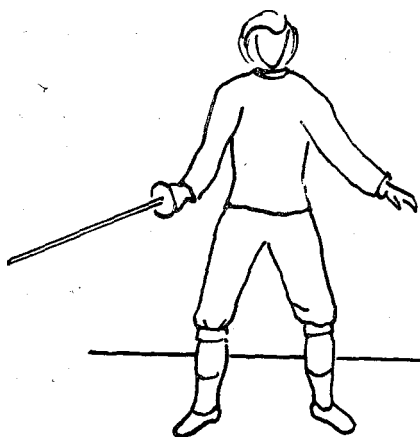
Fleš během používáme při útoku přímým bodem. Po energickém napnutí ozbrojené paže se snažíme dosáhnouti soupeře několika kroky v bočním postavení trupu a pak probíháme dále mimo soupeře, podobně jako při fleši skokem. Běh zahájíme levou nohou.

Postoje a pohyby nohou 1 - 10 jsou základní prvky šermířských pohybů nohou. Je to řada účelných pohybů, která vznikla dlouhým vývojem. Ve sportovním šermu se jim věnuje velká péče a procvičují se dlouhou dobu bez zbraně, aby bylo dosaženo potřebné rychlosti a přesnosti v provedení. Ani v divadelním šermu se neobejdeme bez důkladného procvičení pohybů nohou, ale přecházíme dříve ke komplexnímu cvičení se zbraní. Pohyby nohou při něm stále kontrolujeme a dbáme na přesné provedení, ale nevyžadujeme bleskové provedení jako ve sportovním šermu.

POHYBY NOHOU TYPICKÉ PRO SCÉNICKÝ ŠERM

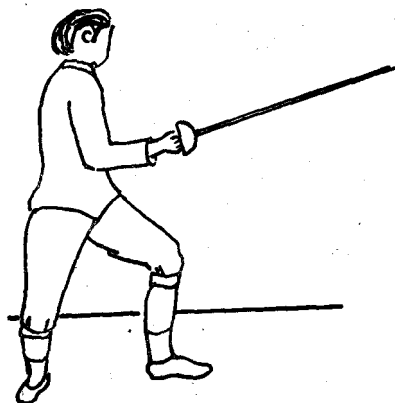
Postoje a pohyby nohou, užívané ve sportovním šermu, představují výběr nejvhodnějších prvků pro moderní šerm lehkými zbraněmi. Chceme-li dodržet požadavky uvedené pro scénický šerm, musíme tento výběr rozšířit o řadu dalších prvků, používaných v dřívějších dobách a dále o některé prvky, vhodné pro scénické pojetí šermu. Jsou to například:

11. Různé druhy střehu

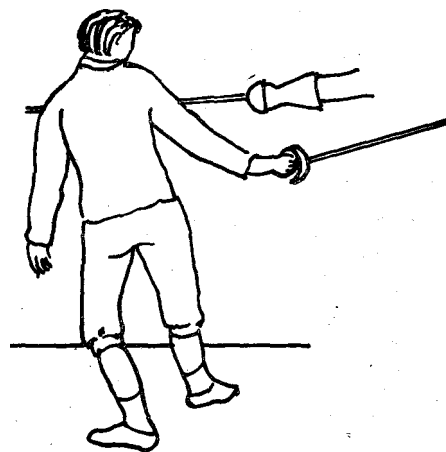
a) čelný střeh - nohy napnuté neb jen mírně pokrčené, paže spuštěny.

Obr. 9 Čelný střeh <

Obr. 10 Levý střeh ✓

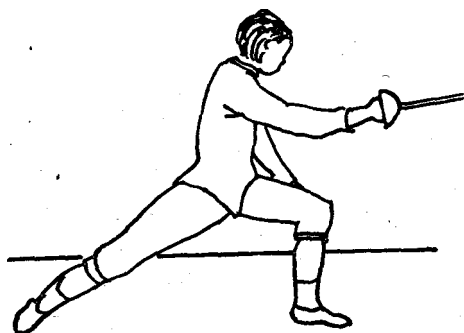
b) levý střeh - pravá paže pokrčena, levé předloktí spuštěno.

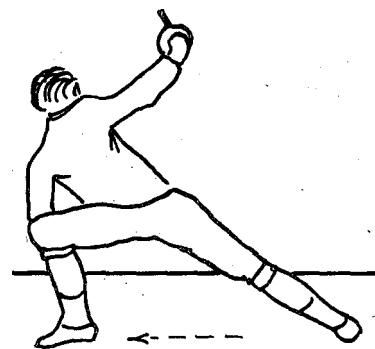
Obr. 11 Zkřížený střeh ✗

c) zkřížený střeh - provádíme zakročením levé nohy, levá paže spuštěna. Viz obr.

12. Obměny výpadu

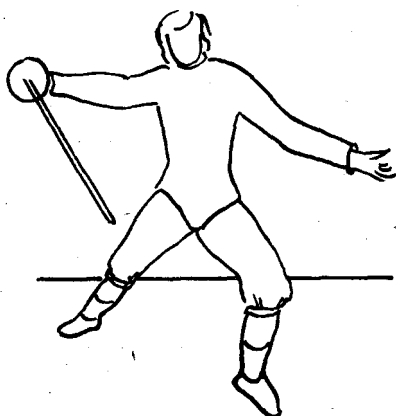

Obr. 12 Levý výpad ✓

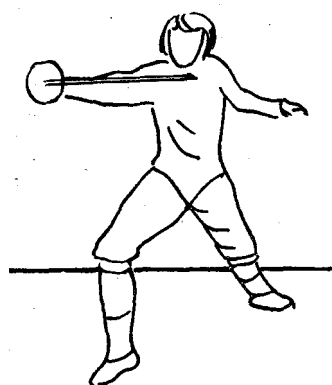

Obr. 13 Výpad vzad ✓

- levý výpad - provádíme z pravého neb levého střehu a dbáme, aby provedení i konečná fáze byly čistě provedeny.
- výpad vzad - provádíme pravou i levou nohou při obranných akcích.
- výpad stranou - provedení je stejné jako u normálního výpadu, jen přední noha došlapuje stranou.

Obr. 14 Levý výpad stranou

Obr. 15 Pravý výpad stranou

13. Chůze a běh. Šermířská chůze i běh se značně liší od civilních pohybů tohoto druhu. Jejich provedení je lehké s cítem pro odhad vzdálenosti, kroky jsou opatrné až plíživé, skoky nízko nad zemí. Musíme být kdykoliv schopni měnit rytmus, směr i rychlost pohybu nebo provést střeh, výpad, odskok apod.

Velmi důležité je také držení paží při chůzi a běhu, dokreslující význam i charakter pohybu.

Cvičíme: chůzi i běh vpřed a vzad, jako postup a ústup, chůzi stranou oběma směry, jako obcházení protivníka, chůzi a běh po nerovnostech (schody, židle apod.), přeběhy a přeskoky překážek, chůzi a běh s otočkami a obraty.

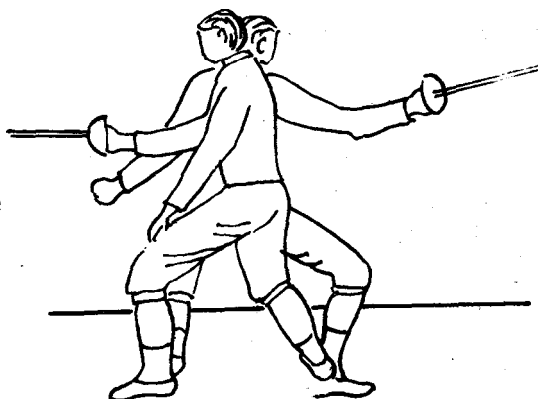
14. Obraty a otočky. Za otočku považujeme otočení kolem podélné osy těla o více než 180°. Obrat je otočení do 180°.

Obraty a otočky děláme většinou ve střehu, ale také ve výpadu. Oba pohyby používáme jako neočekávané změny, v útočných i obranných akcích, nebo při boji s více protivníky, jako změnu linie šermu.

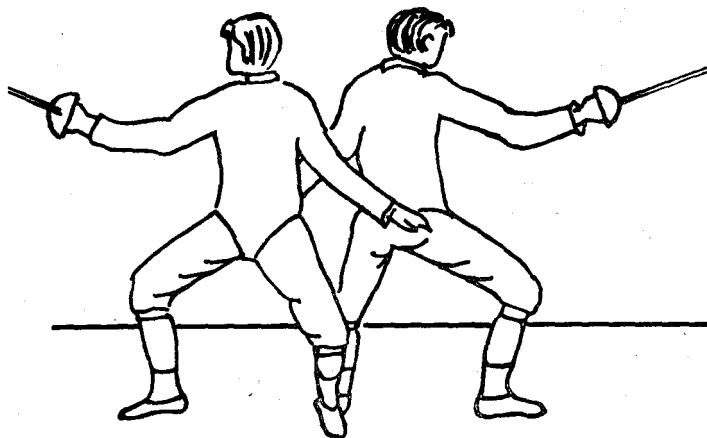
Společným znakem obou pohybů je otočení hlavy. Za obrat tedy nepovažujeme např. změnu střehu (pravý na levý), i když se při tom trup otáčí o 180°.

Cvičíme:

- a) obrat na patách se změnou střehu. Pohybem chodidel se přetáčíme o 180°, z pravého střehu do levého a zpět.

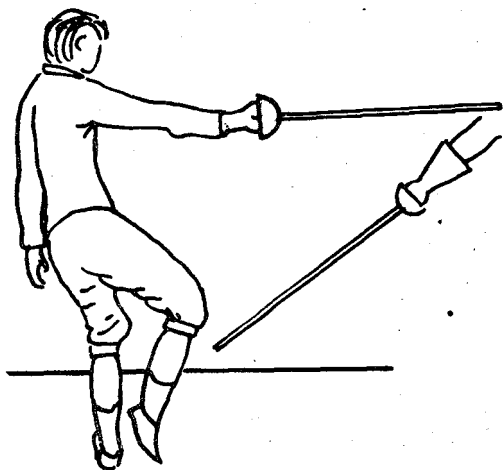

Obr. 16 Obrat na patách

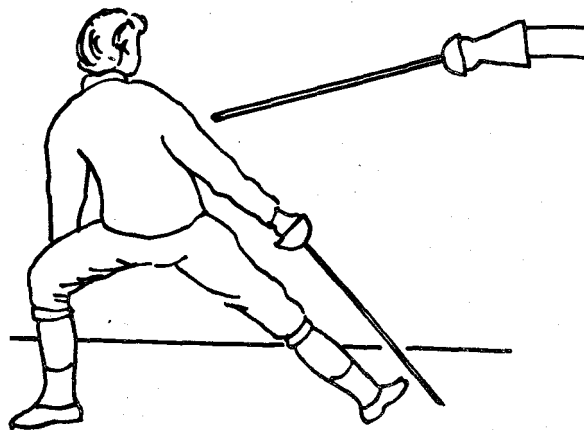

Obr. 17 Obrat kolem levé nohy **P**

- b) obraty kolem levé nohy o různé úhly, na obě strany. Levá noha zůstává na místě a otáčí se na patě.
- c) obraty kolem pravé nohy provádíme na obě strany bez změny střehu (pravý na levý), s pravou nohou na místě nebo se změnou střehu překrokem a přeskokem.
- d) obraty s výskokem provádíme buď s dopadem na totéž místo nebo s odskoky stranou, vpřed i vzad. Odrážíme se buď oběma nohama současně při dopadu na totéž místo, nebo střídavě při odskocích z místa.
- e) otočky ve střehu provádíme vpřed a vzad. Otáčíme se kolem pravé neb levé nohy a vždy na opačnou stranu (kolem pravé nohy vlevo a kolem levé vpravo) při otočkách vpřed a na totožnou stranu při otočkách vzad.
- f) otočku překrokem provádíme ze střehu vykročením levé nohy vpřed a navazujeme rychlý obrat vpravo do pravého střehu.
- g) otočky ve výpadu provádíme na stranu zadní nohy (u výpadu levého vpravo, u pravého vlevo). Otočku zahajujeme pohybem těla a dokončujeme opačným výpadem (po pravém výpadu levým a naopak).
- h) otočku ve výpadu vzad děláme kolem levé nohy. Během otočky přitáhneme nohy k sobě a navážeme výpad.
15. Úhyby - jsou pohyby těla, kterými unikáme útokům soupeře. Úhyby provádíme **6, 1, 7** buď nohama, nebo trupem.
- Cvičíme:
- a) úhyb pravou nohou ze střehu do srazu (rassemblée) proti sokovu útoku na koleno. Viz obr.18
- b) úhyb změnou výpadu ve výpad vzad (odhyb), proti sokovu bodu na prsa.

Obr. 18 Úhyb pravou nohou

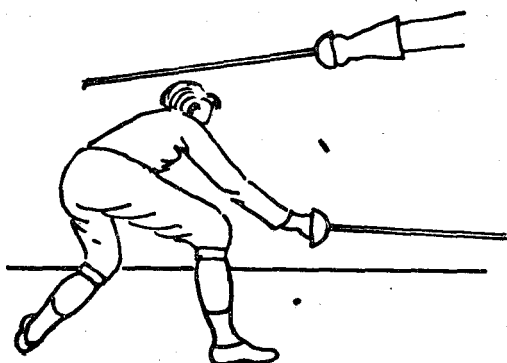
Obr. 19 Úhyb výpadem vzad

c) úhyb předklonem a záklonem ve střehu, proti sokovu útoku na hlavu.

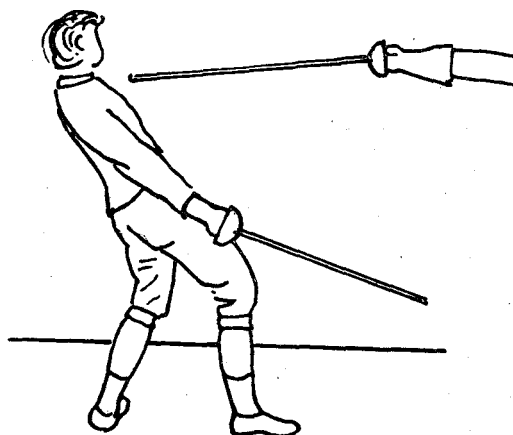
d) úhyb úkrokem do výpadu stranou, proti sokovu útoku bodem na rameno.

e) úhyb úkrokem do zkříženého střehu (inquantata), proti sokovu bodu na prsa. Viz obr. 11.

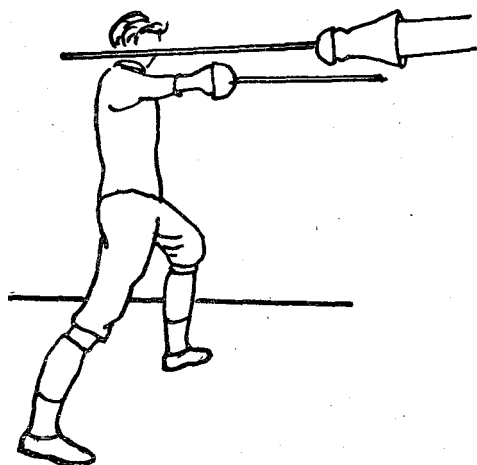
f) úhyb do dřepu, proti sokovu útoku sekem na rameno.

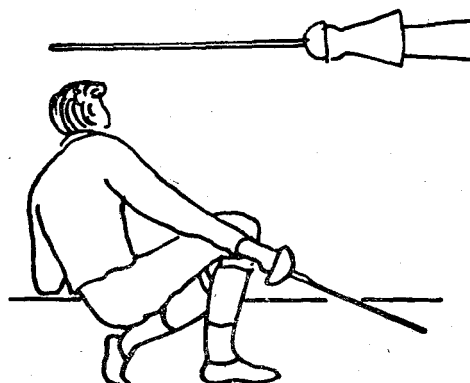
Obr. 20 Úhyb předklonem

Obr. 21 Úhyb záklonem

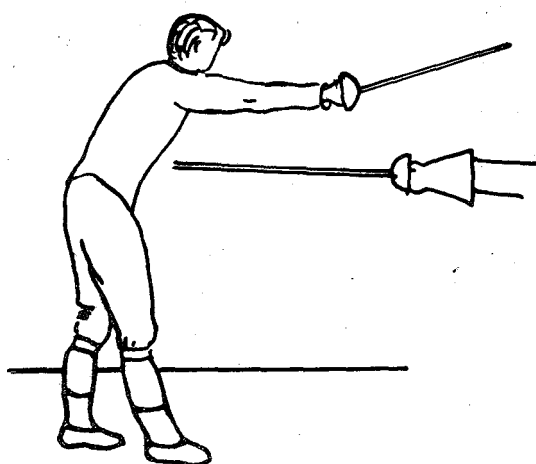
Obr. 22 Úhyb výpadem stranou

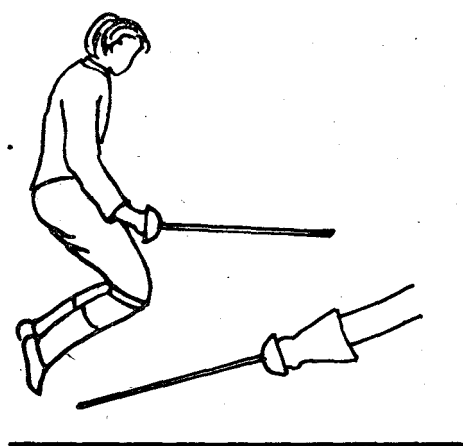
Obr. 23 Úhyb dřepem

g) úhyb tělem proti sokovu útoku sekem na břicho. Úhyb provádíme srazem nohou a předklonem těla.

h) úhyb výskokem děláme proti sokovým sekům na nohy.

Obr. 24 Úhyb tělem

Obr. 25 Úhyb výskokem

Úhyby souvisí úzce s obranou a s přechodem do protiútoků. Jejich přípravu sice zařazujeme do pohybu nohou, ale hlavní výcvik a bojové provedení necháváme až na období, v němž cvičíme techniku obrany se zbraní nebo na období, v němž se zaměřujeme na výcvik "šermířského tempa". V těchto fázích patří úhyby do výcviku včasných protiútoků. Smysl a užití úhybů je zřejmé z předchozích obrázků.

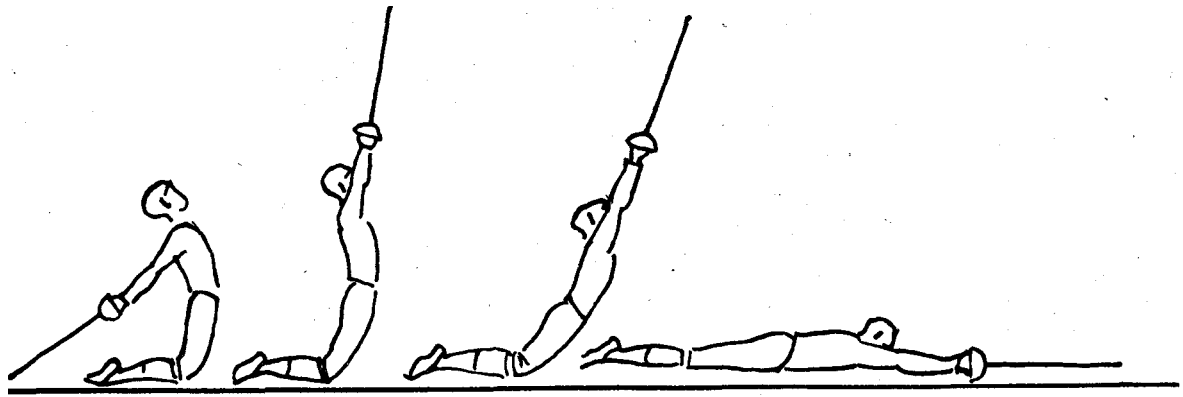
16. Pády a převaly. Tyto pohyby cvičíme ve dvou formách; jednak jako součást bojových akcí, jednak jako závěrečné fáze šermířských střetnutí.

Základem správných a bezpečných pádů je rozložení váhy těla na největší možnou plochu, nebo převedení pohybu padajícího těla na rotaci.

Cvičíme:

- a) pád vpřed do lehu na břicho

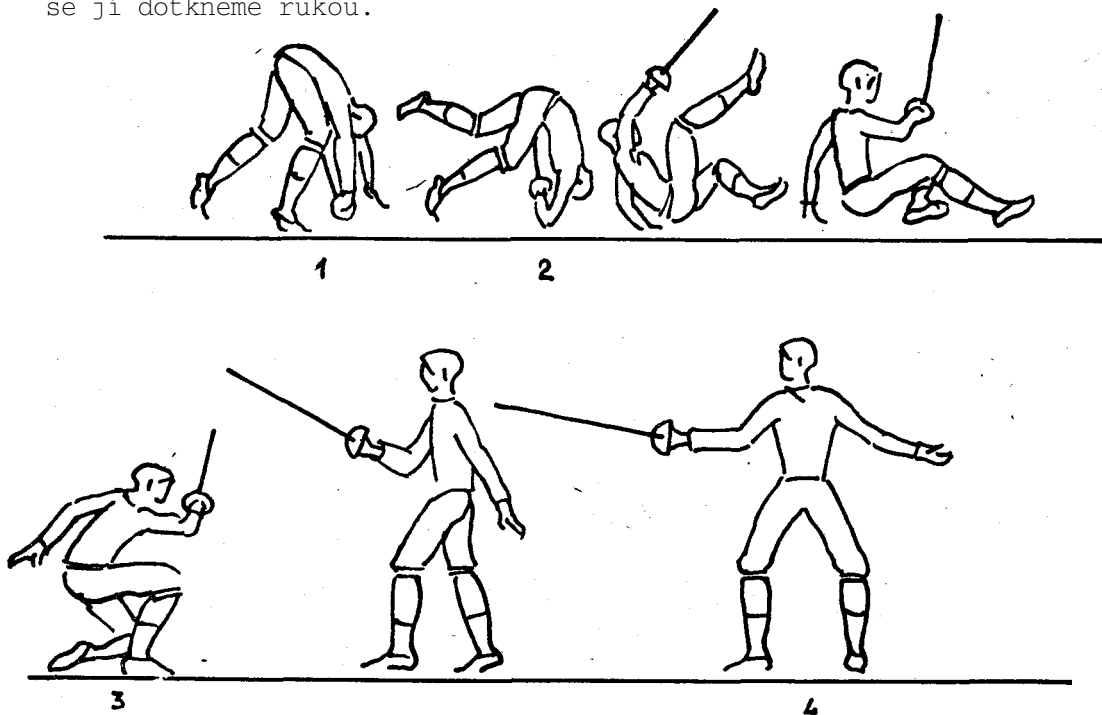
Tento pád začínáme klekem na jedné neb obou nohách, dále se prohýbáme a pánev protlačujeme vpřed, abychom se dotkli země co nejdříve stehny. Hlavu zvedáme, paže dáváme dopředu a ve vzpažení zevnitř jimi mírníme účinek pádu.

Obr. 26 Pád vpřed do lehu --

b) pád vpřed s kotoulem

Při tomto pádu se snažíme o nepřetržitý styk se zemí od okamžiku, kdy se jí dotkneme rukou.

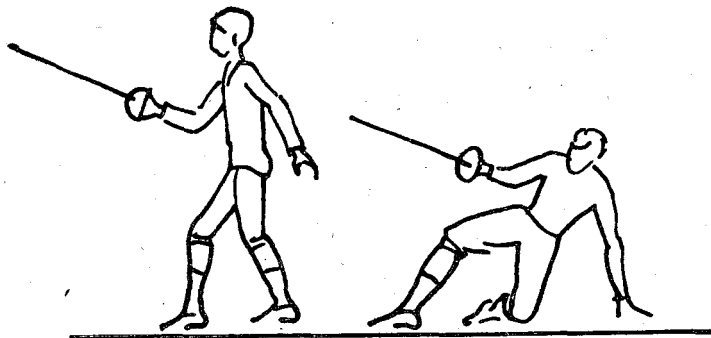

Obr. 27 Pád vpřed s kotoulem

Pád začínáme hlubokým předklonem - 1, dále se opřeme rukama o zem, levou rukou dlaní před zbraní a pravou paží předloktím, hrot zbraně stranou (vlevo) - 2, nato provádíme kotoul vpřed přes pravé rameno, do lehu s levou nohou pokrčenou, nebo až do vztyku přes levé koleno - 3 a do střehu - 4.

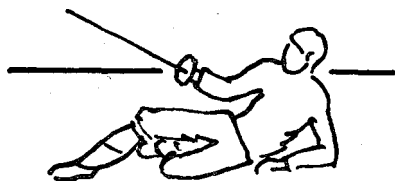
c) pád vzad do kleku, sedu a lehu

Pád do kleku začínáme zákrokem a záklonem těla. Potom klekáme s kolenem vytočeným vně a neozbrojenou paží se opřeme o zem a zastavíme pád. Pád do sedu začínáme stejně jako pád do kleku, ale pokračujeme dále do sedu a do oporu o zem předloktím levé paže.

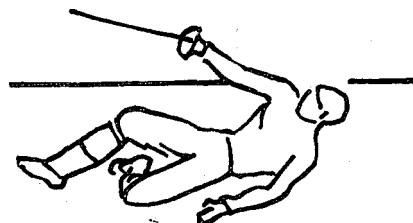

Obr. 28 Pád vzad do kleku

Pád vzad do lehu začínáme podobně jako předcházející 2 pády, ale hned po dokleknutí levou nohou sedáme co nejbližše bérce. Přitáhneme bradu na prsa, pokračujeme dále do lehu a účinek pádu mírníme energickým položením napnutých paží na zem.

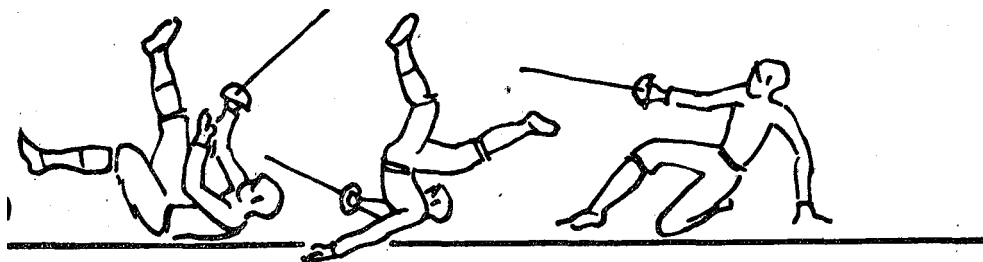

Obr. 29 Pád vzad do sedu

Obr. 30 Pád vzad do lehu

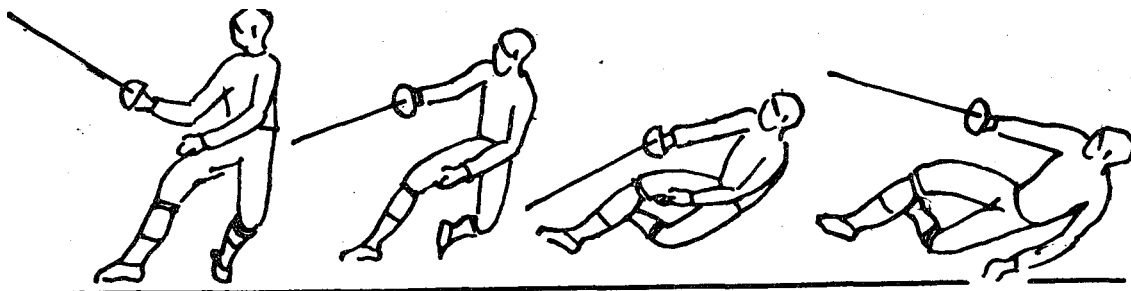
d) pád vzad s kotoulem

Obr. 31 Pád vzad s kotoulem

Pád začínáme přímo sedem za levou nohu, nebo nadskočením do lehu na záda. Hlavu přitáhneme k pravému rameni a ve chvíli, kdy se lopatky dotknou země, udeříme napnutými pažemi o zem a převalujeme se přes levé rameno do kleku na levé koleno. Hlava se při tomto pádu nemá dotknouti země.

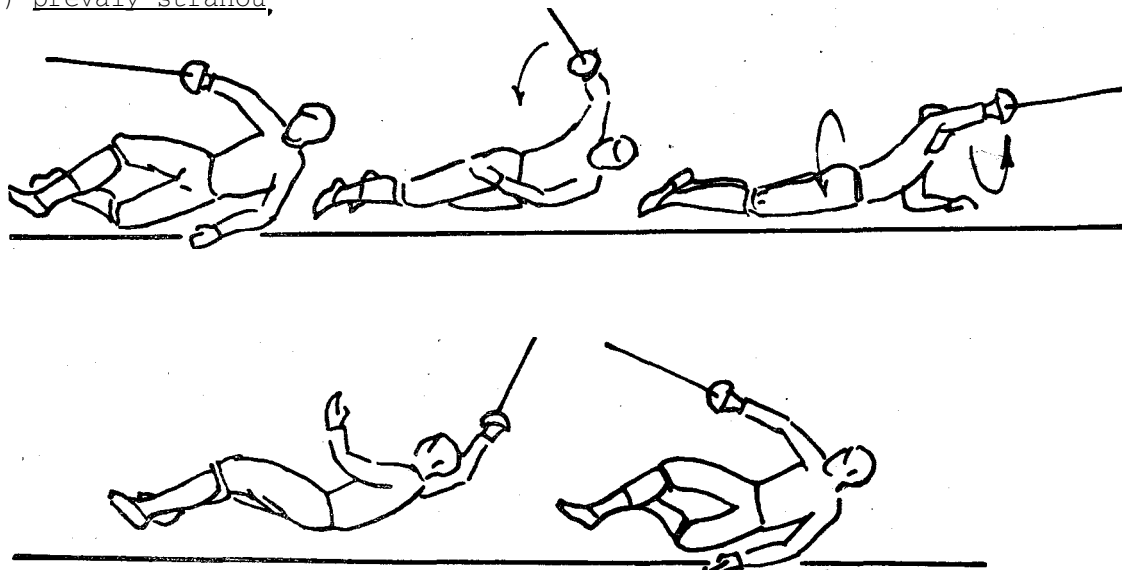
e) pád stranou do lehu na boku

Obr. 32 Pád stranou

Nejprve ukročíme mírně nohou na stranu kam chceme pád provést, potom nohu pokrčíme a sedáme si stranou vedle bérce. Snažíme se, aby se země postupně dotýkaly: kotník, bérce, koleno, pánev a bok těla. Závěrečnou fázi zmírníme úhozem napnuté paže o zem.

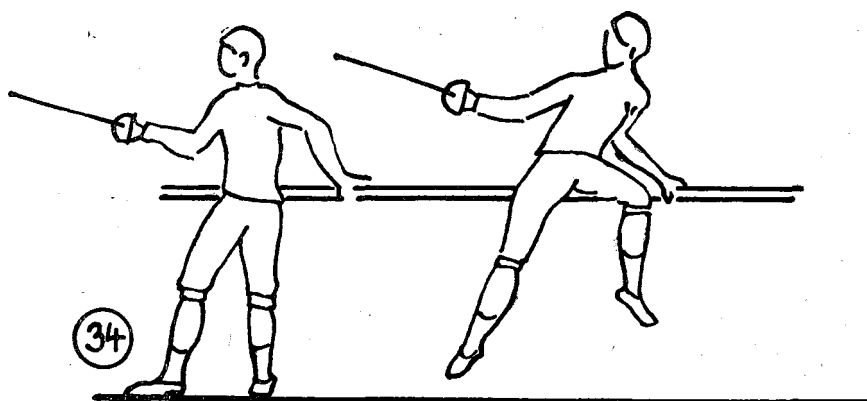
f) převaly stranou,

Obr. 33 Převal v lehu **p**

V lehu cvičíme převaly stranou tak, že volnou paži složíme pod tělo a ozbrojenou paži natahujeme nad hlavu, abychom se o zbraň neporanili a v této poloze se přetáčíme na stranu volné paže. Převaly provádíme buď jen trupem, nebo celým tělem. Tyto děláme o 180° až o 360°.

g) převaly přes překážku

Obr. 34 Výsed na překážku **L**

Na vyvýšených plochách (stůl, švédská bedna apod.) cvičíme zdolávání překážek přeseďáváním - za ústupu sedáme na překážku a vyskakujeme na ni, nebo ji přeskakujeme (bez obratu, nebo s obratem).

Za postupu zdoláváme překážku přeskokem, nebo převalem odbočmo, nebo konečně převalem přes břicho.

Všechny druhy pádů i převalů cvičíme nejprve beze zbraně a teprve po jejich technickém zvládnutí také se zbraní. Cílem je pohotové a bezpečné provedení i na tvrdém podkladě.

KOMBINACE POHYBŮ NOHOU

Různým spojováním základních prvků vzniká řada kombinací pohybů nohou, které umožňují dobré rozvinutí útoku i obrany. Základem všech těchto kombinací je vytvoření vhodné situace a získání vhodné vzdálenosti pro provedení útočné akce, nebo naopak - únik z nepříznivé situace. Obvykle se skládají "útočné kombinace" pohybů nohou z přiblížení a z výpadu (fleše), nebo z předstíraného ústupu a útoku do postupu soupeře. První fáze tu představuje úpravu vzdálenosti a druhá vlastní útok. "Obranné kombinace" pohybů nohou jsou složeny z ústupových prvků a z úhybů. Nejužívanější kombinace jsou:

1. Výřít (batinando), skládající se z posunu a výpadu. Na krátký, rychlý posun navazujeme bezprostředně energickým výpadem. Posun zde představuje zkrácení vzdálenosti a výpad dokončení útoku. I když batinando tvoří jeden celek, je nutno dbát, aby posun i výpad byly provedeny správně. Posun do správného střehu a výpad aktivním napnutím levé nohy a vykopnutím pravého bérce, bez přepadání trupu.

2. Výřít předskokem (ballestra), složený z předskoku a výpadu. Ballestra představuje rozhodný, nebezpečný útok. Rychlý předskok, s dopadem téměř současně na obě nohy, doplňuje dlouhý výpad. Dbáme, aby se při předskoku nezužoval střeh a aby po provedení výřítu byl možný včasný návrat na střeh nebo odskok.

3. Obnova výpadu (radoppio) se skládá ze dvou po sobě jdoucích výpadů. Po prvním výpadu (nedostačujícím k zasažení soupeře) provedeme rychle levou nohou střeh a ze střehu nový výpad. Paže při provedení obnovy výpadu zůstanou v upažení. Dbáme, aby oba výpady byly provedeny aktivně a čistě.

4. Fleš po výpadu, skládající se z výpadu a nadstavení výpadu fleší. Po výpadu provedeme rychlý střeh přisunutím obou nohou k sobě do předkloněného střehu a navážeme konečný útok fleší. Dbáme, aby navázání fleše bylo plynulé a rozhodné.

5. Prodloužený výpad (remise), skládající se z výpadu a jeho prodloužení. Nejprve provedeme výpad středního rozsahu a bezprostředně na to dokončujeme útok protažením výpadu, které provádíme tak, že pokročíme pravou nohou co nejdále vpřed.

6. Odsun (odskok) a výpad. Po volně provedeném ústupu navazujeme rychlým výpadem, jenž má být proveden za sokova postupu. Ústupem lákáme

soupeře k pohybu vpřed a během tohoto pohybu provádíme vlastní útok.

7. Fleš po odskoku. Lehký odskok provedeme do předkloněného střehu, z něhož se fleš lépe dělá. Bezprostředně na to provádíme konečný útok fleší.

Vedle těchto pohybů nohou, užívaných ve sportovním šermu, cvičíme různé kombinace pohybu nohou, vhodné pro scénický šerm.

Např.:

8. Výpad z chůze nebo běhu. Po několika krocích, kterými se přiblížíme k soupeři na vhodnou vzdálenost, provedeme výpad. Chůzi končíme došlápnutím na levou nohu a hned navazujeme výpad.

9. Výpad po zákroku. Nejprve provedeme celý zákrok, ale hned po došlápnutí levou nohou děláme výpad.

10. Výpad s otočkou. Tato kombinace má dvojí provedení:

- a) ze střehu, neb z výpadu, děláme otočku o 360° a bez došlápnutí do střehu provádíme výpad,
b) z levého střehu, nebo z výpadu děláme otočku o 360° kolem přední nohy a bez došlápnutí do střehu, provádíme výpad.

11. Výpad po obratu. Po provedení některého z obrátů (na obou nohách, kolem levé neb pravé nohy) napojíme pravý neb levý výpad ve směru docíleném obratem. Celkem je možno cvičiti 6 základních kombinací tohoto druhu.

12. Výpad neb fleš po úhybech. Cvičíme různé druhy úhybů, a navazujeme na ně levý neb pravý výpad, případně fleš. Např.:

- rassemblée a pravý výpad,
odhyb (úhyb výpadem vzad) a levý výpad,
úhyb záklonem ve střehu a fleš,
úhyb předklonem ve střehu a pravý výpad,
úhyb úkrokem do výpadu vlevo a pravý výpad s otočkou,
úhyb do dřepu a fleš,
úhyb tělem proti seku na břicho a pravý výpad,
úhyb výskokem a levý výpad
apod.

13. Převaly po pádech. Na různé druhy pádů (vpřed, vzad, stranou) napojujeme převaly stranou, např.:

pád vpřed do lehu na břicho a převal vlevo stranou,
pád vpřed s kotoulem do sedu a obrat s přesednutím,
pád vzad do lehu a převaly stranou,
pád stranou do lehu na boku a převal stranou, apod.

14. Chůze a střeh. Důležitý je také výcvik přechodu z šermířské neb civilní chůze do střehu. Přechod provádíme obvykle energickým

dokročením do střehového postoje, nebo lehkým předskokem, případně odskokem. Podobný přechod provádíme také z běhu.

15. Změny střehu a výpadu. Ke kombinacím pohybů nohou také patří opakované změny střehu a dále kombinace nestejnomených střehů a výpadů. Kupř.:

provádíme opakovaně pravý a levý výpad (střeh) za pohybu vpřed,
pravý a levý střeh za pohybu vzad,
levý výpad a návrat do pravého střehu a naopak,
levý střeh vzad a pravý výpad
apod.

Kombinací pohybů nohou v divadelním pojetí je velké množství, zvláště když vytváříme celky s více než dvouprvků, a není možné je zde všechny uvádět. Není také nutná snaha o dokonalé zvládnutí všech kombinací. Zaměřujeme se raději na výcvik základních prvků a nejužívanějších kombinací. Ostatní kombinace cvičíme jen informačně.

Pokud cvičíme pohyby nohou samostatně, jako šermířskou přípravu, snažíme se cvičení využít takto:

- a) k získání správné reakce a udržení vhodné vzdálenosti.

Cvičíme ve dvou řadách, z nichž jedna včas a vhodně reaguje na pohyby protější řady.

- b) k získání nezávislosti na pohybech ozbrojené paže.

Všechny pohyby cvičíme na obě strany, soudobě i nesoudobě s pohyby zbraně.

- c) k získání rytmické a dramatické působivosti.

Pohyby cvičíme v různém tempu a dramatickém pojetí.

POPIS A DRŽENÍ KORDU

Kord se skládá z čepele, krytu (záštity), rukojeti a matice.

Čepel historických kordů 17. stol. byla z tvrdé oceli, plochá, s ostrým hrotem, směrem k rukojeti se mírně rozšiřovala, měla oboustranné ostří buď po celé délce, nebo později jen v jedné třetině u hrotu.

Kryt ruky měl různý tvar. Skládal se z drátěného nebo plechového koše tvaru misky, z poměrně dlouhé příčky a z krytu prstů ve tvaru oblouku. Smyslem složitých krytů bylo kromě ochrany ruky před přímým zásahem také zachycení a likvidace sokova hrotu.

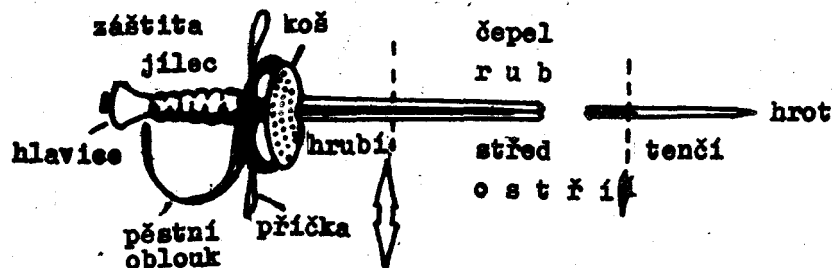
Rukojeť byla rovná, válcovitá, nebo vřetenovitého tvaru, mírně zploštělá. Bývala opředená drátem nebo koženým řemínkem.

Matice (hlavice) byly ozdobné a dosti těžké, aby dobře vyvažovaly čepel.

Délka i váha historických zbraní byly velmi rozmanité, oboje větší, než mají dnešní zbraně a řídily se přáním majitelů. Na začátku 17. stol. bylo dokonce módou šviháků nošení co nejdelšího kordu. První stanovení "vhodné"

délky kordu vyšlo od italského mistra Capo Ferra na dvounásobek délky paže (= asi 140 cm).

Vypracování kordů po estetické i účelové stránce bylo velmi dobré. Zabývali se jím odborníci vyhlášení po celé zemi. Dodnes nás okouzluje ušlechtilé tvary starých zbraní a udivuje nás jejich jakostí, vyvážením a bojovými možnostmi.

Obr. 35 Dobový kord 17. stol.

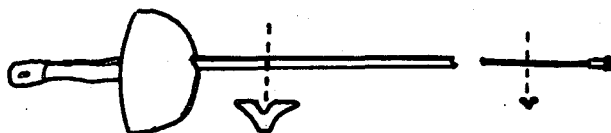
Sportovní kord má čepel z pružné oceli, její průřez je ve tvaru Y a délka je stanovena na 90 cm. Čepel je nejsilnější u koše a ke konci se stejnoměrně zužuje.

Koš je ve tvaru hluboké misky s největší dovolenou šíří 12 cm. Zvláštního krytu prstů se nepoužívá.

Rukojeť je tvarovaná, aby se dobře držela a plynule přechází v masivní matici, vyvažující čepel.

Celková délka kordu je 110 cm a váha nad 500 g.

Sportovní kord se svými rozměry i váhou hodí daleko lépe než historický kord pro scénický šerm. Jeho menší délka nevyžaduje velký prostor a jeho menší váha není nebezpečná pro partnery, umožňuje větší pohyblivost a neunavuje při výcviku, ani při představení.

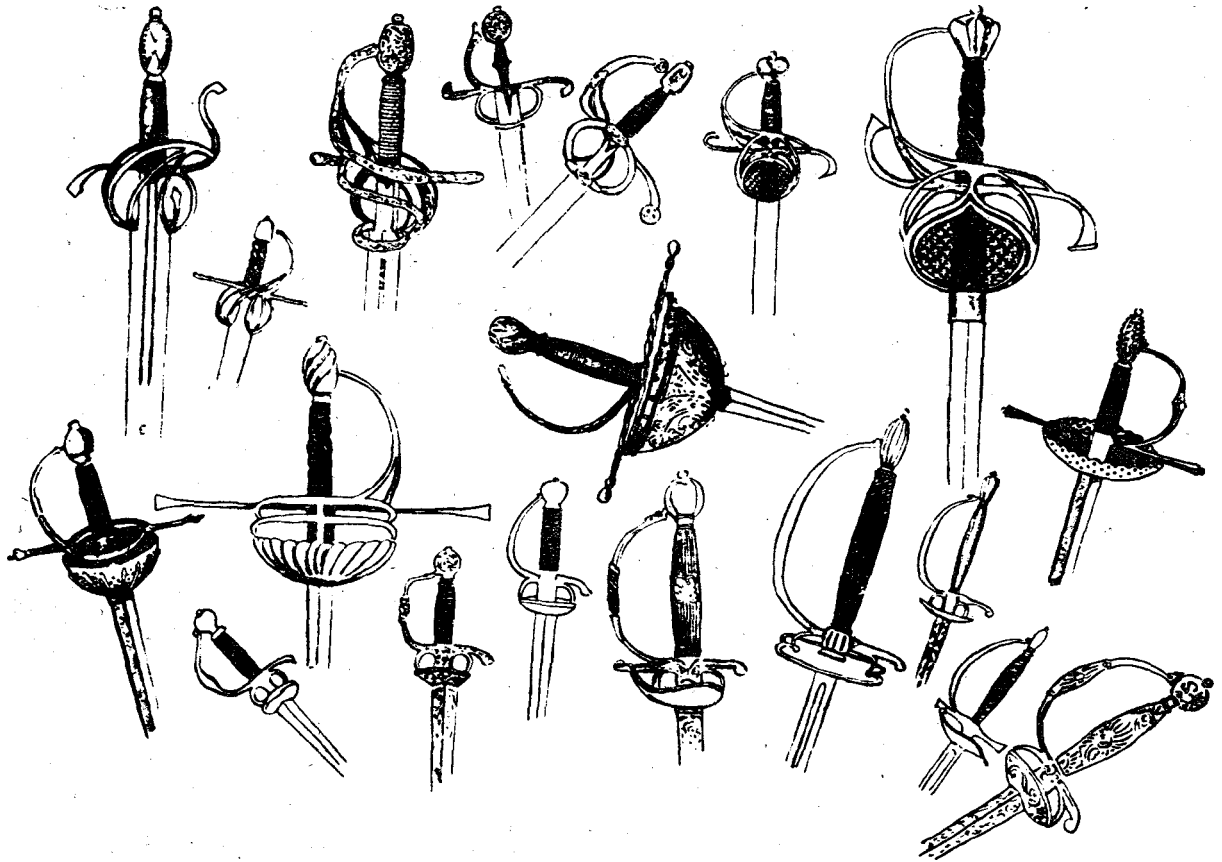
Obr. 36 Sportovní kord

Divadelní kord je obvykle kombinací sportovního a historického kordu. Ze sportovního kordu používáme čepel a rukojeť, případně i matici. Kryt ruky se snažíme přizpůsobit historickým předlohám. Minimálně přidáváme misku a příčku; nejlépe misku, příčku a kryt ruky nebo drátěný koš.

Celková délka divadelního kordu má být 100 - 110 cm.

Pro scénický šerm není vhodné používání sportovních zbraní bez úpravy, zvláště ne fleretů a šavlí. Ani čepele sportovních šavlí a fleretů nepovažujeme za vhodné pro přílišnou pružnost a špatnou viditelnost.

Jako předlohy pro úpravu divadelních kordů nám poslouží následující obrázky.

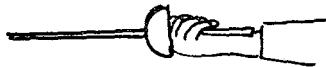

Obr. 37 Rukojeti historických kordů

Držení kordu ve scénickém šermu je ovlivněno dvěma činiteli. Tvarem rukojeti (jílce) a technikou šermířských akcí. Protože se k výcviku používá převážně sportovních kordů, volíme pro některé polohy (střeh, vbodnice, terc, kvarta) držení obvyklé ve sportovním šermu kordem. Pro ostatní polohy (prima, sekonda, kvinta, sexta) a pro útočné pohyby končící sekem používáme držení blízké držení sportovní šavle. Obě držení se od sebe liší pouze tím, že u kordového držení se matice dotýká středu zápěstí a čepel kordu je v prodloužení předloktí (tvoří s ním jednu linii), u šavlového držení se opírá jílec o malíkové břicho dlaně a čepel svírá s předloktím tupý úhel, daný polohou rukojeti v ruce. Obě držení můžeme podle potřeby snadno měnit.

Kord držíme velmi lehce, hlavně palcem a ukazováčkem. Ohnutý ukazováček vkládáme pod plochou část jílice těsně u misky a dotýkáme se jím jílice mezi prvním a druhým kloubem. Palec přikládáme na opačnou plochou stranu jílice, proti ukazováčku. Ostatní tři prsty jen jílec přidržují a držení doplňují.

V držení kordu ve scénickém šermu rozeznáváme 4 základní polohy, pojmenované podle části ruky, která je při nich nahoře. Jsou to:

Obr. 38 Poloha dlaňová

Obr. 39 Poloha palcová

Obr. 40 Poloha hřbetní

Obr. 41 Poloha malíková

Při všech drženích "sečného kordu" je třeba orientovat zbraň v ruce tak, aby klouby ohnutých prstů vždy směřovaly směrem seku (shoda s ostřím čepele). To je podstatně snadnější u kordů se záštitou upravenou podle historického vzoru, kde tuto orientaci udává hlavně příčka, případně kryt prstů (pěstní oblouk).

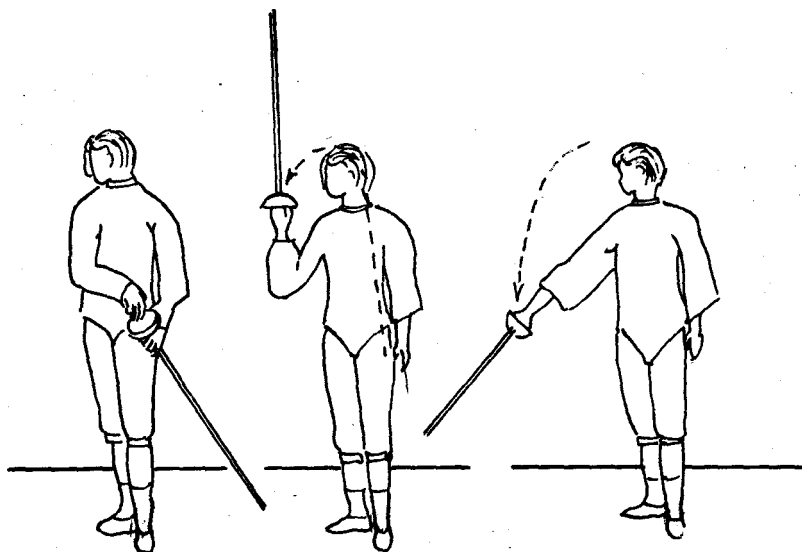
TASENÍ ZBRANĚ A POZDRAV

Tasení kordu provádíme dvojitým způsobem. Jednak jako bezprostřední přípravu k boji, jednak jako okázalé zahájení pozdravu, nebo přípravy k souboji. Nazýváme je: Bojové tasení kordu a slavnostní tasení kordu.

Bojové tasení má dvě fáze. V první provedeme střeh zákrokem levé nohy a uchopíme zbraň za rukojeť. Ve druhé fázi vytahujeme zbraň obloukem přímo do střehové polohy. Při tasení si přidržujeme pás, nebo pochvu levou rukou:

Začáteční, střehovou fázi cvičíme také s odskokem a předskokem.

Slavnostní tasení má také dvě fáze. V první uchopíme zbraň a otočíme se vlevo na patě levé a špičce pravé nohy (první doba provedení srazu). Ve druhé fázi vytahujeme obloukem zbraň až do upažení dolů (srazová poloha) a dokončujeme sraz přednožením a přinožením pravé nohy. Po tomto tasení následuje obvykle pozdrav. Efekt tasení můžeme zvýšit uchopením hrotu ve vzpažení zevnitř, během provádění 2. fáze.

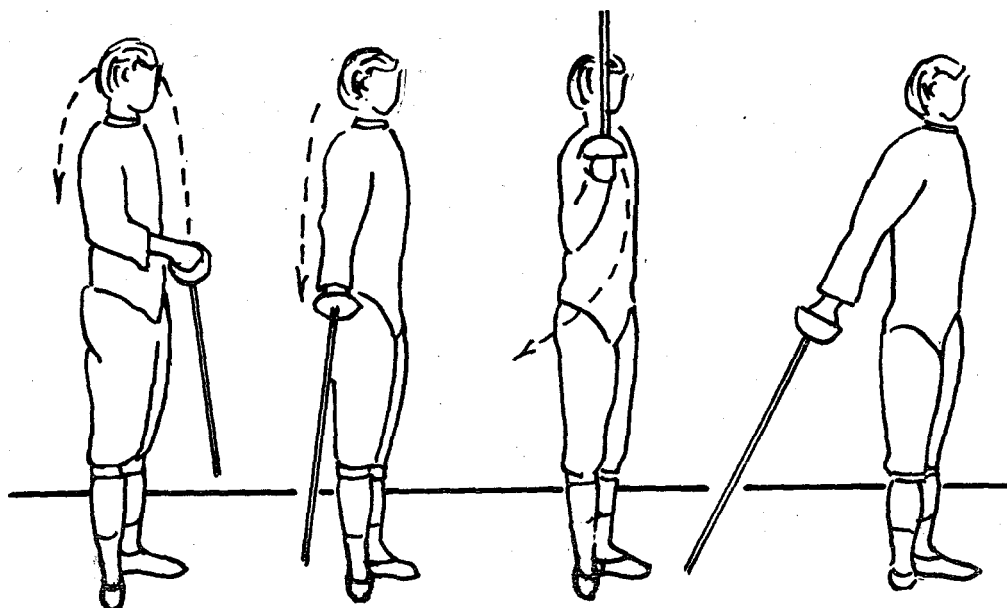

Obr. 42 Tasení kordu ^U

Pozdravy byly v dávných dobách projevem osobní fantazie. Neměly stanovený průběh a zřejmě je učil každý mistr svým způsobem. První popis dvorního pozdravu (revérence) nalézáme až v díle Danetově z r. 1766.

Ve scénickém šermu rozlišujeme čtyři druhy pozdravu: bojový, soubojový, dvorní a holdovací.

Bojový pozdrav provádíme tak, že ve srazu, po taseení zvedneme zbraň ohnutím v lokti do svislé polohy před obličej tak, aby pěst i koš byly pod obličejem, v další fázi napneme paži švihem do předpažení dolů zevnitř, hřbet ruky nahoře. Po této poloze provedeme střeh vpřed:

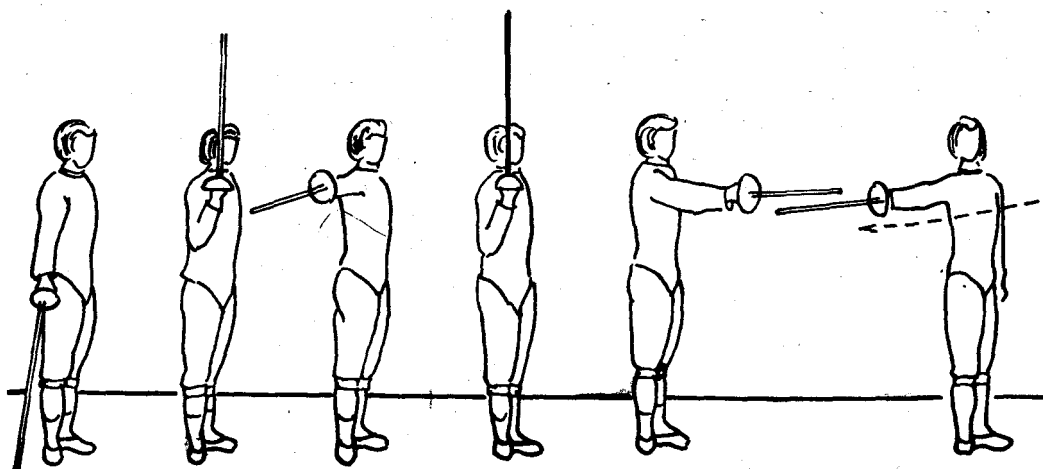

Obr. 43 Bojový pozdrav

Soubojový pozdrav provádíme podobně, jako ve sportovním šermu.

- a) Po tasení ve srazu zvedneme zbraň před obličej do svislé polohy a napnutím paže do horní vbodnice zdravíme soupeře,
- b) zvedneme zbraň zpět před obličej a napnutím paže vlevo dovnitř zdravíme rozhodčí,
- c) otočením paže do hřbetní polohy a vodorovným pohybem vpravo zdravíme sekundanty a zaujmeme střeh.

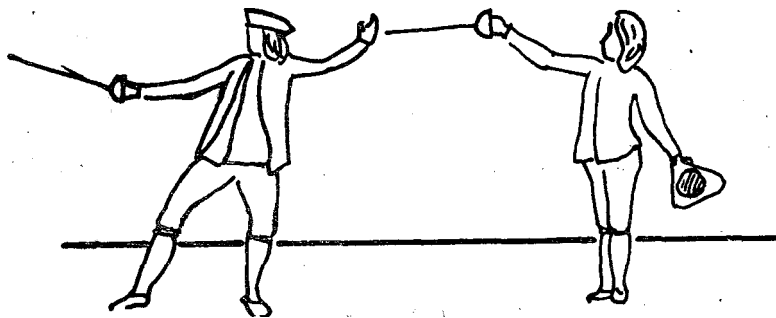
Obr. 44 Soubojový pozdrav

Dvorní pozdrav, používaný jako projev úcty a přátelství, cvičíme v různých formách, od prostého tasení kordu do srazové polohy až po okázalé pozdravy, v nichž využíváme bohatých možností pohybu zbraně k vyjádření vhodného ceremonielu. Dodržujeme při tom jedinou zásadu, abychom nehleděli na zdraveného přes vztyčenou čepel, což považujeme za součást bojového pozdravu.

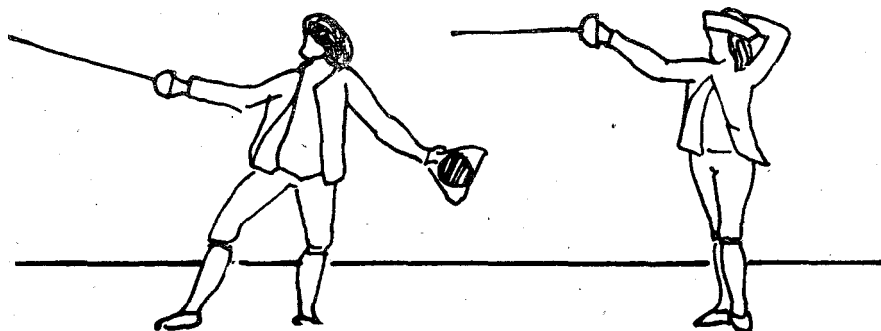

Např.:

- a) Pozdrav ve srazu provádíme tak, že na prvou dobu uchopíme kord za současného čtvrtobratu vlevo, na druhou dobu tasíme a velkým obloukem vpřed zaujme srazovou polohu zbraní i srazový postoj. Zrakem sledujeme hrot kordu a doprovázíme jej skloněním hlavy. Na třetí dobu zvedneme hlavu a díváme se na zdraveného.
- b) Pozdrav "revérence" podle Daneta má tento průběh: Po tasení kordu přecházíme plynule do střehu. Vlastní pozdrav provádíme tak, že ze střehu přisuneme pravou nohu do srazu, zbraní zaujmeme vysokou vbodnici, levou rukou smekneme klobouk a obloukem téměř připažíme. V další fázi provedeme střeh úkrokem levé nohy vzad. V konečné fázi pozdravu se vracíme zpět do srazu a dáváme klobouk zpět na hlavu:

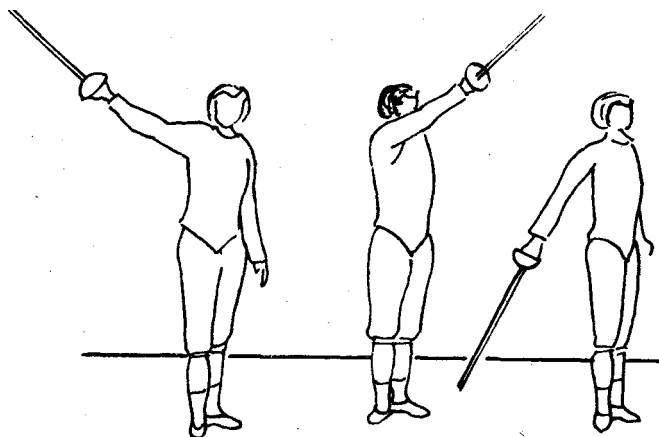
Obr. 45 Revérence - 1. část

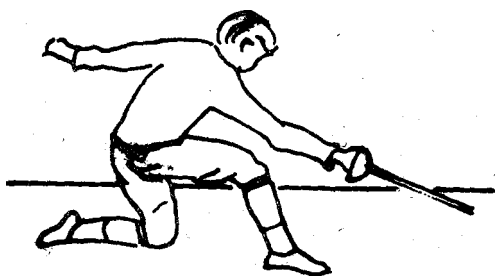
Obr. 46 Revérence - 2. a 3. část

c) Okázalý pozdrav provedeme např. takto: Na prvou dobu uchopíme zbraň a uděláme čvrtobrat vlevo, na druhou dobu tasíme obloukem do srazové polohy. Na třetí dobu provedeme ve srazu vnitřní mách (kruhem před tělem) a na čtvrtou dobu vnější mách (kruhem na straně zad); v pohybu paží pokračujeme a přiložíme pěst na srdce, (čepel vztyčena), na pátou dobu provedeme švihem srazovou polohu vpravo stranou.

Holdovací pozdrav zahájíme tasením kordu ve srazu. Tasení, provedené obloukem, končíme ve vzpažení zevnitř pravou paží a v upažení dolů levou paží. Dále otáčíme paži do hřbetní polohy a dáme paži vpravo stranou. Ve stejné poloze a výši přemístíme paži vlevo stranou a obloukem vzad se švihem dokončujeme pozdrav ve srazovém postoji s paží poněkud vpravo:

Obr. 47 Holdovací pozdrav

Obr. 48 Hold panovníkovi

Jedná-li se o hold panovníkovi, potom provádíme pozdrav tak, že na slavnostní tansení navážeme zakleknutím levou nohou a hlubokou poklonou. Po vztyku buď zasuneme kord do pochvy nebo jej uchopíme pod košem za čepel a vzdáme hold ve stoje s paží upaženou vzhůru a pak teprve zasunujeme kord do pochvy:

Zasunutí kordu do pochvy zahajujeme srazem a vztyčenou paží. V další fázi skláníme kord do směru pochvy a pak teprve energicky zasuneme zbraň. Dále se otáčíme do čelného postoje, přirážíme levou nohu a vykročíme pravou nohou vpřed.

ZÁSAŽNÁ PLOCHA

V šermu kordem platí zásah na celé tělo. To platilo pochopitelně i v dobovém šermu, ale staří mistři učili své žáky především útokům na trup a na hlavu, protože smyslem tehdejšího boje bylo vážné zranění protivníka. Zásahová plocha bývala označována různě, buď z hlediska útoku nebo podle systému obrany. Zde, pro přehlednost a jednoznačnost, uijeme rozdělení užívané v současném šermu:

Obr. 49 Značení zásahné plochy

Dělení je uspořádáno podle dvou os do čtyř kvadrantů. Podle svislé osy - na vnitřní a vnější část: "vnitř" a "vně". Podle vodorovné osy - na vrchní a spodní část, "vrch" a "spod". Vně = strana ozbrojené paže, vnitř = strana neozbrojené paže.

Označení kvadrantů podle tohoto "českého" dělení je toto:

- I. kvadrant - vnitř-spod,
- II. kvadrant - vně-spod,
- III. kvadrant - vně-vrch,
- IV. kvadrant - vnitř-vrch.

Svoje označení má hlava: V - vrch.

Ve scénickém šermu označujeme také zadní stranu těla: X. Značení všech částí těla, kromě zad, je shodné se značením poloh zbraně, jimiž tyto části při obraně kryjeme.

ZÁKLADNÍ POLOHY ZBRANĚ

Vedle poloh, které jsme si uvedli při popisu držení kordu (dlaňová, hřbetní, palcová, malíková), užíváme v šermu několik základních poloh zbraně, na nichž je založena škola obranných a velké části útočných akcí. V dřívějších dobách nebylo značení poloh jednotné. Zpočátku používali slavní mistři svoje slovní označení pro jednotlivé polohy a teprve v polovině 16. století vymyslel matematik Agrippa numerické značení poloh zbraně, jehož princip přejala později většina teoretiků šermu. Trvalo další století, než se mistři ve svých systémech vzájemně přiblížili a začali používat stejné značení pro totožné polohy. Ovšem naprosté jednoty nebylo dosaženo do dnešní doby a tak se od sebe liší názvy francouzské, italské, ale i české školy šermu. Kromě toho se také liší názvy a značení poloh různých zbraní (např. kordu a šavle), protože v šermu různými zbraněmi se používá často odlišných poloh. Nebudeme se zde zabývat rozdíly a výhodami značení poloh podle uvedených škol a přejdeme hned k označení a popisu poloh vhodných pro scénický šerm.

Samotné základní polohy zbraně slouží buď ke krytí sokova útoku neb k vylákání soupeře k útoku a nazýváme je proto podle jejich funkce buď k r y t y, nebo v ý z v y. Shodně s označením zásadní plochy je dělíme na polohy: vnitřní, vnější a vrchní.

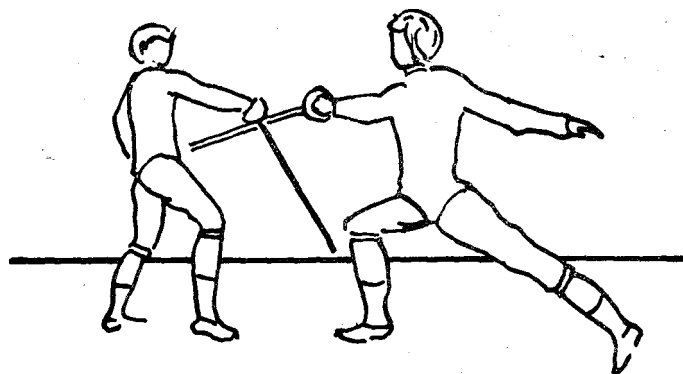
Ve scénickém šermu kordem používáme tyto základní polohy: Prima, sekunda, terc, kvarta, kvinta, sexta, septima, oktáva a serkl (nona) - jako kryty nebo výzvy. Střeh, horní a dolní vbodnice (linka) - jako úvodní polohy.

1. P r i m a - "kryt vnitřní sklopný"

je totožná s šavlovým krytem prima a slouží ke krytu vnitřní spodní části těla - levé nohy a břicha.

Obr. 50 Prima 3

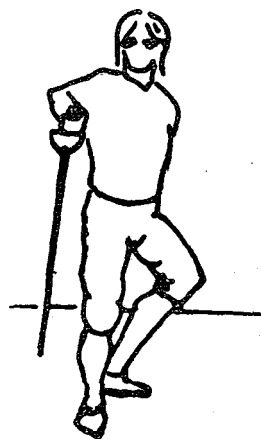

Obr. 51 Kryt primou ^

Paže je v malíkové poloze, v lokti mírně ohnuta a čepel je skloněna, hrot směřuje mírně vpřed.

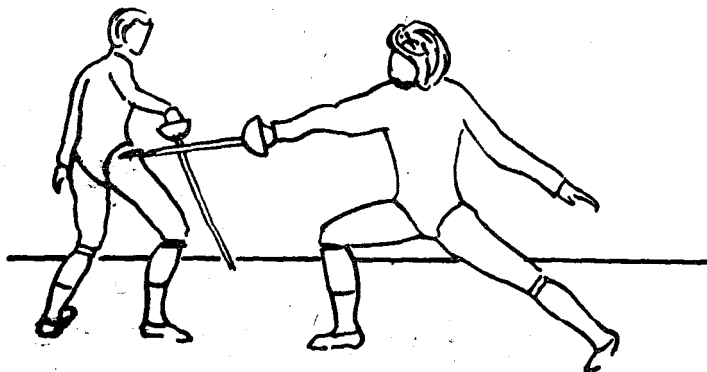
2. Sekonda - "kryt vnější sklopný"

je totožná s šavlovým krytem sekonda a slouží ke krytu vnější spodní části těla - pravé nohy a boku.

Obr. 52

Sekonda

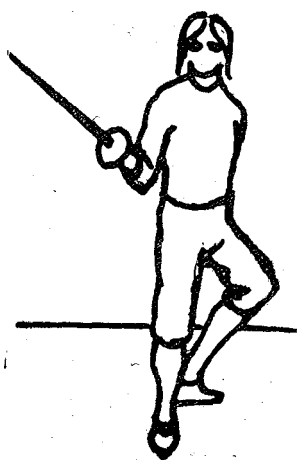

Obr. 53 Kryt sekundou

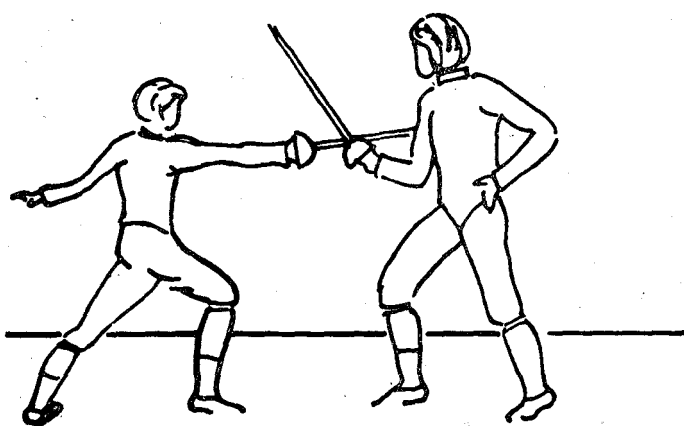
Paže je v malíkové poloze, v lokti pokrčena, hrot mírně vpřed, rameno spuštěno.

3. Terc - "kryt vnější vztyčný"

je kombinací kordové sexty a šavlové tercy. Slouží ke krytu vnější vrchní části trupu a ozbrojené paže.

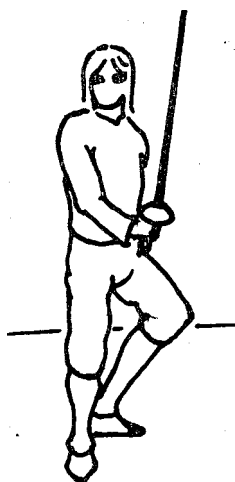
Obr. 54 Terc

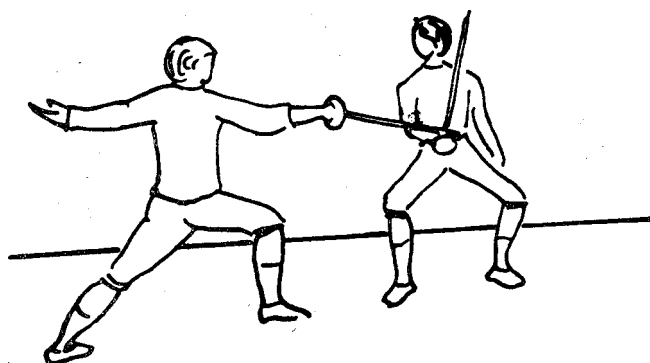
Obr. 55 Kryt tercí

Ruka je v "příčné poloze" (ukazováček nahoře), paže je mírně pokrčena, hrot je ve výši očí a směřuje vně stranou. Název terc užíváme pro rozlišení od šavlové i kordové polohy téhož typu.

4. Kvarta - "kryt vnitřní vztyčný"
je totožná s šavlovým krytem kvarta a slouží ke krytu útoků, na hrud.

Obr. 56 Kvarta 4

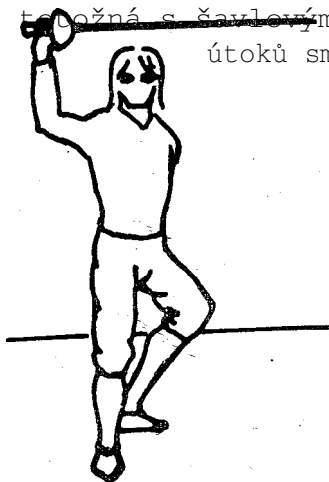

Obr. 57 Kryt kvartou ^4

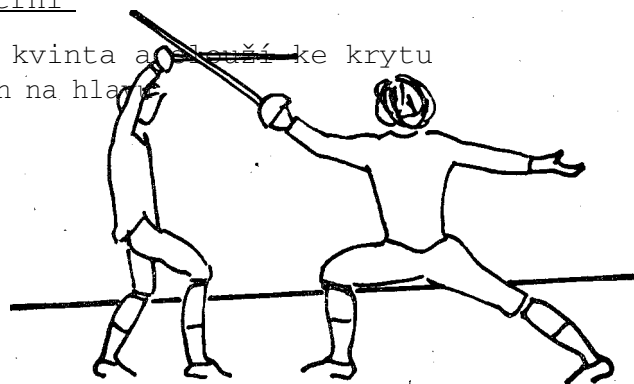
Pěst je v příčné poloze, paže v lokti mírně ohnutá, loket před středem boku, zápěstí mírně vztyčeno. Čepel směřuje šikmo vzhůru, hrot je ve výši hlavy.

5. Kvinta - "kryt vrchní vnitřní"

je totožná s šavlovým krytem kvinta a slouží ke krytu útoků směřujících na hlavu.

Obr. 58 Kvinta 5

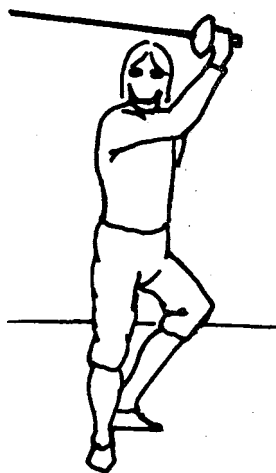

Obr. 59 Kryt kvintou ^5

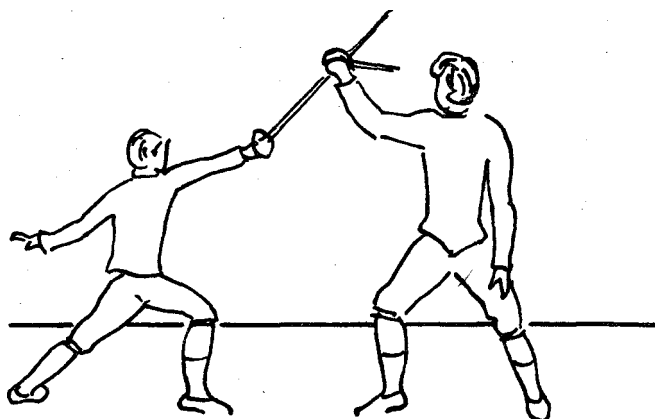
Paže je mírně pokrčena, čepel je ve vodorovné poloze nad úrovní hlavy, ale před tělem.

6. S e x t a - "kryt vrchní vnější"

je totožná s šavlovým krytem sexta a její funkce je stejná jako u předcházejícího krytu - kryt hlavy.

Obr. 60 Sexta 6

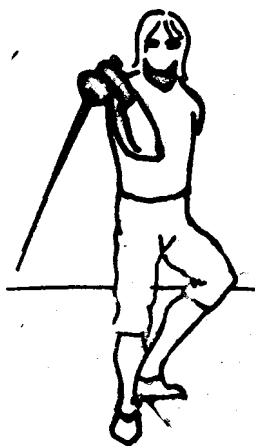

Obr. 61 Kryt sextou 6

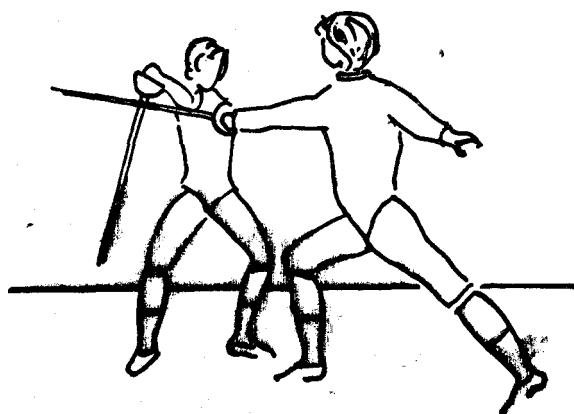
Paže je mírně pokrčená ve vzpažení dovnitř, čepel je vodorovně, před tělem, nad úrovní hlavy.

7. S e p t i m a - "kryt vrchní sklopný"

je totožná s šavlovým krytem septima. Je to nouzový kryt, kterého používáme ke krytu vnější části těla, místo krytu terci.

Obr. 62 Septima 7

Obr. 63 Kryt septimou 7

Paže je v malíkové poloze, skrčena v předpažení a vytočena vně. Držení je uvolněno a čepel směřuje podél těla dolů.

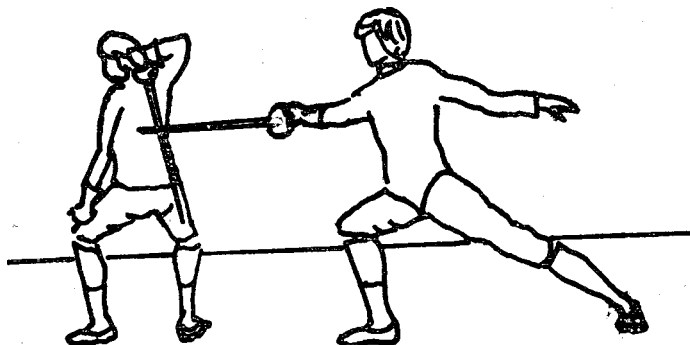
vým krytem oktáva.

8. Oktáva - "kryt zadní sklopný"

je nouzový kryt sloužící ke krytu zad a je totožný s šavlo-

Obr. 64 Oktáva 8

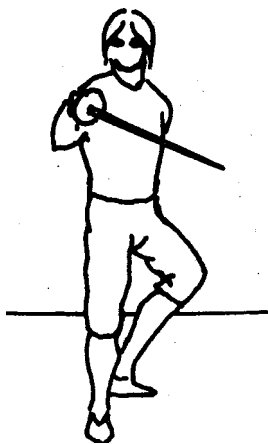

Obr. 65 Kryt oktávou 8

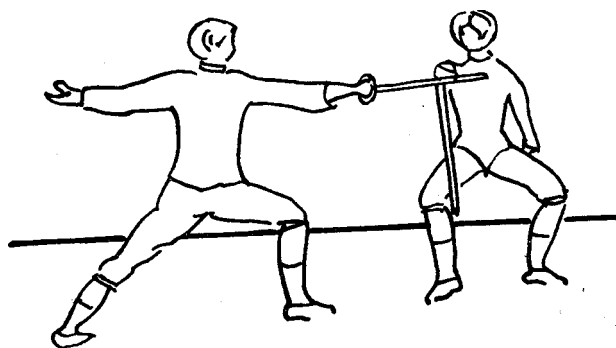
Paže je v malíkové poloze, ohnuta nad hlavou a čepel je spouštěna svisle před středem zad. Tato poloha se již ve sportovním šermu nepoužívá.

9. Serkl - "kryt vnitřní rovný"

je totožný s kordovým krytem nona a slouží jako náhradní kryt za primu neb kvartu při krytu útoků na vnitřní část těla.

Obr. 66 Serkl 9

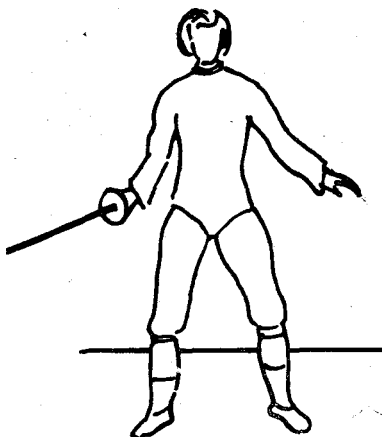

Obr. 67 Kryt serklem 9

Pěst je v palcové poloze, pažemírně ohnuta před tělem, ve výši hrudi. Čepel směřuje vpřed a šikmo dolů.

Znakem správně provedených krytů je pokrčená paže, malý, ale dostatečný rozsah a taková poloha, aby sokův útok byl kryt silnou částí čepel - hrubím (asi 10 - 20 cm od záštity). Výzvy děláme trochu otevřenější kryty, abychom jimi lákali soupeře k útoku na odkrytou část těla.

10. Volná výzva

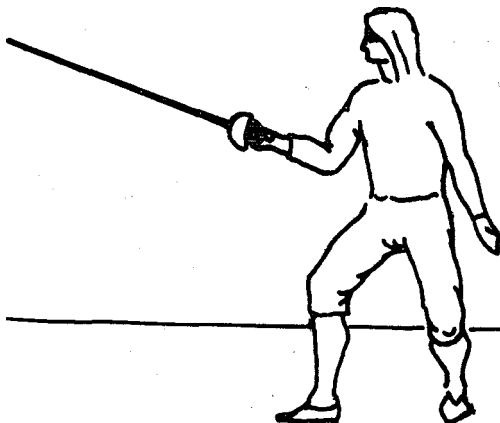

Obr. 68 Volná výzva ▲

Při této poloze, prováděné obvykle v čelném postoji, máme celé tělo nekryté. Obě paže jsou v upažení dolů, čepel je v prodloužení předloktí. Výzvou provokujeme soupeře k jakémukoliv útoku.

Za polohy také považujeme střeh zbraní a vbodnice:

11. Střeh - "garde"

Obr. 69 Střeh - volné držení ▲

je poloha totožná s kordovým střehem.

Je to neutrální poloha. Neodkrývá žádnou část těla, ale také žádnou část dosti nekryje.

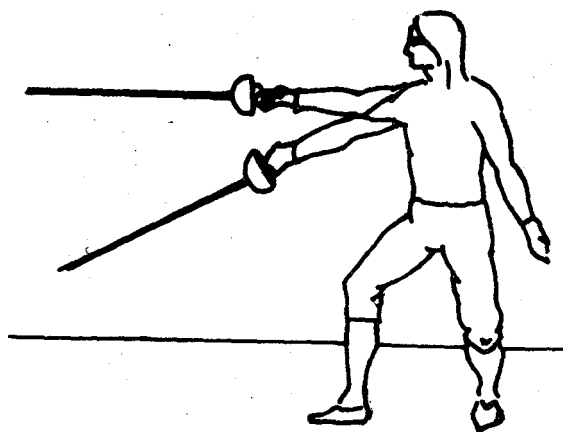
Pěst je v dlaňové poloze, jílec se dotýká středu zápěstí, čepel je v prodloužení předloktí.

Hrot je ve výši očí, na spojnici s očima protivníka.

Je to základní poloha, zaujímaná na začátku boje.

Levá paže je buď v upažení ohnuta vzhůru (klasické držení) nebo je volně spuštěna dolů v dlaňové poloze (volné držení). Nejsou to však jediné polohy, zvláště v situacích, kdy je levá paže aktivně do boje zapojována.

12. V b o d n i c e - "linea"

je poloha, která brání sokovi v přímém útoku.

Horní vbodnice míří na sokovu hruď.

Paže je napnutá, pěst mírně vpravo, v dlaňové poloze.

Dolní vbodnice míří na spodní část sokova těla.

Paže je napnutá, pěst je ve hřbetní poloze.

Obr. 70 Vbodnice horní a dolní \wedge , \wedge

Všechny polohy zbraně je třeba provádět přesně, bez úsilí, lehce a mnohokrát pomalu, abychom si odvykli tvrdým, nepřesným a puďovým pohybům, které porušují ušlechtilý pohyb dobrého šermíře. Při přechodu z jedné polohy do druhé má provádět pohyb pouze paže, bez účasti ostatních částí těla (izolace pohybu). Snažíme se tím snížit vrozenou pohybovou závislost, ztěžující provádění složitých šermířských akcí.

Velmi důležitým činitelem v šermu, a zvláště v divadelním, je svalový cit. Zbraň v ruce dobrého šermíře není jen kusem železa, pasivně poslušným pohybů paže, ale stává se citlivým prostředkem pro ovládnutí prostoru a pro styk se soupeřem. Protože na poslušnosti a ovladatelnosti zbraně závisel život jejího majitele, není divu, že se věnovala veliká péče výrobě i výběru zbraní, že se jim připisovaly zázračné moci, dokonce i duševní život. Z těchto snů minulosti zůstává skutečnost, že zbraň má tvořit s šermířem vysoce citlivý a pohotový celek, v němž hraje důležitou roli vhodná délka, tvar a vyvážení zbraně, ale také fyzické a psychofyzické vlastnosti šermíře. Kromě pohybové zdatnosti jde o dobrou nervosvalovou koordinaci, prostorovou orientaci, správný odhad vzdálenosti, dynamiku pohybu, předvídavost a souhru s partnerem. Tyto vlastnosti je třeba u šermířů hledat a rozvíjet již při základních cvičeních, k nimž patří zejména nácvik šermířských poloh.

POHYBY ZBRANĚ

Pohyby zbraně dělíme na pohyby o b r a n n é a ú t o č n é. Obrana byla v šermu všech dob považována za důležitější než útok, protože v boji je přednější nebýt sám zasažen, než-li zasáhnout soupeře. V moderním šermu je toto pravidlo diskutabilní, protože o vítězství nerozhoduje obvykle jediný zásah a zásahy nevedou ke zranění, ale v šermu ostrými zbraněmi toto pravidlo všeobecně platilo, pokud nešlo o vyslovený hazard.

O b r a n a

Účelem obranných pohybů je ochrana proti sokovým útokům, k níž řadíme:

1. Úhyby útokům
2. Kryty útoků
3. Přechody k odvetám - obranné meziakce
4. Bránění útokům tělem
5. Odzbrojení soupeře

1. Ú h y b y jsou včasná uhnutí (nikoliv předčasná) sokově čepeli, takže jeho útoky jsou buď krátké nebo jdou mimo. Patří k nim:

- a) všechny prvky ústupu (odsun, odskok, zákrok aj.),
- b) klony trupu (záklon, předklon, úklon),
- c) změny střehu (zkřížený a čelný střeh, odskoky stranou aj.),
- d) změny výpadu (stranou, vzad, odhyb),
- e) dřepy a výskoky (snížení a zvýšení těžiště).

Společným znakem správných úhybů je chladnokrevné pohotové provedení až ve chvíli rasantního sokova útoku. Předčasné nebo naopak pozdní provedení nemá smyslu. Naproti tomu "včasné" úhyby jsou velmi působivé. Ovšem jejich bojové provedení vyžaduje vospělou techniku a souhru obou partnerů. Proto věnujeme výcviku úhybů dostatek péče a času, ale až v době, kdy šermíři ovládají útočnou techniku, aby nedocházelo k nebezpečným kolizím. Přitom sledujeme tyto možnosti v použití úhybů:

únik rasantnímu útoku (např. máchu, fleši ap.),
neočekávaná změna v obraně - úhyb v sérii krytů,
boj beze zbraně (např. po odzbrojení, zlomení čepelce).

Ukázky typických úhybů jsou uvedeny vpředu, ve stati o pohybech nohou, kam také úhyby patří.

2. K r y t y jsou pohyby zbraně, jimiž zamezujeme úspěšnému dokončení sokova útoku. Kryty provádíme co nejmenší, ale dostačující ke krytí ohrožené části těla. Jejich znaky jsou: mírně pokrčená paže, správná poloha pěsti, ostří čepelce směřující proti sokovu útoku a nezávislost na pohybech těla. Vhodné kryty pro scénický šerm jsou uvedeny ve stati "Základní polohy zbraně".

Změny krytů provádíme mírným obloučkem (k tělu a od těla), takže v závěru změny jdeme vždy vstříc sokově čepeli. Změny krytů cvičíme zvolna a ve všech možných kombinacích, dostatečně dlouho, abychom nemuseli na správné provedení myslet.

Návraty do krytů (po nezdařeném útoku) však provádíme nejkratší cestou, ale ne předčasně. Také zde se snažíme procvičit všechny možnosti návratu do krytu (např. po vlastním útoku na hlavu návraty do primy, sekundy, terce, kvarty, kvinty a septimy apod. po jiných útocích).

Všechny kryty mají být vždy prováděny jako reakce na sokův útok a ne naopak, i ve smluvených akcích.

Po zvládnutí základních krytů, změn a návratu do krytu, cvičíme také kružné kryty - znak technické šermířské vyspělosti. Užívají se hlavně při obraně proti útokům bodem. Jejich podstatou je kruhový pohyb čepele, který začíná a končí v téže poloze, tedy o plných 360°. Dají se provádět ve všech polohách, ale nejvíce se používá kružná kvarta a kružná terc.

Provedení:

Útočí-li soupeř přímým bodem do naší polohy kvarta, kryjeme jeho útok kruhovým pohybem čepele proti směru hodinových ručiček, takže útok vykryjeme opět kvartou, místo přímým krytem - tercií.

Podobně kryjeme útok do naší terce kruhovým pohybem po směru hodinových ručiček, sokův bod vykryjeme opět tercií, místo přímou kvartou.

Kružné kryty provádíme pohybem zápěstí, nanejvýš předloktí. Znakem dobrého provedení je malý, ale dostatečný kruh a totožná počáteční i konečná poloha naší čepele.

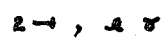
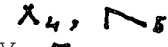

Pro úplnost ještě uvádíme, že kryty dělíme podle pohybu čepele na:

- a) přímé - čepel se pohybuje nejkratší dráhou, poloha pěsti se nemění (kupř. prima-sekonda, terc-kvarta),
- b) polokružné - čepel se pohybuje v polokruhu, k čemuž dochází při změně vrchního krytu ve spodní a naopak, ale na téže straně (kupř. terc-sekonda),
- c) kružné - čepel opisuje kruh, poloha pěsti se nemění (kupř. kružný serkl, kružná kvarta),
- d) změnou - čepel se pohybuje ve velkém oblouku a poloha pěsti se mění. K tomu dochází při změnách krytů podle obou os, tedy vnitřních spodních za vnější vztyčné a naopak (kupř. prima-terc).

Všechny kryty, jejich varianty, přechody a změny, cvičíme zpočátku na místě - ve střehu, později ve spojení s vhodnými pohyby nohou (posun, odsun, výpad, chůze aj.).

3. Přechody k odvetám jsou "meziakce", které odstraňují nebo snižují hrozbu sokovy čepele. Jsou vloženy mezi akci obrannou a útočnou - umožňují protiútok.

V důrazném boji, zvláště ostrými zbraněmi, nestačilo pouze vykrytí ohrožené části těla k tomu, aby mohl být proveden protiútok. Opuštění krytu znamenalo možnost dokončení útoku a vážné riziko pro obránce. Proto bylo dominantou šermu 17. stol. "stesso tempo", to jest snaha o spojení bezpečného krytu s protiútokem v jednu akci. Toho dosahujeme následujícími meziakcemi:

- a) zárazy a vmyky,
- b) kryty s úhyby,
- c) přenosy a odsmyky,
- d) blokováním čepele,
- e) bráněním v útoku tělem - "navalováním",

f) nouzovými kryty a úchopy levou paží, ✖

g) odzbrojením soka. ✖

Zárazy a vmyky byly ve stessu tempu velmi používány. Jejich podstatou je po krytu stálý styk se sokovou čepelí, odvedení jejího hrotu stranou a současně zasažení soka bodem.

Provedení zárazu: Po vykrytí sokova útoku nerušíme kryt, ale namíříme hrot na protivníka a smykem po čepeli jej zasahujeme.

Sokův útok "zarážíme" tzv. opozicí a současně provádíme protiútok bodem nebo jen nastavujeme hrot sokovu výpadu.

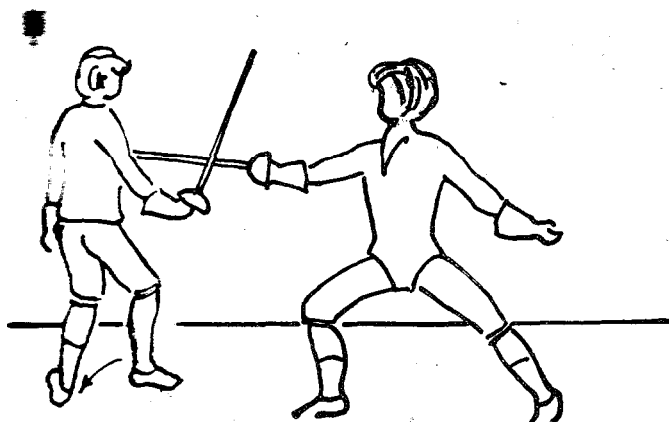
Provedení vmyku je podobné, ale techniky složitější:

Po úspěšném krytu sokova útoku odvedeme nejprve jeho hrot stranou a potom jej zasahujeme smykem po čepeli, přičemž ještě více odkláňáme jeho hrot.

Podrobnější popis vmyku je uveden v kapitole o útočných akcích.

Zárazy i vmyky patří dodnes k typickým kordovým akcím, ale pro scénický šerm je nepovažujeme za vhodné, protože nejsou dosti bezpečné a navíc, nejsou zřetelné pro diváky. Zárazy nejsou efektní a ocenění je pouze odborník v šermu. Naproti tomu některé vmyky, končící na spodní části trupu jsou bezpečnější a hodí se jako "finální" akce (např. vmyk po krytech sekundou neb kvartou, končící bodem na břicho).

Kryty a úhyby provádíme tak, že bezprostředně po vykrytí sokova útoku měníme střeh úkrokem levé nohy stranou. Hned po úkroku zrušíme kryt a provedeme protiakci. Při použití vnitřních krytů (prima, kvarta, kvinta) děláme úkrok do zkříženého střehu a po vnějších krytech uhýbáme úkrokem do čelního střehu, až do levého výpadu. Úhyb těla stranou značně sníží hrozbu sokova útoku a umožní tak přechod do protiútku, ale nesmí být proveden předčasně.

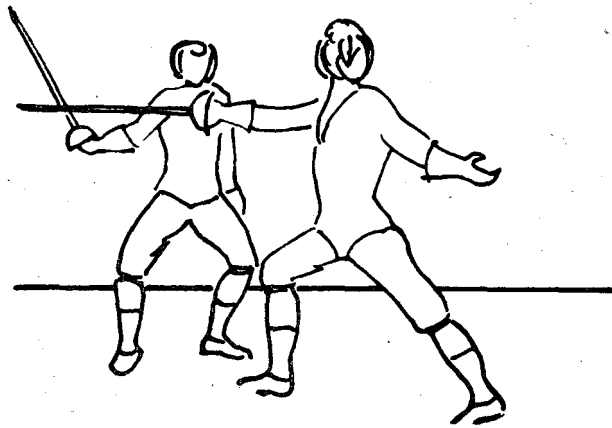

Obr. 71 Kryt kvartou s úhybem ✖

Přenosy jsou akce, při nichž převádíme sokovu čepel z jedné polohy do druhé.

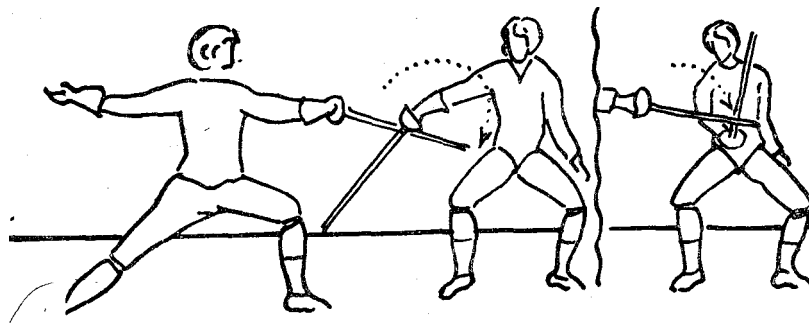
Provedení: Po vykrytí sokova útoku udržujeme kontakt s jeho čepelí a převádíme ji změnou krytu do jiné, pro obranu výhodnější polohy.

Přenosy provádíme z vnitřních krytů do vnějších a naopak. Již sám prostý přenos z vrchní polohy do spodní značně snižuje hrozbu sokovy čepelí. Jeho účinnost ještě zvýšíme, provedeme-li současně úhyb úkrokem levé nohy.

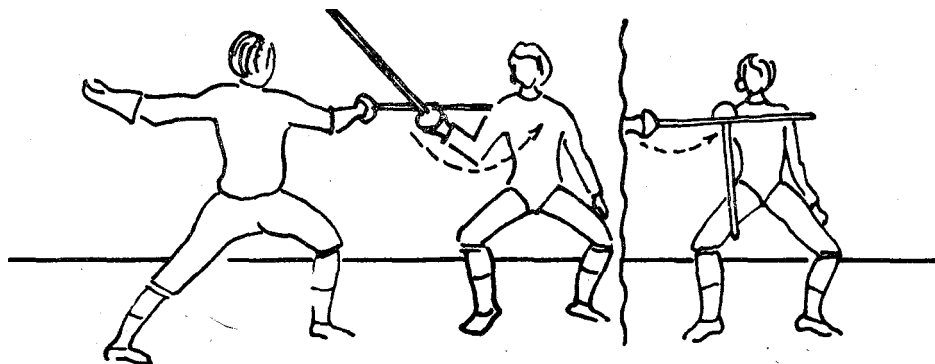

Obr. 72 Úhyb po krytu tercí ₃

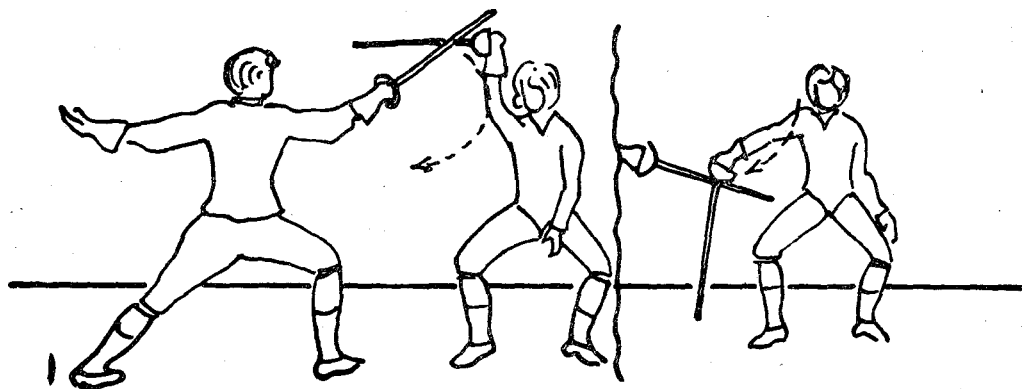
Příklady prostých přenosů:

Obr. 73 Přenos ze sekundy do kvarty ^₂₋₄

Obr. 74 Přenos z terce do serklu ^₃₋₉

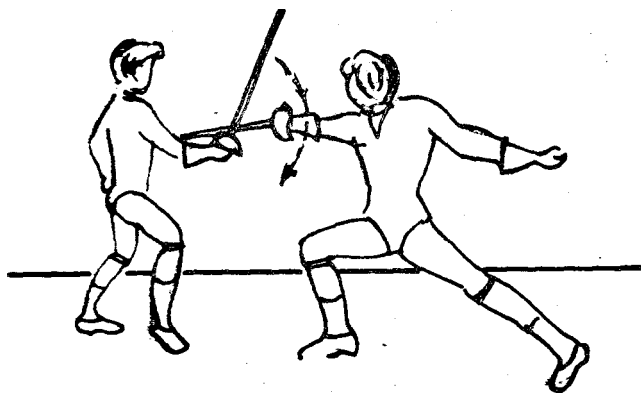

Obr. 75 Přenos ze sexty do sekundy [^] 6-2

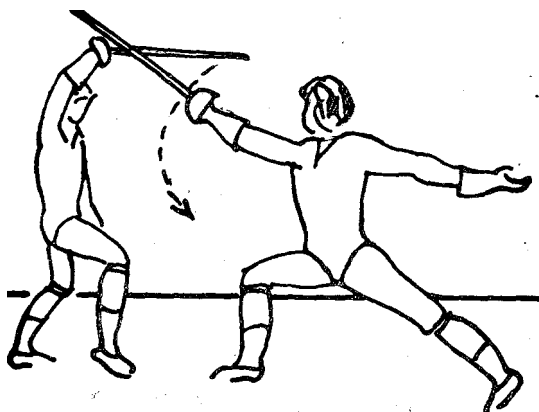
Přenosy se dají využít k dalším efektním a pro scénický šerm vhodným akcím. Jsou to například:

Přenosy s odsmykem 7

Provedení: Po vykrytí sokova útoku převedeme jeho čepel energickým přenosem velkého rozsahu do jiné polohy a v závěru přenosu opouštíme sokovu čepel odsmykem (skluzem vzad). Bezprostředně nato můžeme navázat vlastní odvetu.

Obr. 76 Přenos s odsmykem po kvartě [^] 7

Obr. 77 Přenos s odsmykem po kvintě [^] 7

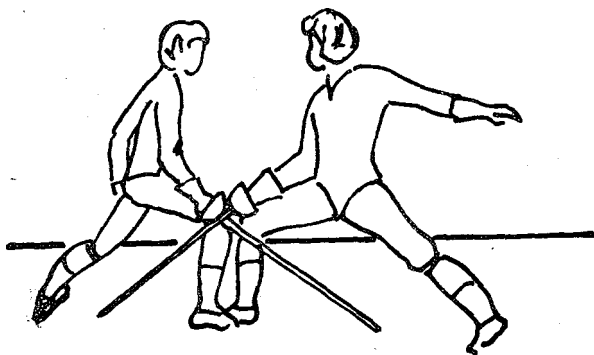
Přenosy s odsmykem tohoto typu se nejlépe provádějí z vrchních krytů (kvinta, sexta, terc, kvarta). Vhodné jsou v situacích, kdy sok zůstává po útoku ve výpadu. Prudkým švihem odhazujeme jeho čepel stranou, abychom mohli lépe zaútočit do odkrytu.

Všechny typy přenosů vyžadují pevné držení zbraně, ale volné rameno; jinak se akce nedaří a je-li tomu naopak, může docházet i k neplánovanému odzbrojení.

Blokování čepel je dalším využitím přenosů, zvláště vhodným pro scénický šerm.

Provedení: Bezprostředně po vykrytí sokova útoku provedeme přenos končící ve sklopné spodní poloze a podpoříme jej

energickým protivýpadem. Sokovu čepel sevřeme (blokujeme) mezi kolenem a vlastní zbraní.

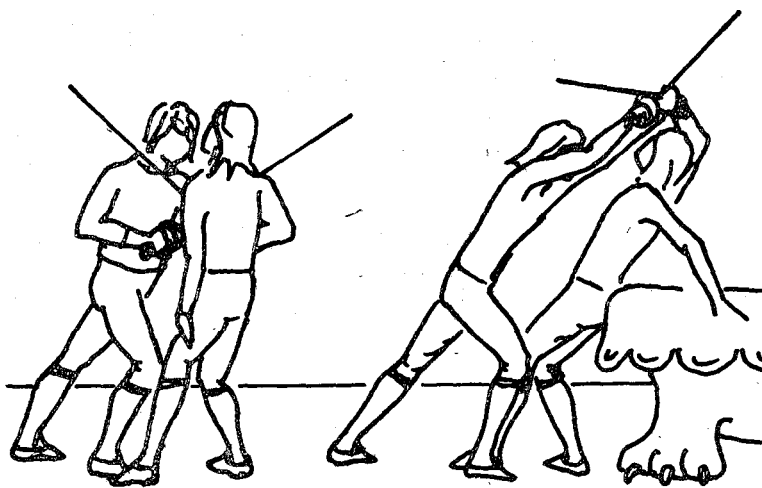
Obr. 78 Blokování po krytu sextou 6+1

Blokování se dá provést ze všech krytů, ale nejlépe vypadá z primy a sekundy, kdy přenášíme sokovu čepel velkým obloukem nad vlastním tělem, nebo z kvinty a sexty, kdy dochází k působivé změně horní polohy za spodní. U všech blokování provádíme přenosy až k zemi.

Částečné blokování sokovy čepel provádíme ve vztyčných polohách, kdy jsou zbraně zkříženy mezi protivníky, buď těsně nad hlavami nebo mezi hrudníky.

Toto blokování se používá k odhození soka, nebo k jeho přitisknutí na překážku. Uvedené polohy zpevňujeme "úchopem" sokova zápěstí neb jeho záštity.

Blokování všech typů je meziakcí, která sokovi znemožňuje bezprostřední akci zbraní. Dá se tedy využít také k zastavení neb k ukončení boje, případně k reprodukci textu.

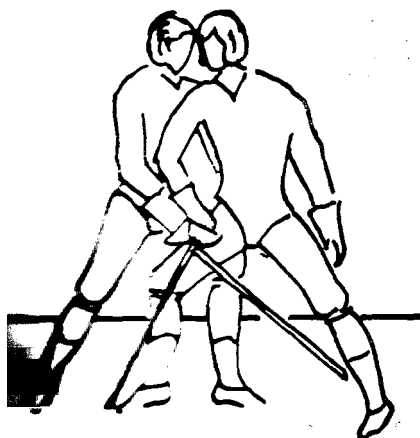

Obr. 79 Částečné blokování 14 15

Po blokování čepel dochází často k bránění v boji tělem, zvaném "navalování", dále k odhozům soka, k přetlačování, k přišlápnutí čepel ap.

Za navalování považujeme již střetnutí záštit zbraní obou soků nebo dotyk jejich těl. Ve sportovním šermu není dovoleno, ale v dobovém šermu se velmi používalo. Provádí se obvykle při obraně, jako bránění v pokračování sokova útoku, nebo po nezdařeném útoku, jako bránění v odvetě.

Hlavním znakem navalování je těsná vzdálenost, z níž není možné soka čepelí ohrozit. Pochopitelně se o ni snaží šermíř, který je v té chvíli v nevýhodě. Ve snaze o vymanění zbraně z blokování dochází pak k různým druhům ústupu v linii šermu i po kruhu, k užití síly, ale také k užití nekorektních prvků šermu, jako úderů jílcem, tlaku a úderů levou paží, odhozu ramenem, šlapání na čepel ap. Jsou to však akce, které se užívaly i v duelech a proto je třeba věnovat jim pozornost ve výcviku. Navíc tyto akce zpestřují boj a nabízejí řadu možností k vystižení charakteru střetnutí i bojujících, k docílení zvratu v utkání, i k vhodnému doplnění textu.

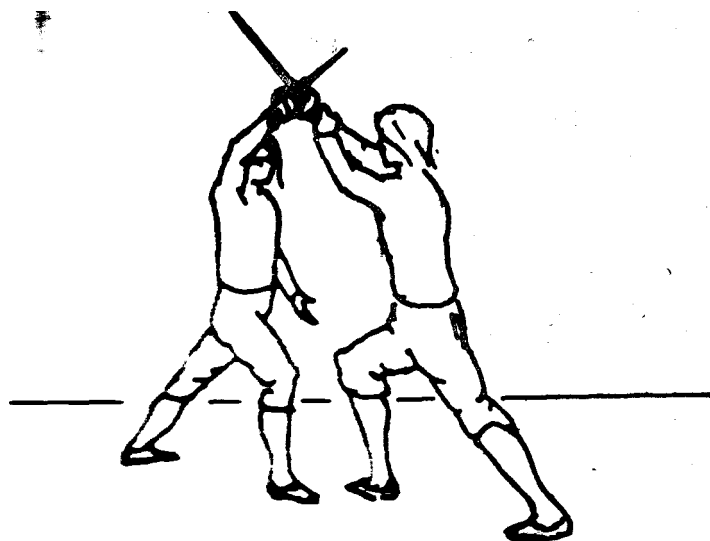
Potom
Obr.80 Navalování - bránění
v boji tělem

Upozorňujeme však, že tyto akce musí mít vnitřní logiku, na což se často zapomíná a ve formálním provedení zaniká pak jejich napětí i smysl.

Bránění v boji tělem provádíme po sokově blokování, pokročením vpřed a přitisknutím ramene k jeho tělu. V další fázi se snažíme soka odhodit, buď ramenem nebo levou paží.

Bránění v boji levou paží provádíme tak, že po vlastním krytu uchopíme sokovu ozbrojenou paži v zápěstí, nebo zvětšujeme sílu krytu uchopením vlastní zbraně oběma rukama.

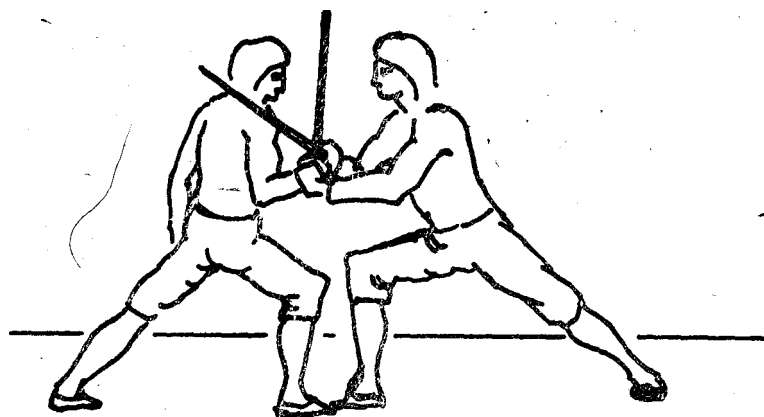
se snažíme soka odhodit.

Obr. 81 Bránění levou paží po krytu kvintou

15

Navalování před odhozem soka. Po krytu sokova útoku (primou, kvintou neb tercí) provedeme nejprve přenos sokovy zbraně před tělo a pak se do ní celou vahou opřeme a odhodíme soka. Sílu zvýšíme úchopem oběma rukama.

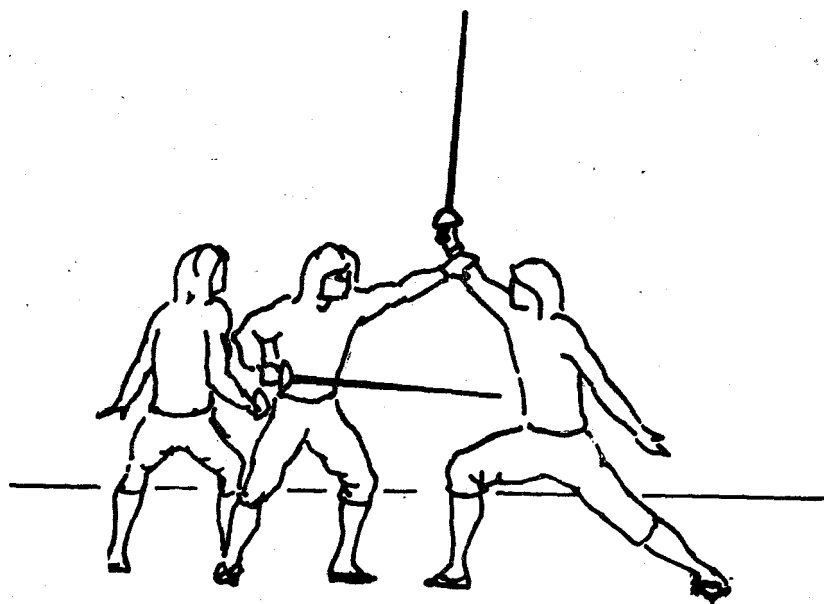
Obr. 82 Navalování před odhozem soka ↗

Nouzové kryty a úchopy levou paží patří také k typickým meziakcím dobového šermu kordem.

Provedení: Sokův útok kryjeme levou paží místo zbraní. Současně provádíme úhybovou změnu střehu tak, aby sokova čepel míjela svůj cíl.

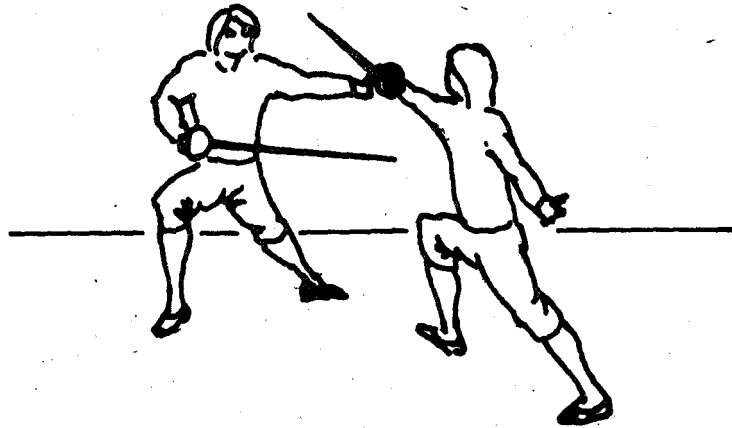
Nouzový kryt provádíme s napnutou paží, vztyčenou dlaní. Zachycujeme sokovu čepel těsně u záštity, případně jeho zápěstí. Čepel v ruce nesvíráme, ale pouze vytlačujeme stranou.

Nouzových krytů paží používáme hlavně při krytí útoku sekem na hlavu a bodem na prsa:

Obr. 83 Nouzový kryt útoku na hlavu V*

Útoku na hlavu jdeme vstříc změnou střehu a sokovo zápěstí zachycujeme již v nápřahu k seku. Hned po zdařilém krytu vytlačujeme sokovu paží stranou a s výpadem stranou provedeme protiakci.

Obr. 84 Nouzový kryt bodu na prsa

Kryt přímého bodu na prsa. Dlaní napnuté paže zachytíme sokovu čepel u záštity. Současně provedeme úhyb pravým výpadem stranou s následnou protiakcí na nekrytého soka.

Nouzové kryty paží jsou sice riskantní akce, ale umožňují současně akci zbraní, která se také špatně kryje. Mohou být znakem pohotovosti a technické bravury nebo východiskem ze svízelné situace po ztrátě či poškození zbraně, dají se použít v boji proti přesile, případně v obraně proti zbraním jiného typu. Dobře se hodí i jako finální akce, ukončující nečekaně boj. Cvičíme je s vyspělými šermíři.

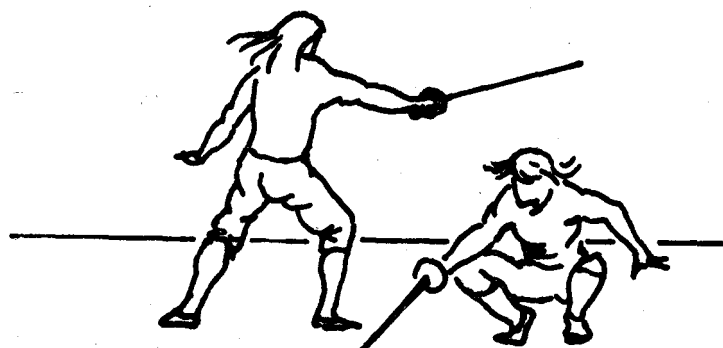
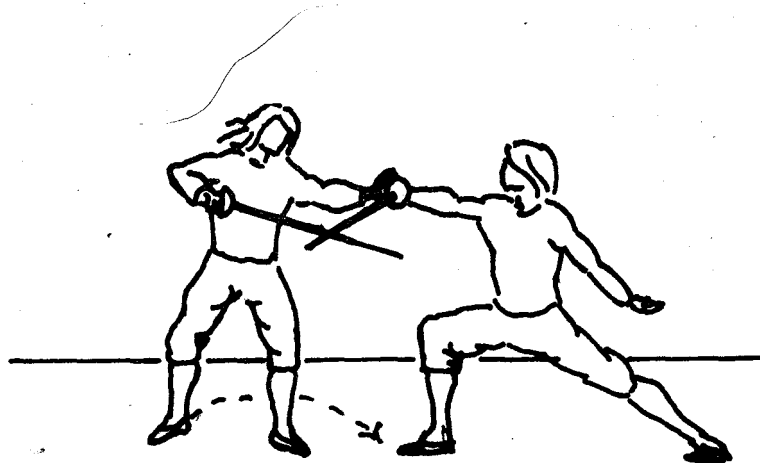
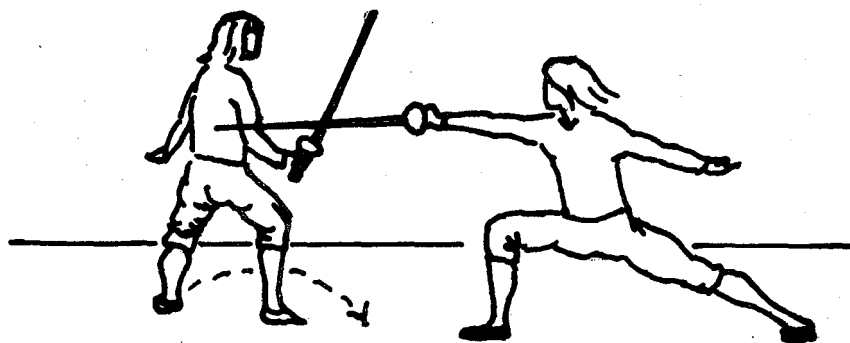
Přebrání krytu je podstatně bezpečnější než nouzový kryt.

Provedení: Sokův útok kryjeme nejprve zbraní, ale hned nato zajistíme kryt levou paží, podobně jako při nouzovém krytu.

Sokovu zbraň jen odrážíme dlaní stranou a napojujeme protiútok s otočkou kolem levé nohy.

Během otočky provádíme příslušný nápřah k protiútok, kontrolujeme vzdálenost a vhodnou reakci partnera.

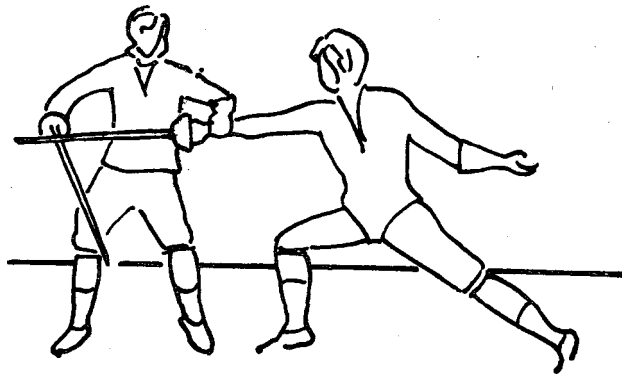
Přebrání krytu používáme při krytí útoků směřujících na vnější a vrchní část těla (bok, rameno, hlava).

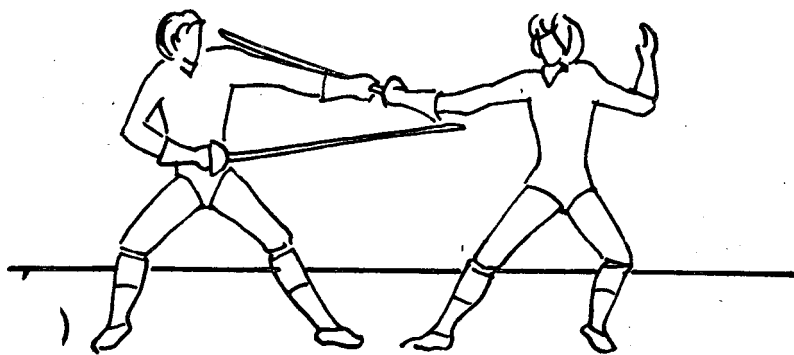
Obr. 85 a, b, c Přebrání krytu po terci 13-01

Zařazení meziakcí s přebráním krytu do scénického šermu je výhodné. Jednak jsou to akce efektní a čitelné pro diváky, jednak odpovídají dobovému pojetí šermu rapírem. Vyžadují však dobrou pohybovou koordinaci a obratnost.

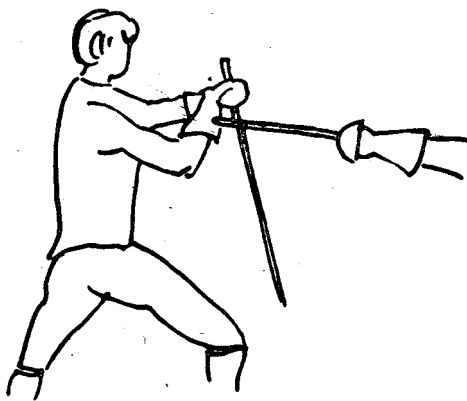
Nouzových krytů, i přebrání krytu levou paží používáme hlavně k rychlému přechodu z obrany do útoku. V nouzových situacích, kdy jde hlavně o zajištění obrany, užijeme levé paže k uchopení sokova zápěstí, případně hrubí jeho čepce ("úchopy") a nebo k zdvojenému držení vlastní zbraně ("posílení" krytu):

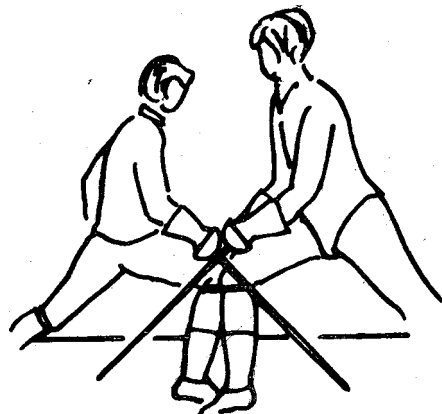
Obr. 86 Úchop po krytu sekundou 2V*

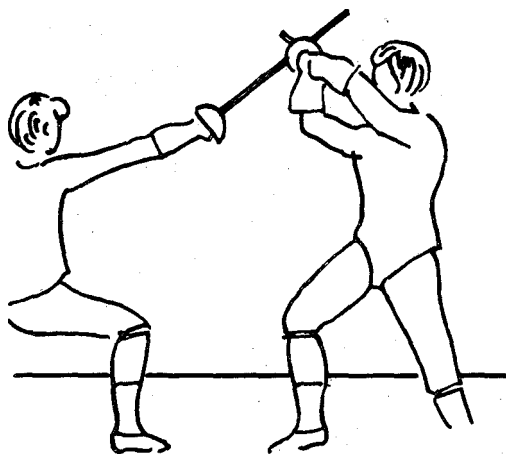
Obr. 87 Úchop hrubí V*

Obr. 88 Posílení krytu septimou 7*

Obr. 89 Posílení blokování 4*

Obr. 90 Posílení kryta sextou [^]₆

Ozbrojení soka v boji je další meziakcí užívanou v dobovém šermu. Vyřazuje sokovu zbraň z akce a umožňuje protiakci.

- Typy: a) odzbrojení čisté - prováděné pouze zbraní (odsmykem, odrazem, švihem)
- b) odzbrojení kombinované - prováděné zbraní a tělem (úchopy čepele a předloktí, kopy, přišlápnutí čepele ap.)

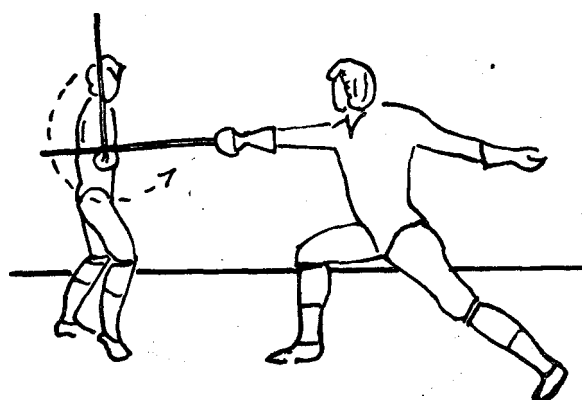
Odzbrojení odsmykem z terce:

Po vykrytí sokova útoku tercí, (také kvartou, kvintou i sextou), provedeme prudký přenos do serklu zdůrazněný odsmykem a vyrážíme sokovi zbraň z ruky.

Účinnost akce zvýšíme vykročením pravou nohou vpřed.

Po vnitřních krytech (kvarta, sexta) končí odsmyk ve vysoké sekundě.

Pohyb vedoucí k odzbrojení se podobá tenisovým úderům forhand a backhand.

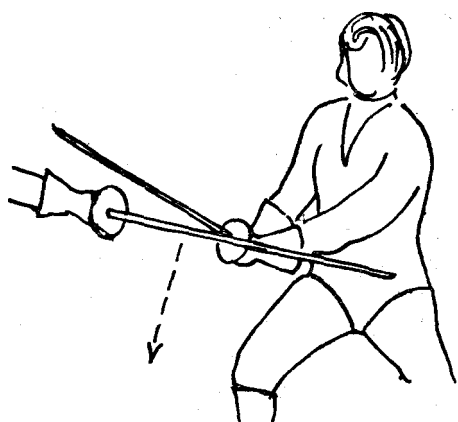
Obr. 91 Výchozí poloha pro odzbrojení z terce ₃x

Odzbrojení odrazem:

Po krytu kvartou (také tercí neb po blokování čepele) vyrážíme sokovi zbraň prudkým odrazem ve stejné poloze, provedeným bezprostředně po krytu.

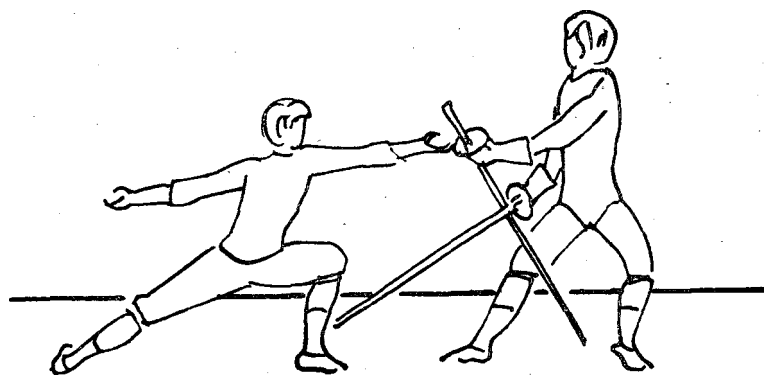
Účinnost odrazu zvýšíme uchopením kordu oběma rukama. Současně provádíme úhyb změnou střehu.

Podobně provádíme také odzbrojení švihem, kdy místo krytu a odrazu provedeme energický kryt s velkým nápřahem, jímž vyrážíme sokovi zbraň. Současně uhýbáme sokovu bodu příslušnou změnou střehu.

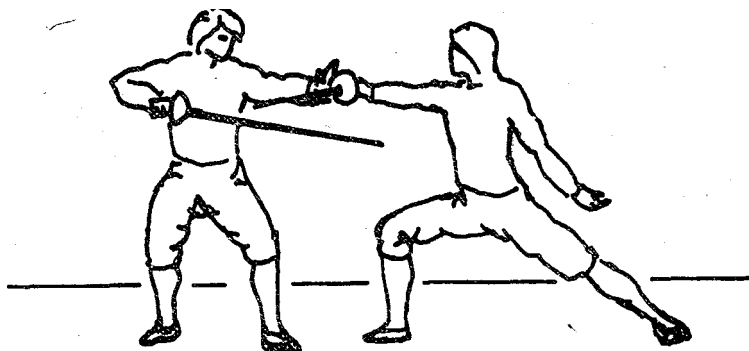

Obr. 92 Odzbrojení odrazem kvartou obouruč ₄x

Při kombinovaném odzbrojení úchopem vytrhujeme sokovi zbraň z ruky uchopením jílce, hrubí neb zápěstí a protitlakem vlastní čepele:

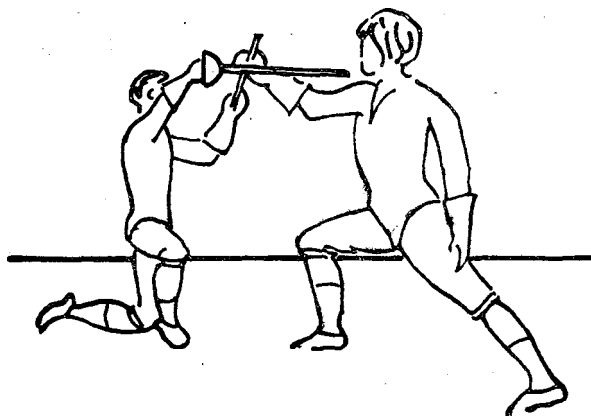

Obr. 93 Odzbrojení úchopem křížem # ㄨ

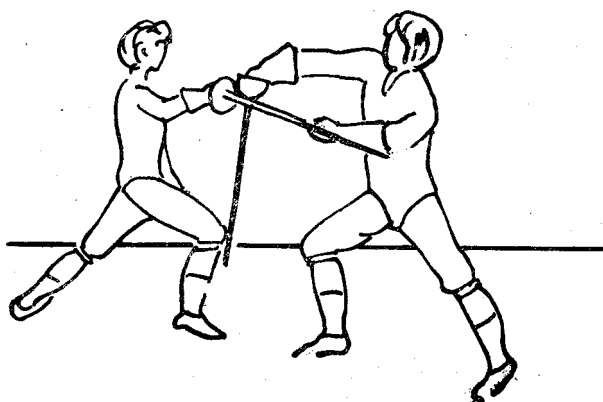

Obr. 94 Odzbrojení úchopem se změnou střehu V ㄨ

Výhodná jsou také odzbrojení úchopem čepele dále od zástity:

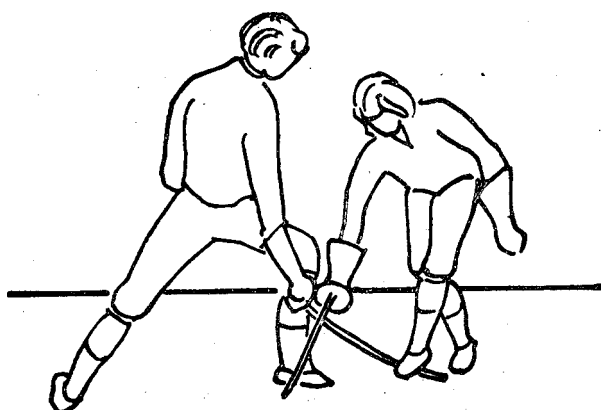

Obr. 95 Odzbrojení úchopem po krytu kvintou J ㄨ

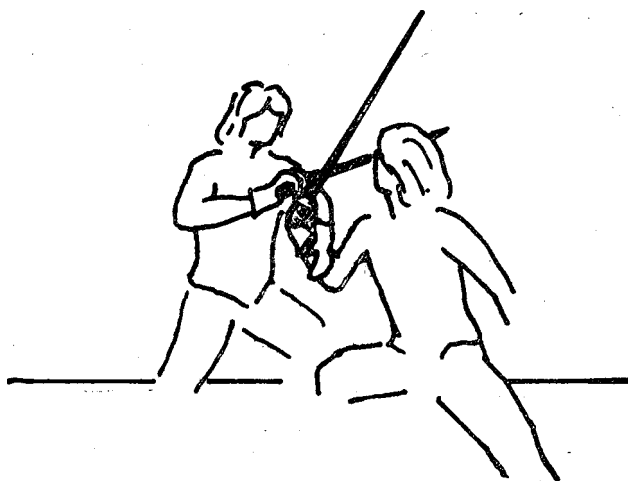
Obr. 96 Odzbrojení úchopem po krytu serklem

4# 71

Obr. 97 Přišlápnutí čepele po hluboké kvartě

4 4# 71

Obr. 98 Odzbrojení páčením

3-4X

Odzbrojení přišlápnutím čepele provádíme po hlubokých krytech kvartou a tercí nebo po všech typech blokování (vlastního i sokova).

Po přišlápnutí vyrážíme sokovi zbraň energickým tlakem nebo lépe, donutíme je k puštění zbraně pohrozem protiútoky.

Odzbrojení páčením:

Po vykrytí sokova útoku na rameno zablokujeme jeho zápěstí vlastním předloktím a protitlakem zbraně mu "vypáčíme" zbraň z ruky.

Přitom pokročíme vpřed a zablížíme sokovi únik vzad.

Páčení provádíme vně stranou a ne proti obličeji partnera.

Odzbrojení soka bývalo často cílem dobového střetnutí. Proto mu bývala věnována velká pozornost při výcviku šermu. Některé způsoby čistého i kombinovaného odzbrojení se stávaly osobními specialitami vynikajících šermířů a jejich provedení bylo chováno v tajnosti.

Závěrem části pojednávající o obranných meziakcích je třeba zdůraznit, že v dobovém šermu bývala levá paže aktivně zapojena do šermířských akcí (narozdíl od pasivity v moderním šermu). Nejprve jí byla svěřována obrana při šermu mečem a štítem, později obrana i útok při šermu rapírem a dýkou, podobně jako při šermu kordem a nouzovými prostředky (louč, plášť, svítilna aj.). Tradice a výcvik v šermu těmito oblíbenými bojovými kombinacemi se projevovaly i v šermu jedinou zbraní, použitím levé paže v meziakcích obranného typu.

Všechny meziakce mají být provedeny v tzv. "mezzotempu", to jest v intervalu, který vzniká mezi dvěma šermířskými pohyby. U přechodu k odvetám tedy dříve a rychleji, než je protivník schopen pokračovat v útoku nebo vrátit se zpět do střehu. Meziakce zrychlují a dynamizují boj. Musí být provedeny rychleji než ostatní pohyby, ale s přehledem a ne ukvapeně. Mají být překvapivé a nečekané. Proto je vhodnější používat je ojedinele než je hromadit v nepřehledných technických seskupeních.

Po zvládnutí látky obranných pohybů, rozšiřujeme výcvik také o složitější variace:

- a) kryty s úkroky, obraty a otočkami,
kde úkroky děláme ve smyslu jistějšího krytu, obraty a otočky užíváme jako efektní obranné akce nebo jako únikové akce ze sokova úchopu či blokování,
- b) kryty s návratem do opačného střehu,
kde po vlastním útoku s výpadem se vracíme ke krytu v levém střehu a naopak, sokovy opakované útoky kryjeme úspěšněji za změn střehu: útoky na vnitřní část těla v pravém a na vnější část v levém střehu,
- c) složitě přenosy,
jako znak technické dovednosti; za přenosu procházíme spojitě několika kryty a připojujeme k nim úkroky a obraty, provádíme velké kruhové přenosy končící odsmyky, přenosy ve tvaru stříhu, končící blokováním čepel, přenosy s dřepem, při nichž převádíme sokovu čepel nad hlavou, přenosy s úkroky pod sokovou čepelí,
- d) blokování sokovy čepel kombinované
s výměnou míst,
s navalováním, přetlačováním a odhozy soka,
s úniky z blokování,
- e) navalování kombinované
s úchopy a kopy,
s pády a převaly.

Tento druh akcí patří více do šermířských bitek než do souboje. V korektním boji jej uijeme jen někdy, vyhovuje-li to charakteru některého z šermujících soků.

Výcvik obrany v šermu je možný jen v souhře s útočícím partnerem. Proto je nutné, aby nácvik obranných i útočných akcí probíhal souběžně a vzájemně se doplňoval.

Ú t o k

Za útok považujeme aktivní šermířskou akci, provedenou s cílem zasáhnout protivníka.

Předpokladem úspěšného útoku je odpovídající vzdálenost - r o z e s t u p .
Tento rozeznáváme:

- a) těsný - soupeře můžeme zasáhnout jen napnutím paže,
- b) střední - k zásahu soka musíme provést výpad,
- c) volný - k zásahu soka musíme provést přiblížení a výpad.

Rozestup je samozřejmě relativní pojem, který úzce souvisí s výškou a pohybovými dispozicemi šermíře, ale jeho správný odhad, pokud se týče vlastních i sokových možností, je předpokladem úspěšného šermu. Dobrý šermíř zná svoji vzdálenost; z níž dovede zasáhnout soka a snaží se ji před útokem dosáhnout, ale přitom musí být připraven na sokovu protiakci, protože ten má podobné úmysly. Toto hledání "kritické vzdálenosti" bývá spojeno s napětím a koncentrací, ale také s předstíraným klidem a uskoky.

Příprava

Vlastní útočné akci předchází obvykle příprava akce, jejímž smyslem je vytvoření vhodné situace pro provedení akce. Kromě této přípravy útoku rozeznáváme také "celkovou přípravu", prováděnou na začátku střetnutí, jejímž cílem je zkoumání a odhad protivníka.

V přípravě používáme:

- a) pohybů nohou - přiblížení a ústupu, zatlačení soka, obcházení soka a lá-
"hra nohou" kání soka k postupu, získání vhodného postavení,
- b) pohybů zbraně - vazby, přetlaky, odrazy, smyky, pohrozy, výhyby, úniky,
"hra čepelí" výzvy aj.

Přípravě akcí se věnuje ve výcviku málo pozornosti, přesto že je to neoddelitelná část dobrých duelů. Zvláště při střetnutí s neznámými protivníky, v boji ostrými zbraněmi a v nezvyklém terénu bývala nezbytnou. Její zařazení do cvičných etud a ukázek dobového šermu považujeme za nutné, pokud má jít o reprodukci skutečného šermu.

Příprava se provádí volněji než vlastní akce, často jen náznakově, abychom tak vyjádřili nutnou opatrnost a riziko překvapení sokovy protiakce. Přitom by měl být divákovi jasný smysl a záměr přípravy.

Přesný návod na výcvik a systém přípravy není možno stanovit, protože jde více o průzkum psychických vlastností soka, než o odhad jeho techniky. Obecně zjišťujeme např.:

- rozhodnost a nerozhodnost - podle aktivity v přípravě,
- odvahu a strach - podle rozestupu, který se snaží sok udržet,
- reaktibilitu - podle včasnosti reakce na náznaky útoku,
- korektnost a záludnost - podle využívání prostředí a používání nešermířských prvků,
- obranný a útočný typ - podle využívání příležitostí k útoku,
- technickou vybavenost - podle úrovně "hry čepelí", podle přesnosti, velikosti a zásoby akcí,
- kvalitu a ovladatelnost zbraně - podle odolnosti při energických odrazech a podle pohotových výhybů a krytových změn.

V přípravě se také snaží šermíři oslabit sokovu pozornost stereotypním opakováním těchže pohybů, aby potom náhle provedli nečekanou akci. Jindy toho dosahují stálým ústupem nebo předstíranou pasivitou.

Ve svém širokém zaměření představuje tedy příprava útočné akce v šermu jakýsi druh pohybové konverzace, který zlepšuje předpoklady dobrého šermíře k úspěšnému vedení boje.

Ú t o č n é p o h y b y z b r a n ě tvoří rozsáhlou oblast. Abychom se v ní dobře zorientovali uvedeme si nejprve přehled útočných akcí:

1. Útoky bez styku čepelí - přímé útoky bodem neb sekem,
útoky máchem,
útoky stříhem a záludem,
protiútoky.
2. Útoky styčné (na čepel) - po odrazu, vazbě neb přetlaku,
po smyku a odsmyku,
vmyky.
3. Včasné protiútoky - útoky do tempa,
výhyby,
(předbody, předseky),
(zarázy).
4. Útoky se skrytým záměrem - druhá intence.

Z á s a d y p r o p r o v á d ě n í ú t o č n ý c h a k c í v e s c ě n í c k ě m š e r m u :

1. Technika - v útoku používáme bodů i seků tenčím, nesekáme středem čepel jako v šermu mečem, pohyb vychází z lokte a ne z ramene neb ze zápěstí. Každý útok začíná i končí přesnou polohou.
2. Bezpečnost - útok vedený s jakýmkoliv důrazem nesmí ohrozit partnera nebo jeho okolí. V případě nekrytí má útok končit těsně před tělem soka.
3. Signál - útoky provádíme ve dvou tempech - nápřah + vlastní útok, aby obránce poznal včas kam útok půjde a nekryl pozdě, ani předčasně.
4. Přesnost - útoky jsou prováděny v rovině nápřahu a směřují vždy na přesné místo.
5. Vzdálenost - útok má být veden v odpovídající vzdálenosti, dané realitou zásahu tenčím čepel. Malá i velká vzdálenost jsou znaky nevyspělého šermu.

Útoky bez styku čepelí

Základem útočných pohybů zbraně jsou prosté útoky, prováděné do sokova odkrytu, tedy přímé body a seký. Ve scénickém šermu je třeba, aby všechny útoky, a zvláště přímé, byly jednoznačné a aby měly smluvený průběh. Snažíme se proto, aby začátek útoku, jakožto signál (nápřah), vyjadřoval, jak a kam útok povedeme. Z tohoto důvodu je také vhodné omezit počet útoků tak, aby každému útoku příslušel určitý kryt. Vybíráme tedy z velkého množství možností jen několik základních, nejužívanějších útoků.

Systém přímých útoků:

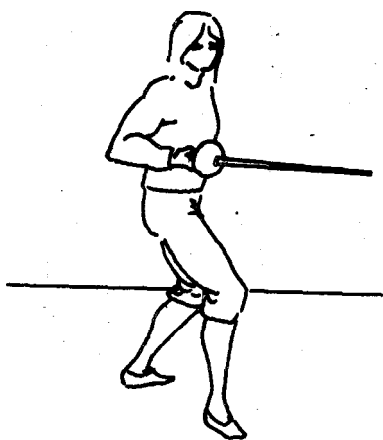
Body provádíme; a) na prsa, - kryjeme kvartou,
b) na rameno, - kryjeme tercí.

Seky provádíme: a) na hlavu - kryjeme kvintou neb sextou,
b) do boku - kryjeme sekundou,
c) na břicho - kryjeme primou.

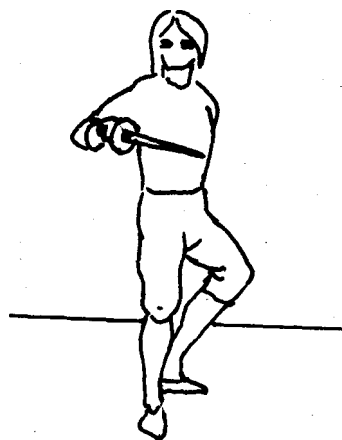
Každý přímý útok se skládá z určitého "nápřahu", (pohrozu) a z dokončení útoku bodem neb sekem, ohrožujícím určené místo zásahné plochy.

Provedení bodů:

Nápřah k bodu provádíme krajním pokrčením paže v poloze vbodnice a do-
-odnutí napnutím paže v téže poloze a to:
u bodu na prsa v dlaňové a u bodů na rameno na hřbetní poloze. Při do bodu odkláníme hrot stranou opozici pěsti, takže se mění v řez. Body kryjeme vztyčnými kryty (tercí a kvartou).

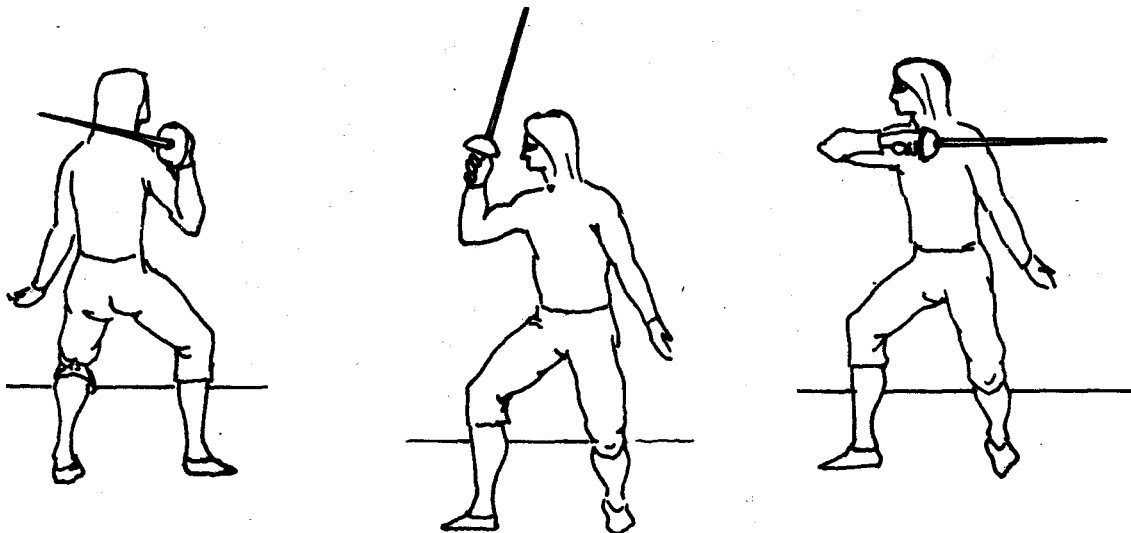
Obr. 99 Nápřah k bodu na prsa
(IV)

Obr. 100 Nápřah k bodu na rameno
(III)

Provedení seků:

Nápřah k seku provádíme ohnutím paže v lokti a doseknutí napnutím paže v téže rovině. Zbraň držíme pevně a zápěstí neuvolňujeme, takže nekrytý sek končí těsně před tělem partnera. Všechny seký provádíme ostrím čepele:
Sek na hlavu v palcové, do boku ve hřbetní a na břicho v dlaňové poloze pěsti.

Obr. 101 Nápřah k seku
na břicho
(I)

Obr. 102 Nápřah k seku
na hlavu
(V)

Obr. 103 Nápřah k seku
do boku
(II)

Přímé útoky bez styku čepelí jsou základem šermu a musí být dobře procvičeny. To je zvláště důležité ve scénickém šermu, kde se obvykle cvičí bez masek a bez ochranného oblečení. Cvičíme je tedy zvolna a zpočátku bez partnera nebo jen na figurínu. Vyžadujeme:

aby nápřahy byly zřetelné a jednoznačné, prováděné z lokte,
aby body směřovaly do výše lokte a žaludku - ne výše,
aby seky směřovaly na střeh hlavy neb do výše boku, ne níže,
aby měly útoky přirozené zrychlení, ale neohrožovaly soka,
aby byla dodržována reálná vzdálenost pro zásah,
aby byly útoky kryty až ve druhé fázi a ne předčasně.

Uvedený systém přímých útoků zdaleka neobsahuje všechny útoky tohoto druhu, užívané v dobovém šermu. Omezení látky co do počtu i umístění útoků má hlavní význam v šermířské improvizaci, kdy obránce musí bezpečně vědět, kam směřuje sokův útok. Také ve smluvených sestavách je výhodné tento systém dodržovat a jen výjimečně provádět body a seky na jiná místa a používat jiných krytů, případně zařadit i seky "rubem" - nepravým ostrším.

Obnova útoku - reprise

Neprovede-li protivník, po vykrytí našeho útoku odvetu, pokračujeme v útoky jeho obnovou do odkrytu. Dalšími obnovami útoku vznikají serie obnov, charakteristické pro dobový šerm sečnými zbraněmi. Nazýváme je vícenásobný útok. Obnovy útoku jsou vhodné pro výcvik základních útočných i obranných akcí.

Při výcviku obnov útoku dodržujeme požadavky platné pro přímé útoky, pokud se týče výběru, umístění a bezpečnosti akcí. Také příslušný nápřah má předcházet každé obnově útoku. Navíc se snažíme udržet co nejdéle kontakt se sokovou čepelí. Například při kombinacích bodů a seků provádíme nápřah k další repríze smykem po sokově čepeli. To ztěžuje sokovi odvetu a vytváří působivý zvuk.

Obnovy útoku cvičíme zpočátku na místě a ve stanoveném pořadí, později v pohybu a v nesmluveném sledu.

Protiútoky - prosté odvety

Na výcviku přímých útoků bez styku čepel navazujeme výcvikem prostých protiútoků (odvety, riposty, odseky, odbody) „Po úspěšném krytu sokova útoku přejdeme do protiútoky provedením jednoduché nebo vícenásobné odvety.

Víme z popisu obranných akcí, že provedení prosté odvety je v šermu ostrými zbraněmi riskantní. Ale zde vycházíme z předpokladu, že nám ji partner "dovolí" a cvičíme "přímé" odvety (po nejkratší dráze) bez nápřahu i "ne-přímé odvety" s nápřahem.

Nepřímé útoky bez styku čepelí

Podstatou nepřímých útoků je delší a složitější dráha zbraně při provedení útočné akce. Patří k nim:

- a) m á c h y ④, ⑤...
- b) z á l u d y, ~, ⑥
- c) s t ř i h y. ①

Máchy jsou rasantní seky, u nichž provádíme nápřah velkým kruhem. Výchozí poloha pro máchy je střeh nebo vbodnice. Kruhový nápřah začínáme u všech máchů v protisměru konečného seku a závěr provádíme podobně jako u přímých seků - napnutím paže a zastavením čepel těsně před tělem soka.

Cvičíme:

Mách do boku - z horní vbodnice provedeme kruhový nápřah pohybem vzhůru a ④ vzad a končíme sekem do boku.

Mách na hlavu - začíná pohybem dolů, pokračuje kruhem na vnitřní straně ⑤ vnitřní tělo a končí sekem na hlavu.

vnější - podobné provedení jako mách vnitřní, ale kruhový nápřah provádíme na straně zad.

Mách na prsa - začíná vodorovným kruhem nad hlavou a končí diagonálním ④ sekem na trup.

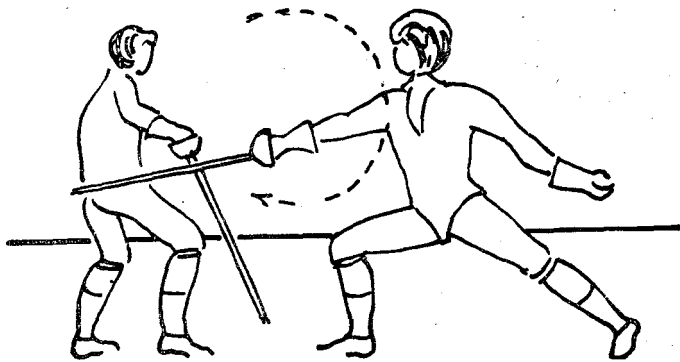
Střed všech kruhových nápřahů u základních máchů je v lokti. K máchům také počítáme útoky s otočkou, při nichž vedeme čepel po vodorovné kruhové dráze. Nazýváme je "horizontální máchy". Mají dvě provedení:

Mách na břicho

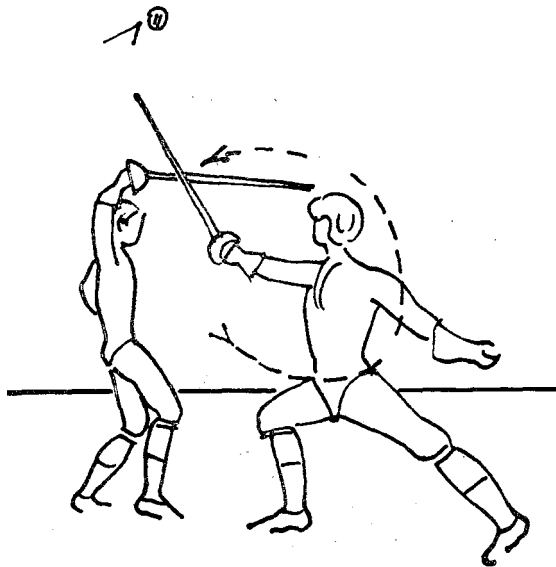
horizontální - začínáme v pravém střehu neb výpadu, otáčíme se vlevo kolem ① pravé nohy a končíme bodem na břicho s levým výpadem. Paže je po celou akci ve hřbetní poloze a otočka se podobá pohybu při vrhu diskem.

Mách do boku

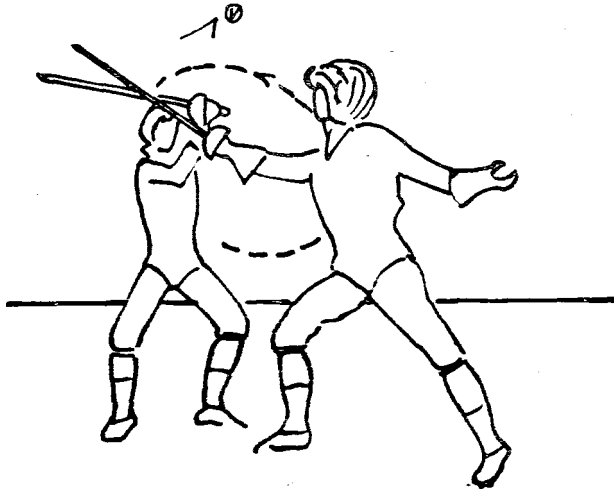
horizontální - Začínáme v levém střehu neb výpadu, otáčíme se kolem levé ① nohy vpravo a končíme sekem do boku s pravým výpadem. Během otočky držíme zbraň v poloze nápřahu k seku do boku.

Obr. 104 Mách do boku krytý sekundou

Obr. 105 Vnitřní mách na hlavu krytý primou

Obr. 106 Vnější mách na hlavu krytý sextou

Svým mohutným kruhovým nápřahem představují máchy působivé útočné akce, převáděné s velkým důrazem. Jsou vhodné jako "úvodní útočné akce" z volného rozestupu, ale uplatní se také jako obnovy útoku nebo jako odvety.

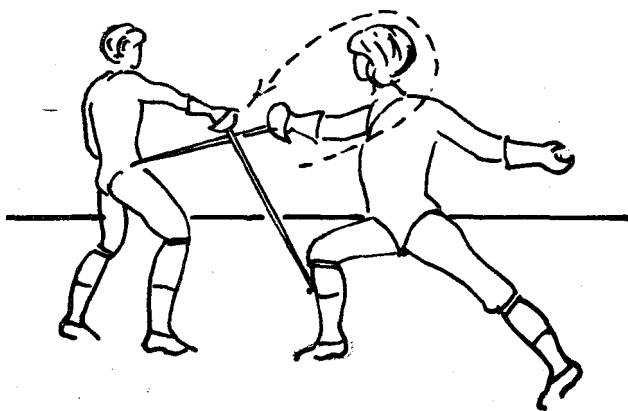
Záludy (finty) jsou útočné akce, při nichž nejprve vylákáme soupeře ke krytu energickým náznakem útoku (pohrozem); potom tento kryt obejdeme a zakončíme útok bodem nebo sekem do odkrytu. Podle toho kolika a jakým krytům se při záludu vyhýbáme, dělíme je na:

jednoduché - obcházíme jeden kryt, ~
dvoujné a trojnó - obcházíme dva a ~
 tři kryty,
složené - obcházíme kružný a přímý kryt. ~

Záludy jsou technické akce, které se dají provádět dobře jen lehkými zbraněmi. Proto přišly do módy až v době, kdy se všeobecně rozšířily lehké kordy a flerety.

Provedení záludu ve scénickém šermu musí být bezpečné pro šermující a zřejmé pro diváky. Z těchto důvodů používáme hlavně záludy s velikými výhyby, končící na trupu nebo na nohou. Bezpečnost partnera i zřetelnost záludů dále zajišťujeme nápřahem zbraně k dokončení akce. Má tedy "divadelní provedení záludů tyto části:

pohroz - vynucení sokova krytu hrozbou přímého útoku,
kavace - výhyb, nebo výhyby sokovým krytům,
nápřah - signál závěru útoku,
 závěr - konečný sek nebo bod.

Obr. 107 Mách na prsa krytý primou

10

Jednoduchých a složitých zá-
ludů je velké množství. Nazýváme
je podle míst, která přitom ohro-
žujeme. Např.:

jednoduchý zálud hlava - bok - pohroz
sekem na hlavu,
dokončení sekem
do boku,

dvojitý zálud hlava - bok - břicho -
pohroz sekem na
hlavu, výhyb kvintě,
pohroz sekem do bo-
ku, výhyb sekundě
a dosek na břicho.

Střihy jsou útočné akce, při nichž se vyhýbáme sokově čepeli
ostrým výhybem ve tvaru obráceného V, a to kolem hrotu. Na rozdíl od záludů,
kde provádíme výhyb obloučkem kolem záštity. Typické střihy vznikají při vý-
hybech terci a kvartě, čili vztyčným krytům.

Provedení střihů je podobné jako u záludů:

Energickým pohrozem (nejlépe bodem) si vynutíme sokův vztyčný kryt a
tomu se vyhýbáme rychlým ohnutím paže v lokti. Po zdařilém výhybu dokonču-
jeme útok bodem neb sekem do odkrytu. Například:

jednoduchý střih prsa - hlava - pohroz bodem na prsa, výhyb kvartě střihem a
dosek na hlavu,

dvojitý střih rameno - prsa - hlava - pohroz bodem na rameno, výhyb terci stři-
hem, pohroz bodem na prsa, výhyb kvartě střihem a dosek na
hlavu.

Pohrozy u záludů i střihů děláme ve střehu nebo během přiblížení k so-
kovi. Výpad provedeme až při dokončení akce. Oba typy útočných akcí vyžadují
velký cit v ovládnání zbraně, dobrý odhad vzdálenosti a mysl pro vnitřní
rytmus akcí.

Útoky styčné

Styčné útoky (na čepel) používáme obvykle proti sokově vboďnici a stře-
hu a jen zřídka proti jiným polohám zbraně. Úkolem styku je odstranění nebo
zajištění čepel před vlastním útokem, případně také průzkum šermířských
vlastností soupeře a příprava vhodné situace pro útočnou akci.

Ve scénickém šermu jsou vhodné tyto útoky:

1. Útoky bodem neb sekem po odrazu:

Odraz - rázný úder středem čepel na střed sokovy čepel, odstraňuje
sokův hrot z nebezpečné polohy a umožňuje útok na nekrytou část těla.

K odstranění horní vbodnice používáme odrazů tercí a kvartou, k odstranění dolní vbodnice, odraz sekondou a serklem. K odstranění střehu slouží odraz tercí a kvartou. Podle polohy, z níž odraz provádíme, dělíme odrazy na přímé (přímým krytem), kružné (kružným krytem) a změnou (polokružným krytem).

Nejvhodnější útoky s odrazem jsou:

Po odrazu tercí - sek do boku, mách do boku,
bod na rameno,
sek na hlavu.

Po odrazu kvartou - bod na prsa, mách na prsa,
sek na hlavu.

Po odrazu sekondou - bod na rameno,
sek na hlavu, mách na hlavu,
mách na prsa.

Po odrazu serklem - bod na břicho,
sek do boku,
vnější mách na hlavu.

Ve scénickém šermu provádíme ještě po odrazu nápřah k dokončení útočné akce, na rozdíl od sportovního šermu, kde dokončení následuje bezprostředně po odrazu.

2. Útoky po přetlaku:

Přetlak - souvislý tlak středem čepel na střed sokovy čepel, vytlačuje hrot stranou a umožňuje útok snížením hrozby sokovy čepel.

Sok přetlaku buď nevzdoruje, pak použijeme přímý útok, nebo vzdoruje, potom použijeme nepřímý útok s výhybem jeho protitlaku. Pro scénický šerm doporučujeme první variantu.

Přetlak můžeme považovat za zpomalený odraz. Proto používáme k odstranění sokovy vbodnice a střehu těchže přetlaků jako odrazů a také nejvhodnější útoky s přetlaky jsou shodné s útoky po odrazech; za předpokladu, že sok přetlaku nevzdoruje.

3. Útoky vmykem (fylo):

Vmyk - je bodná útočná akce provedená přetlakem a smykem. Používá se proti sokově vbodnici. Nejprve změním polohu sokovy vbodnice přetlakem nebo přenosem, v němž zachycujeme hrubím tenčí sokovy čepel a potom smykem po čepeli zvětšujeme odchylku sokova hrotu a dobodáváme na trup.

Vmyky nazýváme podle poloh jimiž akce začínáme a dělíme je:

na horní vmyky - dobodáváme nad sokovou čepelí
a dolní vmyky - dobodáváme pod sokovou čepelí.

Ve scénickém šermu se dobře uplatní tyto vmyky:

Kvart fylo - dolní vmyk kvartou -
 provádíme proti horní vbodnici. Sokovo tenčí čepel zachytíme vlastním hrubím v kvartové poloze a šroubovitým pohybem vpřed

provádíme přenos, a smykem po sokově čepeli jednak zvětšujeme odchýlení jeho hrotu stranou, jednak dobodáváme v dlaňové poloze na hruď.

Kryt tohoto útoku se provádí až v poslední fázi stažením paže do kvarty

Sekondfylo - dolní vmyk sekundou -

2 r

provádíme proti sokově dolní vbodnici. Po zachycení sokova tenčí vlastním hrubím v poloze sekonda, provedeme přetlak do zvětšené sekondy a smykem po čepeli provádíme bod na břicho, pod sokovou čepelí, a to ve hřbetní poloze. Při dobođu je výhodné použít levý výpad.

Kryt tohoto útoku se provádí sekundou, protitlakem během útočnickova smyku (tlakem).

Vmyky se hodí ve scénickém šermu k provádění tzv. "falešných bodů", u nichž nezasahujeme soka hrotem, ale plochou čepele. Dá se při nich dobře odhadnout vzdálenost a řídit intenzita bodu. Mohou představovat prvky technické bravury, uvedeme-li je složitějším přenosem.

Všechny vmyky, jako styčné útočné akce proti lince, provádíme po předchozím přiblížení na střední vzdálenost, na ně navážeme "uchvácením" sokovy čepele a prudkým smykem po ní. Závěr mají shodný s odvetami vmykem, uvedenými v meziakcích. Hodí se jako finální akce, ale jejich výcvik je třeba zařadit před nácvikem meziakcí.

Odstranění sokovy čepele při styčných útocích můžeme provádět také různými složitějšími způsoby, zvláště chceme-li překvapit soka neočekávanou akcí nebo chceme-li divákovi ukázat technickou vyspělost šermířů. V tomto směru používáme:

kombinace odrazů - zdvojené odrazy, kružné + přímé odrazy,
kombinace odrazů a přetlaků s vazbami čepele,
složité přenosy a přenosy s odsmyky,
kombinace vazeb, odrazů a přenosů apod.

Naproti tomu sok nemusí všechny styčné pokusy "trpět" a pokouší se o výhyby, úniky, případně kontraakce. A to je základ a smysl hry čepelí.

4. Styčné útoky nepřímé:

Všech způsobů odstranění vbodnice a střehu můžeme použít k provedení nepřímých útoků.

Po vychýlení sokova hrotu odrazem, přetlakem nebo přenosem, nemusíme pokračovat v útoku přímou akcí, ale můžeme také úspěšně použít máchů, záludů a stříhů k dokončení akce. Někdy, zvláště za útoků s přetlakem neb vmykem, je dokonce třeba použít tohoto druhu útoků, vzdoruje-li soupeř tlaku na čepel.

Nepřímé styčné akce jsou vrcholem techniky útočných akcí. Různými kombinacemi začátku a pokračování akcí vzniká velmi rozsáhlá skupina působivých útoků, která se téměř vymyká možnostem kompletního nácviku. Pro informaci si

uvedeme možnosti nepřímých útoků po odrazu sekundou, prováděných proti sokově dolní vbodnici:

jednoduchý zálud sekem: hlava-bok a hlava-břicho,

jednoduchý zálud sekem a bodem: hlava-prsa a hlava-rameno,

jednoduchý zálud bodem a sekem: prsa-hlava a rameno-hlava,

jednoduchý zálud sekem: bok-hlava, bok-břicho a břicho-hlava,

máchy: mách na hlavu, mách na prsa, horizontální mách na břicho,

záludy s máchem: bod na rameno-vnitřní mách na hlavu,

bod na prsa-vnější mách na hlavu,

bod na rameno-mách na prsa,

záludy bodem: bod na rameno-bod na prsa,

bod na prsa-bod na rameno,

záludy stříhem: bod na rameno-střih hlava,

bod na prsa-střih hlava,

bod na rameno-střih prsa a obráceně.

V uvedených příkladech jsou seřazeny pouze jednoduché záludy. Daleko početnější by byla skupina s užitím dvojných záludů a jejich kombinací s máchy a stříhy. Podobné skupiny nepřímých styčných útoků vzniknou při použití jiných odrazů a při použití přetlaků, přenosů a vmyků. Není zde možné zabývat se všemi akcemi tohoto druhu ani ve zkratce, ale není to možné ani ve výcviku. Proto si vždy vybíráme jen vhodné akce podle potřeby.

V č a s n é p r o t i ú t o k y

Včasné protiútoky, zvané též "útoky do tempa", jsou útoky, kterými předcházíme sokův útočný záměr. Provádíme je ve chvíli, kdy je protivník soustředěn na přípravu útoku neb na vlastní útok a nevěnuje dostatečnou pozornost obraně. Tento druh útoku byl v dobovém šermu velmi rozšířen a stal se základem systému, zvaného "kontratempo". I v současnosti je znakem vyspělé šermířské taktiky. Podstatou kontratempa je využití vhodné příležitosti k provedení protiútku do sokovy přípravy. To v opravdovém šermu vyžaduje vynikající postřeh, předvídavost i rychlost a překvapivé provedení protiakce. Obecně to nazýváme "smysl pro tempo". Ten se získává většinou na základě praktických bojových zkušeností a jen obtížně smluvenými akcemi při škole. Proto je vhodné propojení scénického šermu se sportovním šermem, nejlépe šavlí.

Systém kontratempa obsahuje:

1. Útoky do sokova přiblížení:

Při snaze protivníka o zkrácení rozestupu provádíme energický protiútok, jímž se snažíme zasáhnout soka, pokud je ještě v pohybu vpřed a nemůže tedy ustoupit.

Má-li protivník při postupu vbodnici nebo střeh, odstraňujeme tuto po---- odrazem (prise de for) a připojíme rychlý přímý útok s výpadem.

Má-li protivník při postupu výzvu, nebo provádí nápřah, útočíme přímo s výpadem do odkrytu.

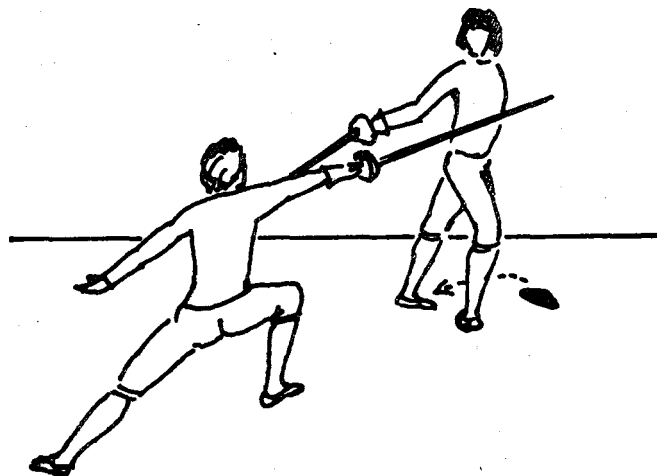
Tento druh protiútoků se velmi používá ve sportovním šermu, ale ve scénickém šermu je dosti riskantní, protože vyžaduje dokonalý odhad vzdálenosti a vytríbenou techniku zbraně. Těchto akcí používáme hlavně k zvýšení napětí, k vyjádření charakteristiky šermířů a k závěrečným zásahům, jsou-li podloženy dostatečnou technikou obou partnerů.

Útoky do tempa tohoto druhu vedeme na spodní části těla, tedy na nohy, bok, břicho a prsa.

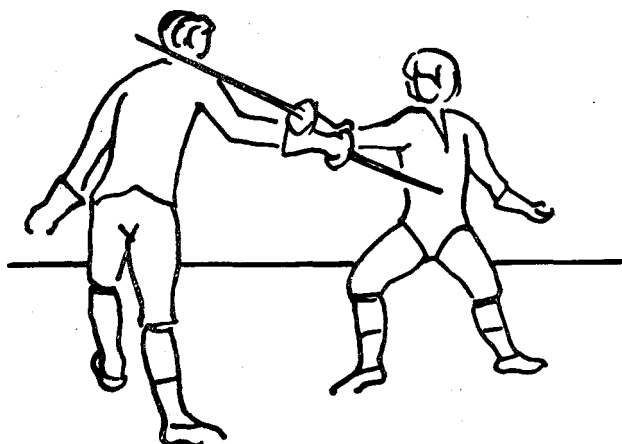
2. Protiútoky s úhybem - předbody (arety)

Sokův útok nekryjeme zbraní, ale v poslední chvíli uhýbáme tělem. Současně s úhybem provedeme vlastní protiútok bodem neb sekem a to dříve než je sok schopen návratu na střeh nebo změny útoku.

Pro tento druh protiútku můžeme použít všech dříve uvedených úhybů, ale je k tomu třeba dobrý postřeh, odhad vzdálenosti a pečlivý výcvik, aby nedošlo ke zranění při ukvapeném, pozdním, či nepřesném provedení.

Obr. 108 Předbod vrchní "inkvartata"

Obr. 109 Předbod spodní "imbrokata"

Užívané protiútoky s úhyby jsou:

Předbod vrchní (inkvartata) ve zkříženém střehu:

Přímému sokovu útoku bodem na prsa uhýbáme úkrokem levé nohy a současně provádíme bod na prsa ve střehu.

Předbod spodní (imbrokata), s levým výpadem stranou:

Sokovu bodu na rameno uhýbáme výpadem stranou a současně provádíme bod na břicho ve hřbetní poloze.

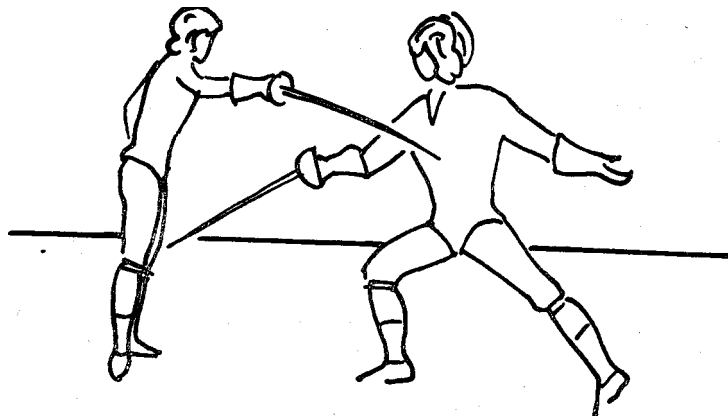
Horní předbod (rassemblée) ve srazu:

Sokovu útoku bodem neb sekem na pravou nohu uhýbáme srazem a současně provádíme bod na prsa.

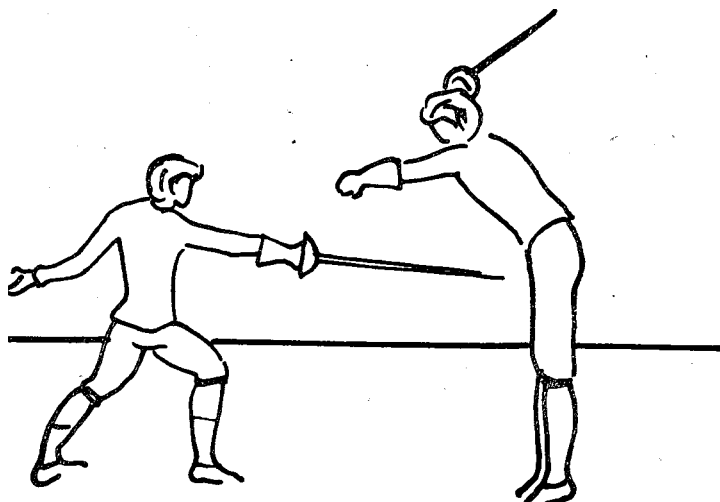
Mezisek máchem ve srazu:

Sokovu útoku máchem na prsa uhýbáme srazem nohou

a vysunutím pánve vzad. Současně provádíme protiútok vnějším máchem na hlavu.

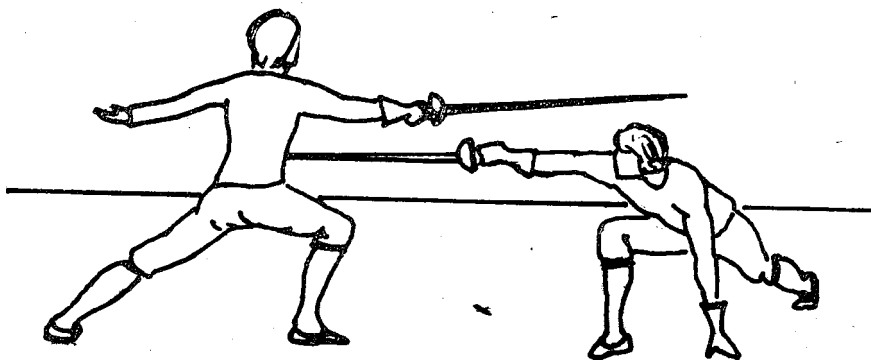

Obr. 110 Horní předbod "rassemblée"

Obr. 111 Mezisek máchem

Předbod spodní v podřepu zánožmo (passato sotto)

Obr. 112 Passato sotto

Sokovu útoku na hlavu neb prsa uhýbáme hlubokým dřepem a předklonem se zanožením levou nohou. Současně provádíme předbod do boku.

Sokovu útoku můžeme uhýbat také odskoky stranou, dřepem, výskokem a odhybem (výpadem vzad), podle možnosti, již dává útok a podle situace, kterou nabízí prostředí boje.

Včasné protiútoky s úhyby tvoří důležitou část scénického šermu. Byly velmi rozšířeny v šermu všemi zbraněmi až do poloviny 18. stol., kdy lehké zbraně a dokonalá technika pravé ruky podstatně snížily výhody úhybů. Na jevišti vypadají tyto akce velmi dobře. Obohacují šermířské sestavy, zvyšují napětí a přinášejí neočekávané situace. Jsou vhodné k vyjádření obratnosti, techniky, sebevěvery a jistoty, ale také lstivosti a úskočnosti šermířů. Protože úspěch těchto akcí závisí na přesném a včasném pohybu, vyžadují dobrou nervosvalovou koordinaci a souhru obou partnerů, podpořenou pečlivým nácvikem.

3. Včasné protiútoky s výhybem - "kavace do tempa"

Při těchto akcích využíváme snahy sokovy o odstranění naší vbodnice odrazem neb přetlakem. Rychlým výhybem (kavací) se tomuto styku vyhneme a sami provedeme útok do sokova odkrytu. Přitom děláme ústupový výpad: levou nohou v první fázi zanožíme, jako při odsunu, ale pravou nohou provedeme výpad (druhá fáze).

Tyto protiútoky jsou znakem technické vyspělosti šermířů. Jejich nejobtížnější částí je kavace, která musí být provedena v pravý okamžik, má být malá, ale dostačující a nesmí být předem prozrazena. To vyžaduje dlouhý a pečlivý výcvik.

Ve sportovním šermu se při těchto akcích používají většinou výhyby s následným bodem. Ve scénickém šermu se bodům vyhýbáme a po zdařilé kavaci používáme seký neb máchy do sokova odkrytu, a provádíme je s náprahem, aby se daly krýt. Ovšem kavace - znak techniky, cvičíme pravidelně a pilně. Jejich podstatou je únik sokovu styku a to vždy ve směru pohybu jeho čepel.

4. Protiútoky s úniky:

Za situace, kdy sok váže nebo vytlačuje naši čepel stranou, vyhneme se tlaku rychlým smykem po sokově čepeli - "únikem" a hned provedeme vlastní útok do sokova odkrytu. Únik z vazby a přetlaku provádíme stříhem (odsmykem), únik z přenosů a vmyků provádíme ztažením čepel vzad, prudkým pokrčením paže.

Protiútoky s úniky se dobře provádějí z hry čepelí, kdy sok není ještě rozhodnut k provedení útočné akce a jen zkouší různé "nástupy" ke styčným akcím. Těžko jsou proveditelné do jednoduchého styčného útoku. Ale ve složitějších akcích, např. při sokově snaze o blokování a při velkých přenosech, se dělají poměrně snadno, vypadají dobře a mají mnoho uplatnění ve vývoji boje i v charakteristice šermířů. Je ovšem třeba zajistit únik ztažením čepel ještě odskokem a pak navázat protiútok.

Příklady protiútoků s únikem:

Z sokovy vazby tercí neb kvartou - únik a útok stříhem na hlavu s výpadem,
ze sokova přetlaku tercí neb kvartou - únik a útok máchem na hlavu s výpadem,
ze sokova přenosu kvarta-sekonda - únik ztažením čepele a útok bodem na prsa,
ze sokova kruhového přenosu po kvintě - únik ztažením a útok bodem na rameno
s fleší,
ze sokova pokusu o blokování - únik s odskokem a s výpadem mách na hlavu nebo
bod na rameno.

Při všech útocích s úniky čepele je třeba propracovat včasnost jednotlivých pohybů, protože v ní je logika i efekt těchto působivých akcí.

Útoky se skrytým záměrem (druhá intence)

Tyto útoky tvoří důležitou součást šermířské taktiky. Jejich podstatou je provokace a využití soupeřovy akce k úspěšnému dokončení vlastního útoku. Průběh útoku v druhé intenci nám nejlépe osvětlí příklad:

Šermujeme proti soupeři, který používá často předbody. Před zahájením útoku provedeme odkryt, jímž lákáme soka k předbodům. Při útoku počítáme s předbodem, znemožníme jej krytem a dokončíme vlastní útok.

Podobně můžeme lákat soupeře k postupu, k útoku, k zachycení čepele k určitému protiútku a jiným akcím. Zdařilé předvídání akcí usnadňuje obranu proti nim a umožňuje výhodné zakončení celých akcí.

Ovládání akcí se skrytým záměrem patří k vrcholům šermířského umění a ve všech dobách mu byla věnována náležitá pozornost. Z původní bojové improvizace se postupně vyvinula řada úspěšných triků, do kterých zasvěcovali mistři své vyvolené žáky a v moderním šermu se vědecky zkoumají instinktivní a ideomotorické reakce šermířů, aby bylo možno stanovit principy akcí se skrytým záměrem.

Ve scénickém šermu používáme tyto jemné taktické prvky pouze v takové formě, aby skrytý záměr nezůstal skrytý divákům a aby současné akce neohrožovaly bezpečnost šermujících.

Za vhodné považujeme tyto akce se skrytým záměrem:

Zatlačení neb vylákání soupeře na místo vhodné pro útok.

Lákání soka k útoku odkrytem - kryt a protiútok.

Lákání soka k útoku odkrytem - úhyb a útok.

Přerušování vlastní akce a náhlé pokračování.

Náhlá změna rytmu a důrazu akce.

Do tohoto úseku patří také útoky, prováděné po odvedení sokovy pozornosti. V dřívějších dobách se takové akce velmi uplatňovaly v různých šarvátkách a bitkách. Také ve scénickém šermu je používáme k charakteristice

nekorektního boje. Přinášejí do boje napětí a nečekané obraty, ale vyžadují vkus a dobrý nápad. Soupeřovu pozornost porušujeme nebo odvádíme:

výkřikem,
předstíráním zranění, nebo únavy,
úpravou oděvu nebo zbraně,
předstíráním ztráty rovnováhy,
zrušením bojového postavení,
házením a strkáním různých předmětů proti sokovi,
věnováním pozornosti okolí soka ap.

Jakmile se nám podařilo odpoutat sokovu pozornost od boje, přecházíme k rychlému útoku, ve kterém sázíme vše na rychlost a překvapení. Ovšem ve scénickém šermu předpokládají tyto akce pohotovou reakci, protože předčasná reakce sokova celou akci znehodnotí a pozdní reakce snižuje bezpečnost šermířů. Ale naopak, dobré provedení těchto akcí je velmi působivé a při vhodném použití obohacuje šermířské scény.

Těmito typicky divadelními akcemi končí základní škola scénického šermu kordem. Je dosti rozsáhlá a její ovládnutí vyžaduje soustavné a pečlivé studium. Určitou výhodou pro další výuku scénického šermu je, že šerm jinými zbraněmi obsahuje řadu společných prvků s kordovou školou a že tedy další výcvik je podstatně snazší. Znalost základních prvků a akcí kordové školy, doplněná zkušenostmi ze sportovních utkání kteroukoliv zbraní, jsou předpoklady k slušnému výkonu v divadelní šermířské scéně.

II. Z Á Z N A M Š E R M Í Ř S K Ý C H A K C Í

Protože je nutné, aby byly šermířské scény dobře nacvičeny, je třeba, aby si šermující sepisovali průběh i sled akcí. Tyto zásady jsou zvláště důležité při delších scénách, které se necvičí najednou a jsou náročné na paměť. Dobry zápis je cennou pomůckou herce, ale také choreografa, který scénu sestavuje, zvláště když se šermířské scény necvičí souvisle, nebo když jsou dlouhé přestávky mezi reprízami. Aby mohl záznam šermu plně sloužit svému účelu, je třeba, aby byl

jednoduchý, přesný, jednoznačný a přehledný.

Zápis šermu lze provádět různě. Obvykle se provádí slovně a to tak, že se slovy zapisují jednotlivé akce tak, jak jdou časově za sebou. Píšeme tedy postupně akci šermíře A, protiakci šermíře B, pokračování šermíře A, protiakci šermíře B atd. Záznam delší akce píšeme buď v řádcích pod sebou, nebo lépe, ve dvou sloupcích vedle sebe (v jednom sloupci akce šermíře A a ve druhém odpovídající akce šermíře B). Takový zápis je ovšem velmi zdlouhavý a nepřehledný, zvláště u delších šermířských scén. Proto píšeme zápis šermu zkratkami. Buďto jsou to zkratky názvosloví, nebo lépe, zvláštní znaky pro šermířské pohyby, "šermířské písmo". Záznam šermu, prováděný tímto písmem je rychlý, přehledný a výstižný a dobře se hodí pro pohotový zápis i pro uchování průběhu šermířských scén.

Předpokladem jakéhokoliv zápisu šermu je znalost teorie a názvosloví šermu. Je třeba uvést, že pro ty, kdo ovládají teorii šermu, je grafický záznam šermu velmi snadný, protože jednotlivé znaky jsou většinou stylizované zkratky příslušných pohybů a pro svoji názornost jsou snadné k naučení. Doporučujeme všem, kdo teoreticky nebo prakticky vytvářejí šermířské scény, aby se s tímto stenogramem šermu dobře seznámili a využili jej ve své práci.

Systém zápisu

Základem zápisu pohybu obou šermířů jsou znaky pro pohyby nohou.

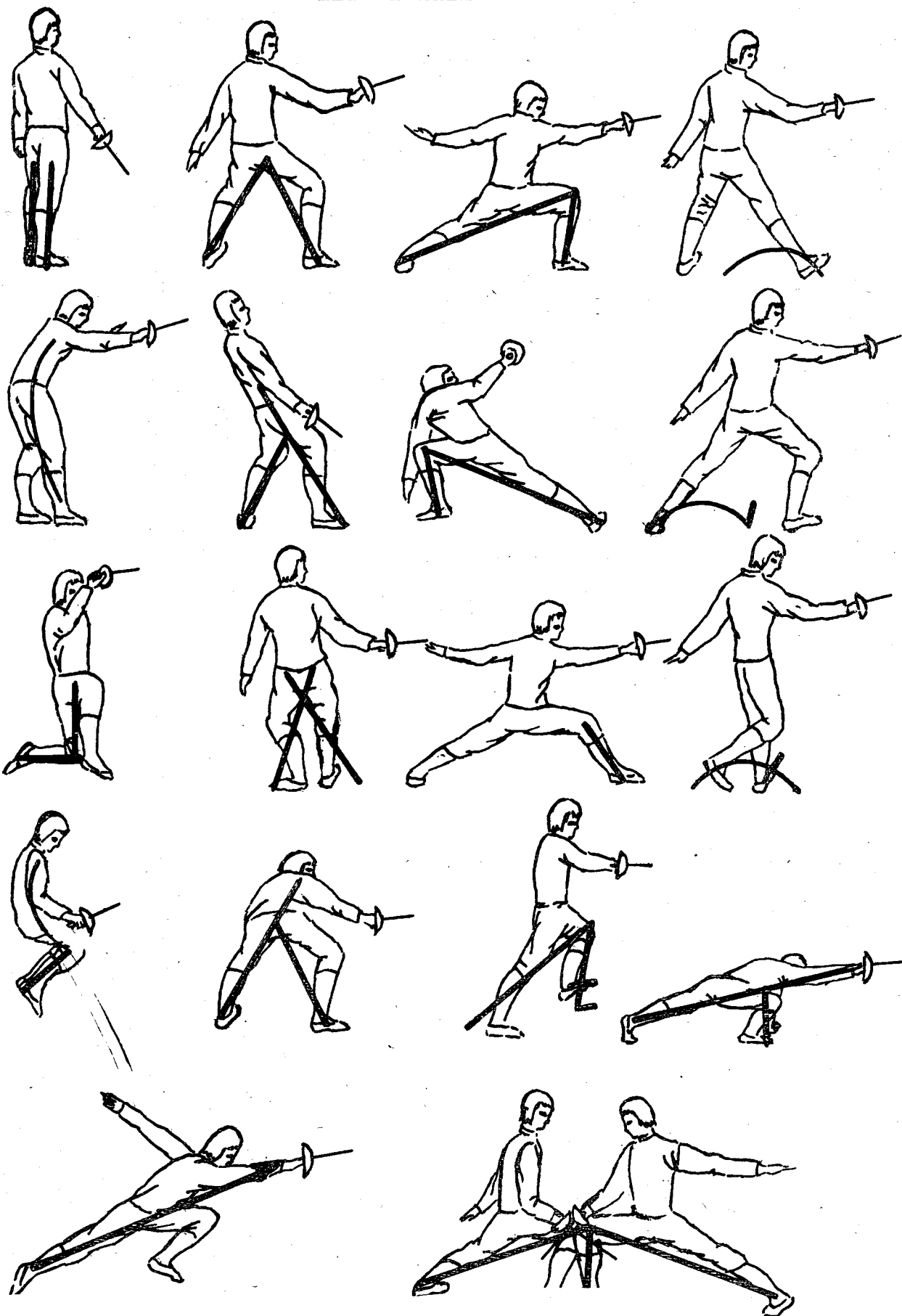
Polohy a pohyby ozbrojené paže píšeme jako indexy u znaků pro pohyby nohou a to:

útočné pohyby jako indexy nahoře,
obranné pohyby jako indexy dole.

Zápis šermířských akcí provádíme chronologicky zleva doprava, podobně jako píšeme latinkou.

Celé akce píšeme ve tvaru zlomku tak, že v čitateli jsou pohyby jednoho šermíře (obvykle stojícího vlevo od zapisovatele) a ve jmenovateli jsou zaznamenány pohyby druhého (pravého) šermíře. Pohyby obou šermířů, provedené současně, píšeme nad sebou.

Výběr znaků.

Obr. 113 Volba znaků pro pohyby nohou

Rychlost pohybů a její změny vyjadřujeme tlakem a stínováním znaků. Zesílení značí zrychlení pohybu a zeslabení značí zpomalení pohybů.

Neobvyklé pohyby zaznamenáváme zvláštními znaky, nebo lépe, slovními vysvětlivkami mimo grafický záznam.

Znaky pro stejné pohyby obou šermířů píšeme stejně a ve stejném směru, i když jsou ve skutečnosti prováděny proti sobě.

Zápis tedy obsahuje znaky pro útočné i obranné pohyby obou soupeřů, psané nad sebou tak, že jejich umístění odpovídá časové i vzájemné souvislosti akcí. Relativní časovou osu akcí tvoří čára, oddělující záznamy pohybů obou soupeřů.

SLOVNÍK ZNAKŮ

Pohyby nohou

sraz (rassamblée)	
střeh (garde)	^
(pas en avant)	∪
odsun (pas en arrière)	∩
předskok (bond en avant)	∪
odskok (bond en arrière)	∩
předkrok (double pas en av.)	∩
zákrok (double pas en ar.)	∪
výpad (développement)	∠
šipka (flèche)	↗
chůze, běh (cours)	≡
výměna míst (changer)	↔

Pohyby trupu

klek (agenouillement)	L
sed (assis)	Γ
leh (coucher)	I
obrat (retour)	D
otočka (tour)	O
úhyb (cavation du corps)	∪
převal (renverser)	P
pád (tomber)	I
navalování (corps a corps)	∠
výměna míst v kruhu (changer)	Φ
předbod spodní (passata sotto)	F
předbod vrchní (inquantata)	X

Obměny a kombinace znaků.

předkloněný střeh (garde en avant)		posun a výpad (batinando)	
levý střeh (garde gauche)		předskok a výpad (ballestra)	
čelný střeh (garde frontale)		obnova výpadu (radoppio)	
výpad vzad (développement en ar.)		odskok a fleš (bond en ar. et flèche)	
levý výpad (développement gauche)		výpad z běhu (dével. de course)	
výpad stranou (dév. à coté)		změna střehu (changer de dévelop.)	
výpad s otočkou (dévelop. avec toure)		předkrok a výpad (double et dévelop.)	
otočka a výpad (toure et dévelop.)		příprava poh. nohou (jeu des jambes)	

Znaky pro pohyby paže

střeh (garde)	0	Pozdrav (salut)	
kryty, výzvy (parades)	1, 2... 8	tasení zbraně (tirer l'arme)	
kružné kryty (parades circulaires)	③, ④	skrytí zbraně (cacher l'arme)	
vbodnice (linea)	—, —	hození zbraně (lancer l'arme)	
přímé útoky (attaques directes)	1, II... VI, X	přenos (liement)	2-4
odraz - kvartou (battement - par 4)	•4	blokování (tenue de l'arme)	
vazba - kvartou (engagement - par 4)	4	držení rukou (tenue)	
přetlak - kvartou (prise de fer - par 4)	4	odsmyk (glissoir)	41
výhyb (cavation)	•	odzbrojení (désarmement)	
zálud (feinte)	3	dvojitý zálud (double feinte)	
střih (coupé)	1	složený zálud (feinte complexe)	
vmyk (coulé)	2, 8	Příprava (jeu des armes)	8

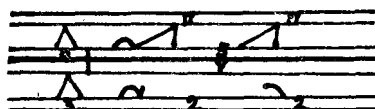
předbod (coup de temps)	—	odhození soka (lancer l' adversaire)	→
mách (moulinet)	⓪, ⓐ	pohroz (menace)	(v), (iv)...
zásah (touche)	•	neplatný zásah (touche non valable)	-o

Značení zásahové plochy

břicho = I	záda = X	Pro odlišení útoku od obrany popisujeme zásahovou plochu římskými číslicemi.
bok = II	noha = II	
hrud' = IV	paže = III	
rameno = III		
hlava = v		

METODIKA ZÁPISU

Pomocná linková osnova pro grafický záznam šermu vypadá takto:

Indexy, značící pohyby paží umísťujeme těsně nad spojnicí horních okrajů základních znaků při zápisu útočných pohybů a těsně pod spojnicí dolních okrajů při zápisu obranných pohybů.

Na začátek celistvých akcí píšeme základní postavení obou šermířů a oddělujeme je krátkou čarou, přetínající dělící čáru. Podobnou kolmici píšeme také při oddělení dvou nesouvisejících akcí, nebo jako označení přestávky v boji.

Postoje a polohy zbraně, uvedené v základním postavení, nebo zapsané v průběhu akce, považujeme za nezměněné, pokud nejsou nahrazeny jinými znaky. Tedy zápis postojů a poloh, které se nemění, neopakujeme, ani nevyznačujeme jeho trvání.

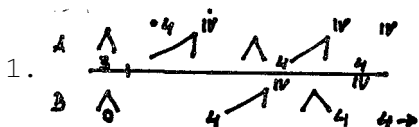
Šermuje-li některý šermíř levou rukou, vyznačíme to v zápise tak, že jeho základní postavení napíšeme obráceně (levý střeh). V dalším průběhu zápisu však píšeme všechny znaky normálně, jako u šermíře šermujícího pravou rukou.

Při čtení zápisu sledujeme oba řádky současně a akce psané více vlevo, čteme napřed. U znaků psaných nad sebou čteme napřed akci, která má právo. Při současném útoku obou šermířů (tempo comune) čteme napřed horní řádek.

Při zápisu šermu jednotlivce proti dvěma, nebo více soupeřům, píšeme záznam jako partituru, v níž na prvním řádku jsou zachyceny pohyby jednotlivce a na dalších řádcích, s označením strany, pohyby protivníků.

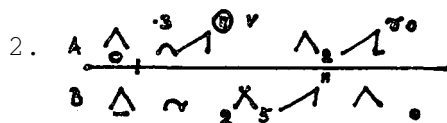
Je-li boj spojen s textem, označíme zřetelně v záznamu, kdy a která část textu se během šermu říká (např. zkratkami T₁, T₂ ...). K záznamu šerm. scény pak přikládáme text, rozdělený na úryvky, příslušné k záznamu.

Příklady zápisu

Popis etudy: základní postavení - šermíř A: střeh, terc
šermíř B: střeh.

- A: odraz kvartou a přímý útok bodem na prsa s výpadem,
 B: kryt útoku kvartou ve střehu a přímý odbod na prsa s výpadem,
 A: kryt bodu na prsa kvartou s návratem na střeh a protiútok přímým bodem na prsa s výpadem,
 B: kryt bodu na prsa kvartou s návratem na střeh a odbod na prsa ve střehu,
 A: kryt bodu na prsa ve výpadu a protiodbod na prsa,
 B: kryt bodu na prsa ve střehu a s přenosem odhození soupeře.

Popis: Základní postavení: Šermíř A - střeh s volnou výzvou,
šermíř B - střeh, horní vbodnice.

A - odraz tercí a útok máchem
do boku s batinandem,	B - odsun a kryt sekundou, bez riposty,
A - obnova útoku sekem na hlavu
ve výpadu,	B - kryt seku na hlavu kvintou s in-
kvartatou, odsek do boku s výpadem,
A - kryt sekundou s návratem
na střeh a odbod vmykem
s levým výpadem, zásah	B - návrat na střeh bez krytu.

Již tyto dva krátké příklady, doplněné obvyklými druhy slovního popisu, ukazují zřetelný rozdíl v úspornosti i přehlednosti mezi grafickým a slovním zápisem šermu. V delších akcích a scénách je slovní popis časově náročný na zápis i na studium.

Šerm, podobně jako každá složitá pohybová činnost, vyžaduje ve výcviku cílevědomý metodický postup, v němž dodržujeme prospěšné pedagogické zásady.

Cvičíme tedy nejprve základní prvky a základní akce a z nich vycházíme při výběru a nácviku složitějších akcí. Všechny prvky i akce cvičíme nejprve samostatně (izolovaně), se zaměřením na techniku provedení, potom je zařazujeme do krátkých etud se zaměřením na funkční provedení a teprve nakonec je použijeme v bojové sestavě se zaměřením na dramatickou účinnost.

Podstatou šermu je boj dvou protivníků, vedený za oboustranně stejných podmínek a také výcvik probíhá ve dvojicích. Není tedy možné oddělovat nácvik obrany od nácviku útoku, ale naopak, obě oblasti je nutno propojovat a rozvíjet současně.

Technický výcvik základních šermířských dovedností cvičíme obvykle "v řadě cvičenců", formou diktátu. Po zvládnutí základních prvků přecházíme ke cvičení ve dvojicích, cvičíme "v koloně", formou smluvených cvičení. V těchto cvičeních je dán obsah i průběh výcviku.

Dále pak přecházíme k částečné improvizaci, v níž je znám obsah cvičení, ale jeho průběh si volí cvičenci sami.

Vrcholem praktického výcviku je plná improvizace, v níž je určen pouze rámcově průběh boje, ale výběr akcí i jejich zařazení si určí partneři sami. Je to šermířská improvizace na dané téma. Tu si však mohou dovolit jen znamenití šermíři, cvičení v tomto směru. Je třeba uvést, že improvizace není ve scénickém šermu cílem, ale prostředkem k poznání charakteru skutečného boje a k osvojení si jeho rysů.

Vydeme-li z názoru, že scénický šerm je připravený dialog, jsou a zůstanou jeho hlavní náplní smluvené akce, jimž musíme věnovat hlavní pozornost.

V této stati si uvedeme některá cvičení potřebná pro výuku scénického šermu kordem. Jsou to většinou shrnující etudy výcvikových úseků základní školy a "typické" divadelní akce. Pro přehlednost se budeme držet pořadí akcí užitého ve škole šermu kordem i když se jednotlivé kapitoly vzájemně prolínají a doplňují.

Pohyby nohou:

Minimum - chůze a běh vpřed i vzad, sraz, střeh, posun, odsun, výpad, předkrok, zákrok, batinando, radoppio.

Rozšíření - fleš, ballestra, odskok a výpad, předkrok a výpad, změny střehu (levý, čelný, zkřížený), změny výpadu (levý, stranou, vzad), střeh a výpad s otočkou.

1. Diktát - jednotlivé pohyby opakovaně, série útočných a ústupových prvků, různé kombinace pohybů nohou, diktát prvků i kombinací bez opakování.
2. Improvizace - udržení rozestupu: Šermíři udržují určený rozestup prováděním příslušných protipohybů, např. posun-odsun, předkrok-zákrok, výpad-odsun, batinando-dva odsuny ap.

Cvičení nohou provádíme beze zbraně i se zbraní.

Pády a převaly:

Minimum - pády vzad a stranou, převaly stranou.

Cvičíme: různé kombinace pádů s převaly, nejprve samostatně, později se zbraní a s akcí protivníka (odhoz, úhyb ap.)
např.: pády do lehu s převaly stranou,
pády s kotouly a pády stranou,
pády a převaly přes překážky, přeskoky,
spojení pádů a převalů s hereckou akcí (zranění aj.)

Pohyby zbraně:

1. Zacházení s kordem - nošení zbraně u boku v závěsníku, postoje, chůze a běh se "skrytou" zbraní, podávání a házení kordu partnerovi.
2. Základní útočné akce - série útoků bez styku čepelí: seky do boku, na břicho a na hlavu, body na prsa a na ramena; máchy: hlava, prsa, hlava, bok; hor. máchy: břicho, bok.

Závěrem cvičíme všechny útoky v jediné sérii s posuny neb obnovami útoku (radoppii).

3. Výcvik krytů - ve dvojicích (částečná improvizace): Útočník provádí libovolné útoky bodem neb sekem, na místě, s posunem neb s odsunem. Obránce kryje odpovídajícími kryty a provádí příslušné pohyby nohou k udržení rozestupu.
4. Výcvik krytů se změnou střehu - ve dvojicích (část. impr.): Útočník střídá vnitřní a vnější útoky bodem, sekem neb máchem (vše ve střehu neb výpadu). Obránce kryje příslušnými kryty, zajištěnými vhodnou změnou střehu (čelný neb zkřížený).
5. Výcvik nouzových krytů - (improvizace):
 - a) Útočník provádí libovolné základní útoky bodem, sekem či máchem s výpadem.
Obránce nekryje zbraní, ale levou paží a provádí úhyby tělem (změny střehu a výpady stranou).
 - b) Obránce nekryje útok, ale uhýbá mu vhodným úhybem (změny střehu a výpadu, dřep, výskok, rassemblée, pády, převaly).
6. Prosté odvety - ve dvojicích (částečná a úplná improvizace):
Oba šermíři provádějí prosté odvety podle systému: kryt-odveta, kryt-odveta ...

a) A - útočí stále na totéž místo,

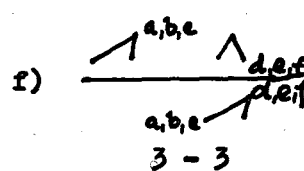
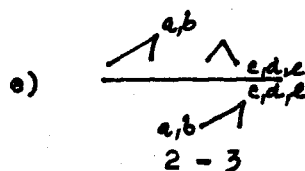
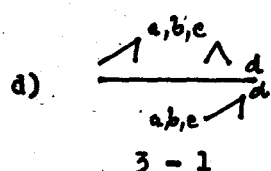
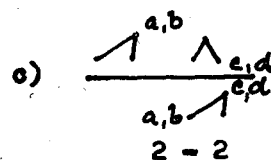
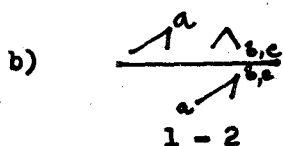
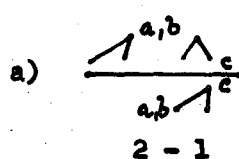
B - útočí libovolně

b) oba šermíři útočí libovolně a kryjí příslušnými kryty.

Obě cvičení provádíme zpočátku v těsném rozestupu (ve střehu) a dále s krytem ve střehu a s odvetou ve výpadu.

7. Obnovy útoku (rimesy, reprizy) - částečná improvizace

Ve stylu dobového šermu používáme také ve scénickém šermu vícenásobné útoky k vyjádření převahy a útočnosti šermířů. Většinou útoky zdvojujeme a ztrojujeme. Totéž užíváme při odvetách. Spojení jednoduchých a vícenásobných útoků s jednoduchými i vícenásobnými odvetami dává možnosti velkého množství různých kombinací, např.

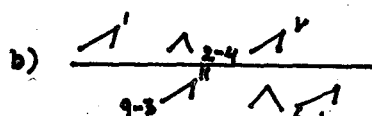
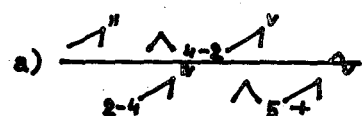

Abychom dosáhli rozmanitosti akcí, můžeme spojovat různé kombinace, např.: 2-1-1-3, 1-3-2-1, 3-2-1-3 aj. Všechny etudy mohou mít stanovený nebo libovolný průběh. Pro výcvik je výhodná cyklická forma těchto akcí. Po zvládnutí základních cvičení, obsahujících jen prosté rimesy a riposty, uvádíme přechod do protiútku meziakcemi.

Obranná meziakce

8. Přenosy a blokování čepel

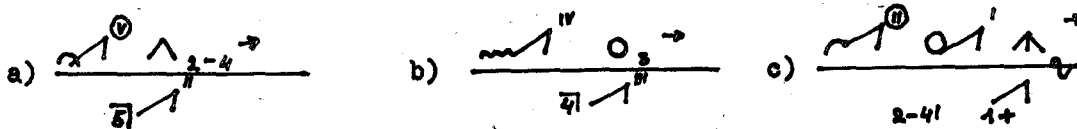
Útoky na trup kryjeme příslušnými kryty a po krytu provádíme přenos. Útoky na hlavu kryjeme a provádíme blokování sokovy čepel:

a) útok do boku krytý sekundou, přenos do kvarty a odboď na prsa - kryt kvartou, přenos do sekundy a útok na hlavu - kryt kvintou, blokování čepel, výměna míst,

b) útok na břicho, krytý serklem, přenos do terce, odboď do boku - kryt sekundou, přenos do kvarty a útok na hlavu - kryt sextou a blokování čepel.

9. Přenosy s odsmyky a přenosy s odhozením soka:

- a) útok máchem na hlavu s předkrokem a výpadem, kryt kvintou, přenos s odsmykem a sek do boku s výpadem, kryt sekundou s návratem na střeh, přenos a odhození soka,
- b) z chůze přímý bod na prsa s výpadem, kryt kvartou, odsmyk a bod na rameno s výpadem, otočkou vzad střeh, kryt tercí a odhození soka,
- c) útok máchem do boku s balestrou, kryt sekundou, přenos do kvarty, odsmyk, otočka ve výpadu a bod na břicho, kryt primou, přenosem blokování čepele s výpadem, výměna míst v navalování, odhození soka.

Etudy a, b, c je možno spojit a provádět za sebou.

10. Navalování

- a) Po vlastním útoku bráníme sokovi v odvetě tělem nebo úchopem levou rukou (chytáme oděv, paži nebo zbraň). Dále pokračujeme výměnou míst, odskokem neb odhozením soka.

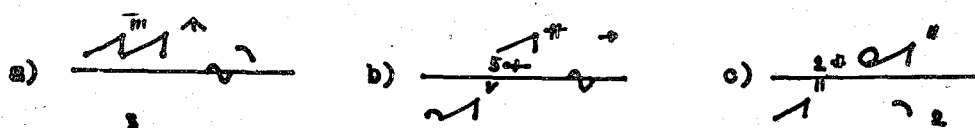
Lze provést po všech útocích, končících pravým výpadem. Při bránění v odvetě tělem zůstáváme v pravém výpadě; při úchopech děláme krok levou nohou vpřed.

- b) Po sokově útoku provádíme přenos a blokování čepele s výpadem. Vyproštění sokovy čepele bráníme sledováním sokova ústupu, případně úchopy, jako v předešlém cvičení. Dále pokračujeme výměnou míst, odhozením soka, nebo úhybem jeho protitlaku.

Lze provést po všech útocích na horní část těla.

- c) Po krytu sokova útoku zajistíme sokovu paži úchopem a provedeme protiútok.

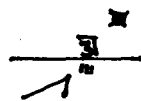
Po krytu kvintou vedeme protiútok máchem na prsa, po krytech sekundou a tercí děláme úchop se změnou střehu a protiútok s otočkou a výpadem do boku:

11. Odzbrojení:

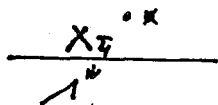
Odzbrojování soupeře cvičíme jako závěr krátkých odsekových etud a spojujeme je obvykle s podáváním (házením zbraně) sokovi,

- a) Odzbrojení odsmykem provádíme po vlastním krytu kvartou neb tercí. Kryt trochu zvětšíme, polokružným pohybem nabereme sokovu čepel zespođu a odsmykem, podobným tenisovému úderu, vyhadzujeme sokovu zbraň obloukem vzad a stranou. Správně provedený odsmyk má velkou účinnost a není třeba odzbrojení nahrávatí.

- b) Odzbrojení odrazem a odzbrojení švihem provádíme, chceme-li, aby sokova zbraň neletěla daleko od nás. Odraz provádíme po vlastním krytu kvartou neb tercí. Zbraň uchopíme oběma rukama a důrazným úhodem v téže poloze vyrážíme sokovi zbraň směrem dolů.

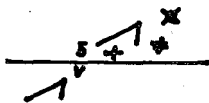
Odzbrojení švihem, provádíme jako důrazný kryt nízkou kvartou nebo tercí s úkrokem levou nohou:

Sokovu útoku bodem na prsa uhýbáme úkrokem do zkříženého střehu a kružným švihem, končícím v nízké kvartě, vyrážíme sokovi zbraň. Útoku na rameno uhýbáme úkrokem do čelného střehu a vyrážíme zbraň kružným švihem do nízké terce.

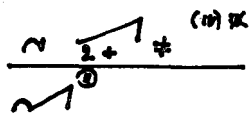
- c) Odzbrojení úchopem sokovy čepelce, provádíme po krytech prima, kvinta a serkl.

Po vykrytí sokova útoku některým z uvedených krytů, uchopíme sokovu čepel asi ve středu a protipohybem vlastní čepelce a levé ruky páčíme sokovi zbraň z ruky. Současně provádíme příslušný úhyb sokově čepelce.

- d) Přišlápnutí sokovy čepelce můžeme prováděti po všech krytech. Po vykrytí sokova útoku provedeme přenos, jako při blokování čepelce, co možno nejnižší a přišlápneme sokovu čepel pravou neb levou nohou. (Po vnitřních přenosech levou a po vnějších přenosech pravou nohou.)

Chceme-li soka odzbrojit, donutíme jej k puštění zbraně pohrozem:

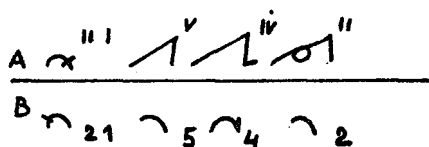
Obranné meziakce zařazujeme obvykle jako změnu obrany na závěr vícenásobného sokova útoku a jako takové je cvičíme:

- a) ve smyslu následného protiútoků - střídání útoku, používáme přenosy, vmyky, odsmyky, úchopy,
- b) ve smyslu přestávky neb ukončení boje - záraz útoku, provádíme blokování, navalování, odhozy, odzbrojení.

Krátké útočné akce, zakončené sokovou obrannou meziakcí, tvorí jádro scénicko-dobového šermu; věnujeme jim tedy patřičnou pozornost:

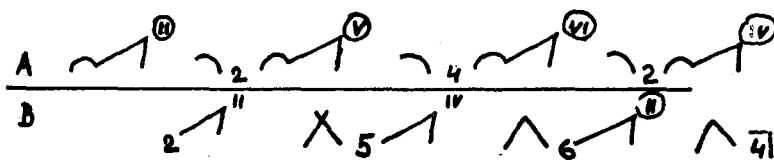
12. Útok - smluvená cvičení

a) Série základních útoků:

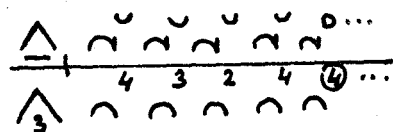
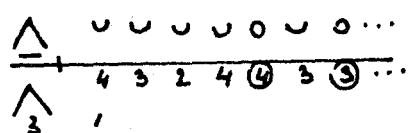
- A: dvojitý útok sekem do boku a na břicho s předkrokem,
 B: kryt sekundou a primou se zákrokem,
 A: obnova útoku sekem na hlavu s výpadem,
 B: kryt kvintou s odskokem,
 A: obnova útoku bodem na prsa s levým výpadem,
 B: kryt kvartou s odsunem,
 A: obnova útoku sekem do boku s otočkou a pravým výpadem,
 B: kryt sekundou s odskokem.

b) Série máchů s protiútoky:

- A: útok máchem do boku s balestrou,
 B: kryt sekundou a odsek do boku s výpadem,
 A: odskok do střehu a kryt sekundou, vnitřní mách na hlavu s balestrou,
 B: kryt kvintou ve zkříženém střehu a odbod na prsa s výpadem,
 A: kryt kvartou s odskokem a vnější mách na hlavu s balestrou,
 B: kryt sextou s návratem na střeh, odsmyk a odsek máchem do boku s výpadem,
 A: kryt sekundou s odskokem a mách na prsa s balestrou,
 B: kryt kvartou s návratem na střeh a odsmyk.

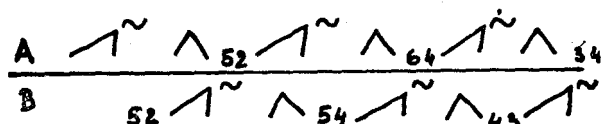
c) Výcvik výhybů (kavací) na místě a za pohybu:

A: provádí různé kryty, ohrožující sokovu v bodnici,

B: provádí včasné výhyby sokovým krytům.

d) Výcvik záludů:

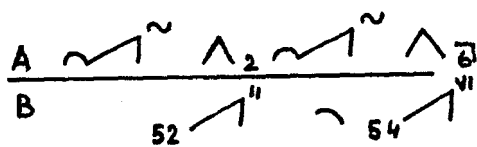
A: jednoduchý zálud hlava - bok s batinandem,

B: kryt záludu kvintou a sekundou, odsek do boku s výpadem,

A: kryt odseku sekundou s návratem na střeh a jednoduchý zálud hlava - prsa s batinandem,

B: kryt záludu kvintou a kvartou s odskokem a odsek na hlavu s výpadem,

A: kryt odseku sextou s návratem na střeh a odsmyk.

A: jednoduchý zálud paže - prsa s radoppiem,

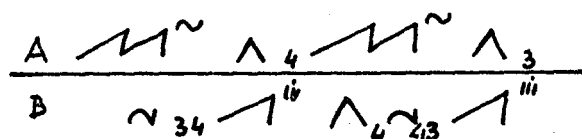
B: kryt záludu tercí a kvartou s odsunem, odbod na prsa s výpadem,

A: kryt odbodu kvartou s návratem na střeh a riposta

jednoduchým záludem prsa-paže s radoppiem,

B: kryt záludu kvartou a tercí s návratem na střeh a odsunem, odbod na rameno s výpadem,

A: kryt odbodu tercí s návratem na střeh.

A: jednoduchý zálud hlava - bok s výpadem,

B: kryt záludu kvintou a sekundou, riposta záludem hlava-bok, s výpadem,

A: kryt záludu kvintou a sekundou s návratem na

střeh a riposta záludem hlava-prsa s výpadem,

B: kryt riposty kvintou a kvartou s návratem na střeh a odsek záludem hlava prsa,

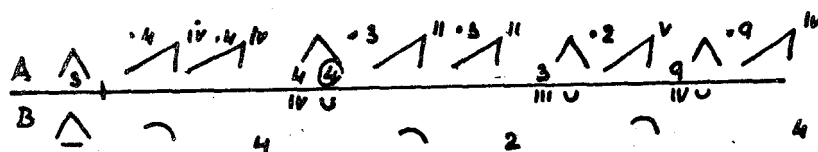
A: kryt záludu sextou a kvartou s návratem na střeh a odbod záludem prsa-paže s výpadem,

B: kryt záludu kvartou a tercí s návratem na střeh a odbod záludem paže-prsa s výpadem,

A: kryt záludu tercí a kvartou s návratem na střeh.

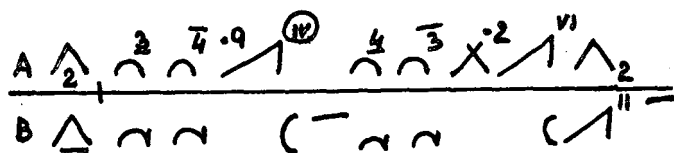
13. Styčné útoky

a) Odrazy (batuty): •

- A: střeh, terc, B: střeh, vbodnice,
 A: odraz kvartou a přímý bod na prsa s výpadem,
 B: odskok bez krytu,
 A: nový odraz kvartou a obnova útoku bodem s radoppiem,
 B: kryt útoku kvartou a odbod na prsa na místě, výhyb,
 A: kryt kvartou s návratem na střeh, odraz tercí, sek do boku s výpadem,
 B: odskok bez krytu,
 A: nový odraz tercí a obnova útoku do boku s radoppiem,
 B: kryt útoku sekundou a odbod na rameno na místě, výhyb s pohrozem do boku,
 A: pokračuje podobně odrazem sekundou a sekem na hlavu a dále: odrazem serklem a bodem na břicho...

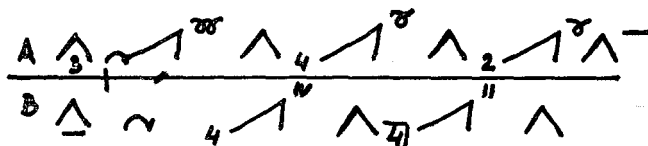
b) Vazby a přetlaky : -, -

- A: střeh, sekonda,
 B: vbodnice,
 A: posun - vazba tercí, posun - přetlak kvartou, odraz serklem a útok na prsa máchem s výpadem,
 B: odsun, úhyb tělem, vbodnice,
 A: posun - vazba kvartou, posun - přetlak tercí, odraz sekundou v inkvartatě (zkřížený výpad) a sek na tvář s prodloužením výpadu,
 B: odsun, odsun a úhyb tělem do dřepu, protiútok sekem do boku s výpadem, vbodnice,
 A: kryt útoku do boku sekundou s návratem na střeh.

c) Vmyky :

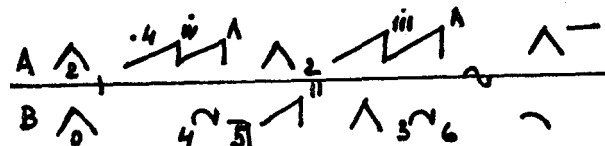
Z bezpečnostních důvodů cvičíme a používáme jen dolní vmyky - sekundou a kvartou.

A: střeh, terc, B: střeh, vbodnice,
 A: dvojitý vmyk kvartou s batinandem,
 B: kryt vmyku kvartou s odsunem a odbod na prsa s výpadem,
 A: kryt odbodu kvartou s návratem na střeh a odbod vmykem s výpadem,
 B: kryt vmyku kvartou s návratem na střeh, odsmyk a sek do boku s vý-
 padem,
 A: kryt sekundou s návratem na střeh a odbod dolním vmykem s výpadem,
 střeh, vbodnice,
 B: návrat na střeh bez krytu.

Totéž opačně.

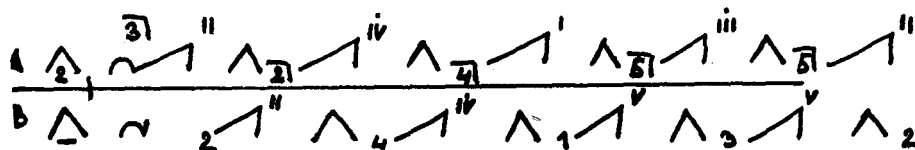
d) Střihy : A

A: střeh, sekonda, B: střeh,
 A: odraz kvartou a bod na prsa s výpadem,
 B: kryt kvartou bez odvety,
 A: obnova útoku střihem na hlavu s radoppiem,
 B: kryt kvintou s odsunem, odsmyk a odsek do boku s výpadem,
 A: kryt odseku sekundou s návratem na střeh a bod na rameno s výpadem,
 B: kryt bodu tercí s návratem na střeh, bez odvety,
 A: obnova útoku střihem s radoppiem,
 B: kryt útoku sextou, výměna míst, odskok,
 A: vbodnice.
 Totéž opačně.

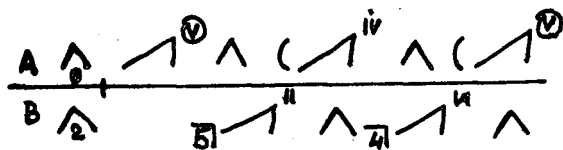
e) Odsmyky: 7

Odsmyky používáme více jako protiútoky, než-li jako úvodní útoky. Zdůrazňují energii a rozhodnost šermíře, umožňují útok a účinnou obranu. Útokům po odsmyku čelíme buď krytem, do něhož přecházíme velikým obloukem ve směru odsmyku, nebo úhybem těla, bez krytu.

A: střeh, sekonda, B: střeh, vbodnice,
 A: s posunem odsmyk tercí a sek do boku s výpadem,
 B: kryt sekundou s odsunem a odsek do boku s výpadem,
 A: kryt odseku sekundou s návratem na střeh, odsmyk a bod na prsa
 s výpadem,

B: kryt odbodu kvartou s návratem na střeh a odbod na prsa s výpadem,
 A: kryt odbodu kvartou s návratem na střeh a po odsmyku sek na břicho s výpadem,
 B: kryt odseku primou s návratem na střeh a sek na hlavu s výpadem,
 A: kryt sextou s návratem na střeh, odsmyk a bod na rameno s výpadem,
 B: kryt tercí s návratem na střeh a odsek na hlavu s výpadem,
 A: kryt kvintou s návratem na střeh, odsmyk a sek do boku s výpadem,
 B: kryt sekundou s návratem na střeh.

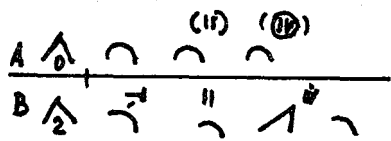
A: mách na hlavu s výpadem,
 B: kryt kvintou, odsmyk a sek do boku s výpadem,
 A: návrat na střeh a úhyb tělem bez krytu, bod na prsa,
 B: kryt kvartou s návratem na střeh a sek na tvář po odsmyku,

A: návrat na střeh, úhyb a mách na hlavu s výpadem.

14. Včasné protiútoky - útoky do tempa

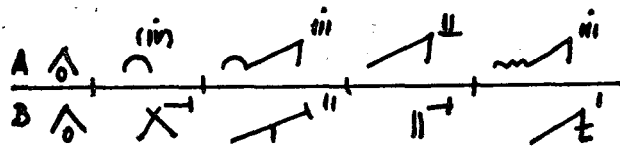
Včasné protiútoky, jakožto typické akce 17. stol. užíváme ve scénickém šermu velmi opatrně. Vyžadují přesné a citlivé vedení zbraně a dobrý odhad vzdálenosti, aby neohrožovaly partnera. V dobrém provedení charakterizují pohotovost, techniku a rychlost, ale také úskočnost a podlost.

a) Útoky do sokovy přípravy:

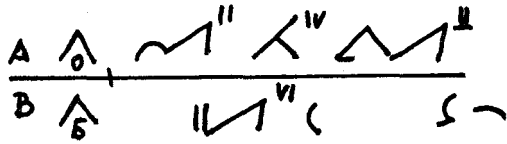
A: posun ve střehu,
 B: předsek na paži, odskok,
 A: posun s nápřahem k seku do boku,
 B: bod, nebo sek na nohu, odskok,
 A: posun s nápřahem k máchu na prsa,
 B: bod na prsa s krátkým výpadem, odskok.

b) Protiútoky s úhyby:

A: posun s nápřahem k bodu na prsa,
 B: předbod na prsa s inkvartatou,
 A: bod na rameno s batinandem,
 B: předbod do boku s úhybem (passato sotto)

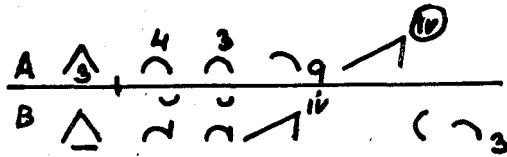
A: útok sekem na nohu s výpadem,
 B: úhyb do srazu a protiútok sekem na rameno,
 A: z chůze bod na rameno s výpadem,
 B: předbod na břicho s úhybem do výpadu vlevo,

A: obnova útoku sekem na pravou nohu s výpadem,
 B: úhyb výskokem, odskok.

A: sek na nohu s předskokem a výpadem,
 B: úhyb do srazu a sek na vnější tvář s výpadem,
 A: úhyb předklonem a sek na prsa, střeh levou nohou,
 B: návrat do srazu a úhyb tělem,

c) Protiútoky s výhyby - kavace do tempa

A: střeh, terc

B: střeh, vbodnice

A: posun, kvarta,

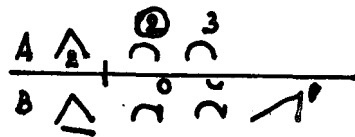
B: odsun, kavace, .

A: posun, terc,

B: odsun, kavace a s výpadem bod na prsa,

A: kryt serklem s odskokem a s výpadem mách na prsa,

B: úhyb tělem, odskok, terc,

A: střeh, sekonda

B: střeh, dolní vbodnice

A: posun, kružná sekonda,

B: odsun, cirkulace,

A: posun, terc,

B: odsun, kavace a protiútok na břicho, který dochází.

Výcvik výhybu: A - příslušné kavace a pohyby nohou;

B - vhodné kryty s pohyby nohou ve střehu.

15. Akce se skrytým záměrem

Tyto akce mají obvykle dvě fáze. V první se snažíme odvésti, nebo vhodně usměrnit sokovu pozornost, abychom ve druhé provedli neočekávaně vlastní záměr: Např.:

Zkoušíme pružnost vlastního kordu, levou rukou, nebo oporem o zem a neočekávaně provedeme útok na blížícího se soka.

Předstíráme strach a neschopnost obrany za ústupu a provedeme rozhodný útok, nebo kryt a protiútok.

Lákáme soka k útoku úplným odkrytem, v poslední chvíli provedeme úhyb a protiútok.

Předáváme si kord do levé ruky a neočekávaně zaútočíme.

Otočíme se k sokovi zády, prudce se obracíme a útočíme do sokova přiblížení.

Přerušujeme vlastní útočnou akci a neočekávaně v ní pokračujeme.

Předstíráme opakovaně zahájení některého útoku a provedeme odlišný útok.

Sedáme si, nebo padáme úmyslně a útočíme výhodně z nevýhodných poloh.

Předstíráme úpravu zbraně, oděvu, účesu, nebo terénu a útočíme na nepřipraveného soka.

Předstíráme únavu, zranění, usmíření, kapitulaci a přecházíme k útoku.

Odvádíme sokovu pozornost pohledem, výkřikem, posuňky a využíváme toho k vlastnímu útoku, nebo k získání výhodnějšího terénu.

Házíme proti sokovi různé předměty, kupř. části oděvu, nádobí, knihy ap. a současně útočíme. (Letící předměty lze úspěšně krýt kordem a úhyby.)

IV. Š E R M Í Ř S K Á S C É N A

Sestavení dobré šermířské scény je mnohem náročnější, než se jeví na první pohled. Takovou scénu můžeme přirovnat k obtížnému dialogu, ve kterém odpovědi přímo srší a podobný dialog není radno podceňovat, ať je provádí kdokoliv. Je-li navíc šermířská scéna proložena textem, vzrůstá její obtížnost natolik, že vyžaduje prvořadou pozornost, zvláště když herci v šermu příliš nevynikají. U některých "klíčových" šermířských scén, jako např. ve hrách "Cyrano de Bergerac", "Hamlet" ap., je nutno začít s přípravou šermu 2 až 3 měsíce před zahájením zkoušek, aby mohly být tyto scény solidně nastudovány a odvedeny.

Všem, kteří chtějí dělat práci na jevišti zodpovědně, chceme dát několik skromných rad a pomůcek pro sestavování šermířských scén.

1. Dramatická linie

Šermířská scéna má tvořit logickou součást celé hry. Je třeba zachovat charakter postav a obsah boje má zřetelně dokreslovat obsah hry. Šermířská scéna má tvořit celek, který má vhodný začátek, stavbu, gradaci a jasný závěr, aby divák nebyl na pochybách o smyslu předváděného boje. V žádném případě tu nejde o samoučelné ukázky efektních šermířských triků.

2. Charakter boje

V šermířských scénách je třeba odlišit a vyjádřit typ i kvalitu soupeřů, vyrovnanost a převahu, sebedůvěru i strach, čest i podlost, jejich zvláštnosti; souboj, bitku, šarvátku apod. K této řeči čepelí je třeba mnoho znalostí i dovedností. Prospěšné je znát způsob a rozdílnost boje různých typů šermířů:

- a) Dobrý šermíř vyniká správnými a přesnými pohyby, je opatrný v útoku a jistý v obraně, má dobry odhad vzdálenosti a šermuje bez zbytečných příkras a riskování. Znakem všech jeho akcí je přehled, lehkost a úspornost.
- b) Špatný šermíř dělá velké, nepřesné a často zbytečné pohyby. Je nerozhodný v útoku a nejistý v obraně. Používá často hrubé síly na úkor rychlosti, má špatný odhad vzdálenosti a není pohotový. Často nevhodně riskuje a nedovede si vytvářet výhodné situace.
- c) Agresivní šermíř se vyznačuje převahou útočných akcí, snahou po zkrácení vzdálenosti a zatlačení soupeře. Jeho akce jsou rychlé, riskantní a překvapivé.
- d) Bázlivý šermíř se projevuje přehnanou obranou a ústupem a snahou po zvětšování vzdálenosti. Jeho útoky jsou neškodné, bez důrazu a rizika. Často dělá útočné pohyby zbraní za ústupu a obranné pohyby za postupu. Je ochoten kdykoliv boj přerušit.

- e) Technický šermíř ovládá složité akce, je pozorný, pohotov
vý a má smysl pro vnitřní rytmus šermířských akcí. Šermuje dobře oběma ru-
kama, jeho akce jsou pestré a vtipné. Šermuje s lehkostí a radostí a jde
mu více o exhibici než o vítězství.
- f) Šermíř - naturalista používá neobvyklé akce, jeho
šerm je silový a průhledný, nepravidelný a riskantní pro oba soupeře. Nemá
správný odhad vzdálenosti, ale bojuje odvážně a nerespektuje pravidla.
- g) Úskočný šermíř volí často nečistý boj. Brání sokovi v odve-
tě tělem, chytá mu zbraň volnou rukou, předstírá přestávky v boji a útočí
na nepřipraveného soka, užívá předbody a záludy a nerespektuje pravidla
záměrně.

Vyrovnaný boj se vyznačuje střídavými útoky obou soupeřů
a vyrovnaním terénu v postupu i ústupu. Technické i taktické prvky mají na
obou stranách přibližně stejnou úroveň i efekt.

Převahu šermíře vyjádříme důraznými útočnými akcemi, získáváním
terénu a technickou bravurou v obraně, přehledem a promyšleností akcí, roz-
hodným a korektním vedením boje.

Záměrnou obranu lze vyjádřiti jistými a klidnými kryty, udrže-
ním terénu, rušením soupeřových akcí vazbami, přenosy a blokováním čepele,
opomíjením situací výhodných k útoku a protiútoky.

Špatná obrana se vyznačuje zbytečným ústupem, křečovitými a vel-
kými kryty, ztrátou terénu a neschopností k vhodnému protiútoky.

Souboj probíhá obvykle podle přísných pravidel. Obsahuje pozdrav
před zahájením a po skončení boje. Boj má být veden čestně a na vymezeném
prostranství, podmínky i zbraně mají být pro oba soupeře stejné, možnosti
vyrovnané. Soubojový ceremoniál i průběh souboje má být řízen třetí osobou.

Bojové střetnutí obsahuje jen známky korektního boje.
Zbraně, ani podmínky nemusejí být stejné, naopak, protivníci se snaží využí-
ti okamžitých výhod ve prospěch vítězství. Začátek i konec boje má být čestný,
a boj sám nemá obsahovat mnoho lstí a úskoků.

Bitka má obvykle rychlý spád a krátké trvání. Začátek i konec mají
být neočekávané, akce mají být pestré a nápadité, ale krátké. Pravidla sluš-
ného boje se neuznávají.

Přepadení je prováděno proti všem pravidlům čestného jednání.
Má být rychlé, nečekané, úskočné, ale jasné pro diváka.

3. Rytmus akcí

Každá šermířská scéna má mít svůj vnitřní rytmus, který působí napětí, zlepšuje spád i stavbu akcí. Výrazným rytmem můžeme značně obohatit i tu nejjednodušší scénu a naopak, i technicky dobrá šermířská scéna ztrácí účinnost v překotném a bezvýrazném rytmickém sledu. Všeobecně platí, že skutečný boj, se vyznačuje nepravidelným rytmem. Volné části akcí vyhrazujeme pro poznávání úrovně a úmyslů soupeře, rychlými částmi zdůrazňujeme spád a rozhodnost, v krátkých, nepravidelných přestávkách se snažíme vyjádřiti vyčkávání a napětí boje. Totéž platí o intenzitě akcí. Je třeba střídat jemné pohyby s důraznými, drobné pohyby s velkými a klidné pohyby s prudkými, aby byl předváděný šerm zajímavý a výrazný.

4. Pravdivost akcí

Smluvená náplň šermířských akcí nemá býti v rozporu s jejich věrohodností. Je třeba respektovat znaky a zásady opravdového šermu a citlivě je spojit s možnostmi interpretů i s požadavky kladenými na šermířskou scénu. Všechny akce mají být možné a mají se opírat o vnitřní logiku. Kryty a úhyby mají být reakcí na útok a ne naopak, útoky mají směřovat na soka a ne mimo něj, vzdálenost bojujících má být ekvivalentní k bojovým situacím a akce nemají být přesyceny technikou a efekty.

5. S e s t a v e n í š e r m í ř s k é s c é n y

Celou scénu je třeba sestaviti z několika krátkých úseků, které můžeme samostatně cvičiti. Hlavní pozornost věnujeme těm částem, které charakterizují celou scénu. V nich vyznačíme podle potřeby napětí, převahu, nebo úskok soupeřů, shodně s obsahem celé scény. Dále se dají dobře využít cyklické sestavy, začínající i končící tak, že se dají opakovati. Jsou-li dobře nacvičeny, stávají se spolu s charakteristickými částmi opěrnými body, kolem nichž se celá sestava rozvíjí, nebo z nichž je možno vycházeti při částečné improvizaci. Nejdůležitější části šermířské scény bývá její závěr, ve kterém dochází k rozhodnutí celého boje. Tuto část je třeba perfektně nacvičiti, ať jde o rozhodný bod, nebo o odzbrojení soupeře, aby nedocházelo k nečekaným obrátům a situacím protichůdným původnímu záměru. To ovšem neznamená, že ostatním částem šermířské sestavy nevěnujeme dostatek pozornosti v nácvičku.

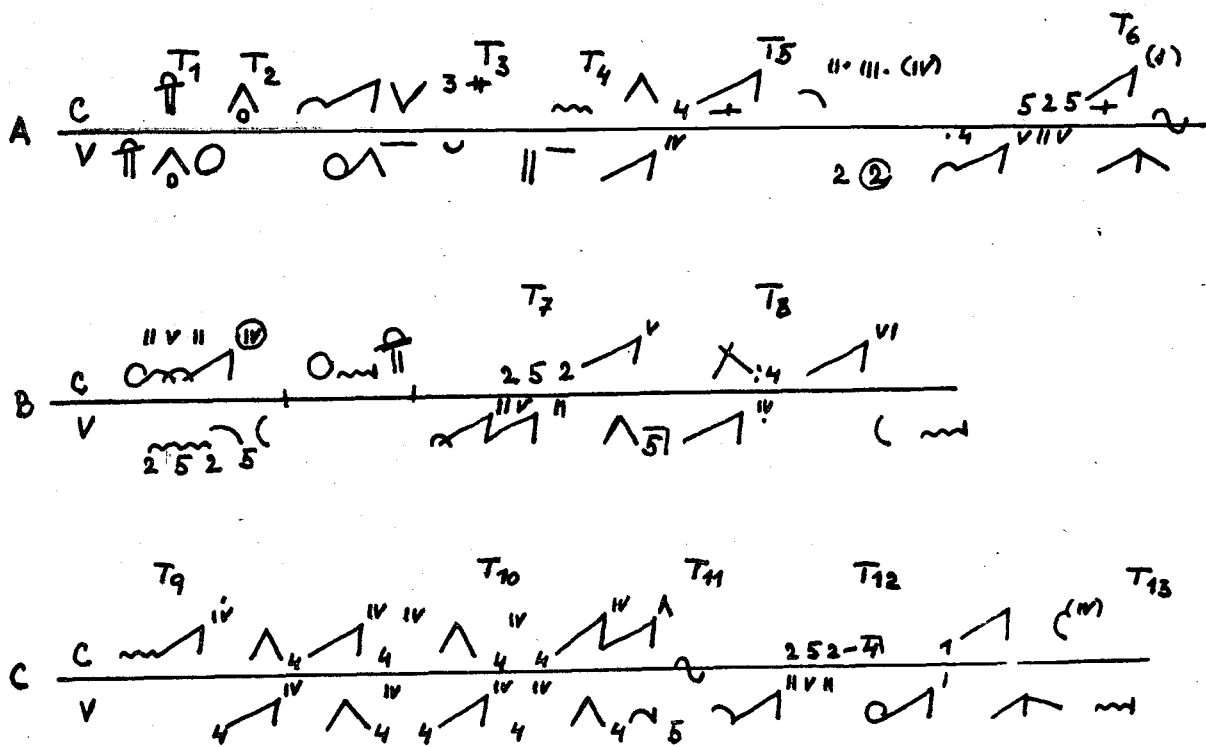
Dobrá šermířská scéna má mít do podrobnosti stanovený obsah, formu i průběh akcí. K improvizaci, i částečné, se uchylujeme jen velmi zřídka a to jen v částech klidných a bezpečných, jako zkoumání soka, příprava akce ap. Provedení všech akcí má být zřejmé pro diváky a proto provádíme všechny akce poněkud pomaleji, než by odpovídalo skutečnému boji. Zvláště nácviček a opakování šermířských scén provádíme velmi zvolna a žádáme u šermujících rezervu v pohybech a předstih v myšlení.

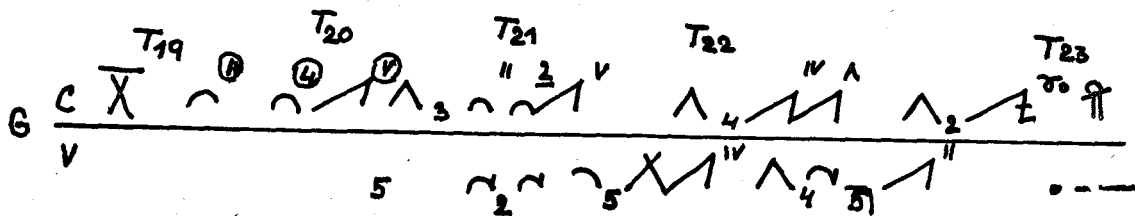
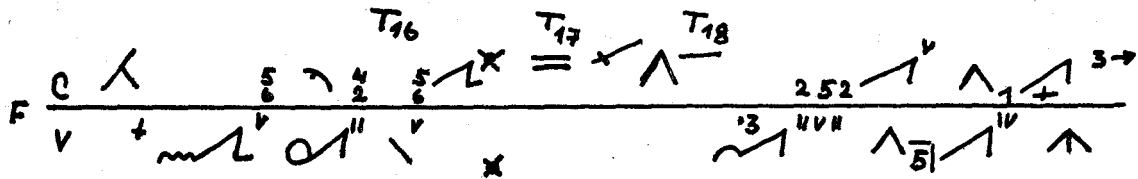
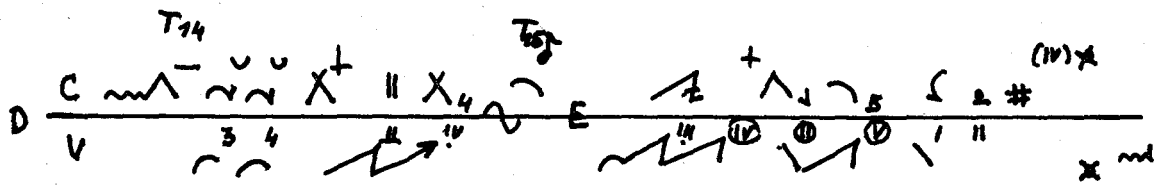
6. Zápis divadelní scény

Šermířské scény v divadelních hrách bývají obvykle mnohem složitější, než cvičné úlohy, nebo než utkání ve sportovním šermu. Jejich výhodou však je, že si můžeme jejich náplň dobře připravit a zápis můžeme provádět beze spěchu. Výhodou je grafický stenogram šermu, ale i ten je třeba někdy doplnit vysvětlivkami neobvyklých akcí, poznámkami o účasti a souhře ostatních herců, nebo stopou "čáry" šermu, podle níž boj na jevišti probíhá. Šermuje-li jednotlivec proti několika soupeřům, píšeme zápis jako partituru, v níž jsou na prvním řádku zachyceny pohyby jedince a na ostatních řádcích pohyby protivníků.

Je-li boj spojen s textem, označíme zřetelně v záznamu, kdy a která část textu se během šermu říká. K záznamu pak přikládáme text rozdělený na úryvky, příslušné k zápisu. Vždy se snažíme, aby zápis šermířské scény byl zřetelný i pro toho, kdo zapsanou scénu nezná, aby to tedy byl prostředek objektivní, informace a ne jen osobní poznámky. Jako příklad zápisu si uvedeme souborovou scénu "Cyrano - Valvert":

Duel CYRANO - VALVERT

Text soubojové scény Cyrano - Valvert:

- T₁ : Svůj širák odhazuji v dáli a s grácií. Tam leží on. Plášť zvolna spouštím, jenž mne halí, a tasím. Luzný těla sklon, elegantně, jak seladon.
- T₂ : a hbitě, jako Scaramouche.
- T₃ : Dej pozor! tys mi Myrmidon! Při poslání tě bodnu už.
- T₄ : Tak klidný jsi a k ráně stálý? Tě prošpikovat zlý mám shon.
- T₅ : Doboku, jater, v srdce zdali.
- T₆ : Aneb tvůj modrý pod kordon?
- T₇ : Jak kordy cinkají
- T₈ : din, don.
- T₉ : Hrot kordu mého, jen se tuž!
- T₁₀ : Jak muška lítá, rým jak zvon,
- T₁₁ : při poslání tě bodnu už.
- T₁₂ : Mně chybí rým, a to mě pálí.

T₁₃ : Ty couváš, sníh jak v zimy skon?
T₁₄ : Sám dáš mi rým! zrak se ti kalí,
T₁₅ : já odrazím kord v dobrý tón.
T₁₆ : Chtěls ranit mě? jen žádný ston!
T₁₇ : teď výpad ukaž, jsi-li muž! Toč rožeň svůj, tys Laridon,
T₁₈ : při poslání tě bodnu už.
T₁₉ : Poslání. Teď Boha žádej o pardon!
T₂₀ : Teď kvarta, lehký sek a nuž?
T₂₁ : Teď útok,
T₂₂ : kryt,

T₂₃ : tys Fanfarón! Při poslání tě bodnu už.

Slovní popis scény:

V: Soubojový pozdrav,
C: zdraví, a po odložení pláště provádí elegantní střeh. Valvert je otočen zády a předstírá, že nevěnuje Cyranovi pozornost.
C: T₂ a hned na to provádí balestru, bez útočného pohybu zbraní,
V: prudký obrat do střehu s vboďnicí proti Cyranovi,
C: s levým střehem vpřed sahá po sokově čepeli terci,
V: výhyb sokově terci,
C: chytá Valvertův kord rukou a říká T₃,
V: uhýbá do srazu, pouští čepel dolů.
C: "Tak klidný jsi" - T₄,
V: bod na prsa s výpadem,
C: "a k ráně stálý?" kryje bod kvartou ve střehu a provádí blokování čepele s výpadem a pokračuje: "tě prošpikovat zlý mám shon"- (T₄),
V: snaha o vyproštění kordu,
C: odskok a lehký sek na plocho do boku, se slovy: "do boku" - T₅,
V: pozdní kryt terci,
C: "jater" a sek na plocho pod ruku Valvertovu,
V: pozdní kryt sekundou,
C: pohroz bodem na prsa se slovy: "v srdce zdali?",
V: s balestrou pokus o odraz kvartou a trojitý útok - hlava-bok-hlava,
C: výhyb sokově kvartě a kryt útoku kvintou, sekundou a kvintou, blokování čepele s výpadem, pohroz ve výpadu na břicho se slovy "aneb tvůj modrý pod kordon?" - (T₆),

V: uhýbá pohrozu, výměna míst,
C: pronásleduje Valverta sekem do boku s otočkou, seky na hlavu a do boku v chůzi a máchem na prsa s výpadem,
V: za ústupu kryje sekundou, kvintou, sekundou a máchu na prsa uskakuje,
C: se otáčí a zdraví diváky, sledující souboj,
V: útok do boku s předkrokem a výpadem, obnova útoku seky na hlavu a do boku s radoppiem,
C: obrat zpět a kryt útoku sekundou, kvintou a sekundou se zákrokem a slovy: "jak kordy cinkají", odsek na hlavu s výpadem T_7 ,

V: návrat na střeh, kryt kvintou, odsmyk a bod na prsa s výpadem,

C: úhyb bodu inkvartatou a dvojitý odraz kvartou se slovy: "din, don", sek na vnější tvář s krátkým výpadem,

V: úhyb útoku snížením postoje a ústup,

C: z chůze výpad s prudkým bodem na prsa, se slovy: "Hrot kordu mého, jen se tuž!" - T_9 ,

V: střeh, kryt kvartou a odbod na prsa s výpadem,

C: kryt útoku kvartou s návratem na střeh, odbod na prsa s výpadem,

V: kryt kvartou s návratem na střeh a odbod na prsa ve střehu,

C: kryt kvartou ve výpadu a odbod na prsa,

V: kryt kvartou a odbod na prsa s výpadem,

C: kryt kvartou s návratem na střeh a odbod na prsa ve střehu se slovy: "jak muška lítá, rým jak zvon" T_{10}

V: kryt kvartou ve výpadu a odbod na prsa,

C: kryt kvartou a odbod na prsa s výpadem, obnova útoku stříhem s radoppiem, text "(jak zvon)"

V: kryt kvartou s návratem na střeh a kvintou s odsunem, výměna míst,

C: při výměně míst text: "při poslání tě bodnu už" (T_{11}),

V: odskok a s výpadem trojitý útok do boku, na hlavu, do boku,

C: kryt sekundou, kvartou a sekundou, přenes do kvarty a odsmyk se slovy: "mně chybí rým a to mě pálí" T_{12} ,

V: otočka vzad ve výpadu (směrem odsmyku) a bezprostředně na to bod na břicho s výpadem,

C: kryt primou a blokování čepele s výpadem,

V: navalování a přetlak z blokování,

C: úhyb přetlaku a pohroz bodem na prsa,

V: ústup chůzí vzad,

C: text: "Ty couváš, sníh jak v zimy skon?", z chůze vpřed střeh se slovy: "sám dáš mi rým" T₁₄,

V: předskoky s tercí a kvartou jako pokusy o zachycení čepele,

C: odsuny s kavacemi, zkřížený stoj, ruce zkříženy na prsou, kord za tělem,

V: zuřivý útok sekem na nohu s výpadem,

C: úhyb seku na nohu,

V: okamžité pokračování v útoku fleší a bodem na prsa,

C: kryt kvartou v inkvartatě, text: "zrak se ti kalí", výměna míst, odskok s otočkou, chycení kordu jako hudebního nástroje (za čepel levou rukou) a text: "já odrazím kord v dobrý tón" - T₁₅,

V: bod na rameno s balestrou,

C: úhyb bodu výpadem vlevo stranou, držení kordu zůstává,

V: obnova útoku máchem na prsa s radoppiem,

C: kryt kordem, držným pouze levou rukou za tenčí (nad středem), setrvání v levém výpadě,

V: obnova útoku máchem na nohu, s prodloužením výpadu,

C: kryt útoku pravou nohou (patičkou) s návratem na střeh,

V: obnova útoku sekem na hlavu s radoppiem,

C: kryt kvintou, kord držný oběma rukama, s odskokem do srazu,

V: obnova útoku vnitřním a vnějším sekem na nohu,

C: na první sek úhyb výskokem, na druhý kryt sekundou a po přišlápnutí sokovy čepele odzbrojení soka s pohrozem na prsa,

V: ústup,

C: se shýbá a bere sokovu zbraň, která zůstala ležet u jeho nohou,

V: tasí dýku a vrhá se na předkloněného Cyrana útokem na hlavu,

C: se v poslední chvíli napřimuje a kryje útok oběma zbraněmi,

V: obnova útoku bodem na rameno s otočkou a pravým výpadem,

C: kryt útoku oběma zbraněmi (tercí + primou) s odskokem a slovy: "Chtěls ranit mě?", jen žádný ston!"- T₁₆,

V: obnova útoku bodem na hlavu s prodloužením výpadu,

C: kryt útoku oběma zbraněmi (kvinta + sexta) páčením odzbrojení soka s levým výpadem,

V: ústup,

C: pohroz oběma kordy se slovy: "Teď výpad ukaž, jsi-li muž! T₁₇,

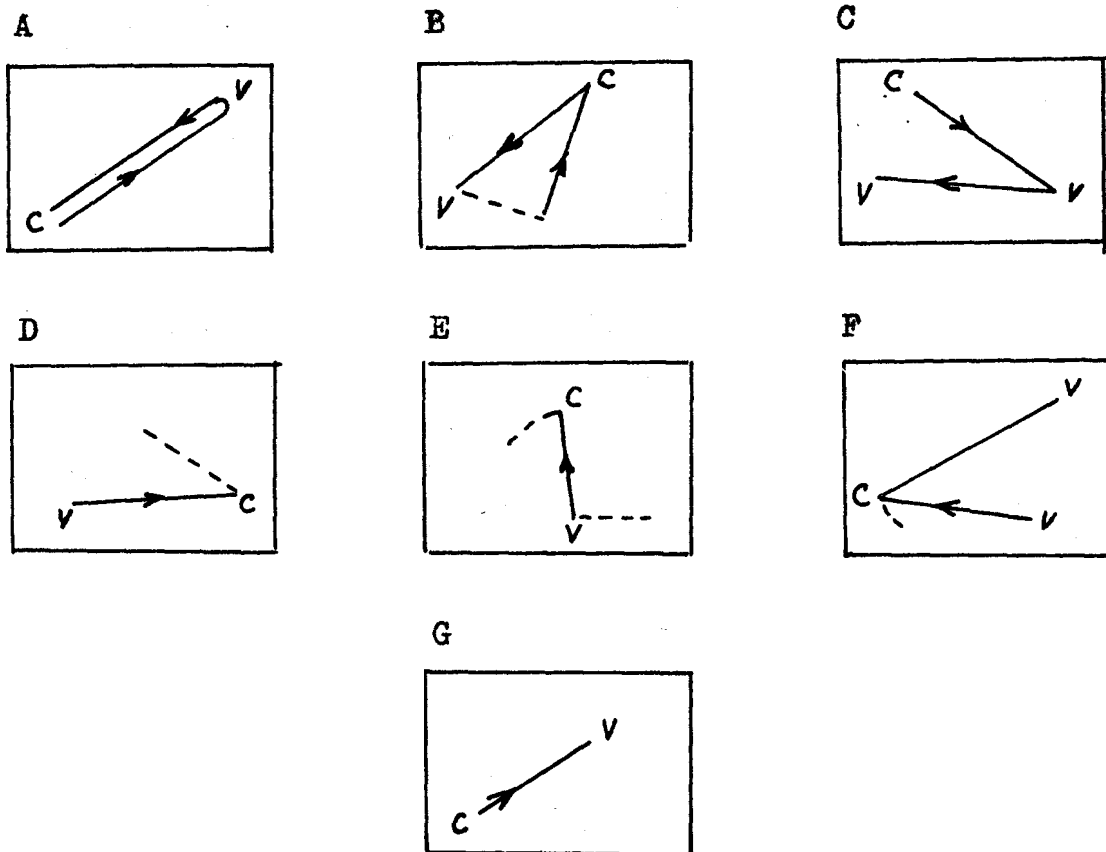
V: ústup,

C: hození kordu Valvertovi se slovy: "Toč rožeň svůj, tys Laridon!" a střeh, vbodnice, s textem: "při posláním tě bodnu už" - T₁₈,

V: s balestrou, tercí odraz a útok bok, hlava, bok,
 C: odsun, kryt sekundou, kvintou, sekundou a odsek na hlavu s výpadem,
 V: kryt kvintou s návratem na střeh, odsmyk a sek na prsa s výpadem,
 C: kryt primou s návratem na střeh, přenos s blokováním čepele a odhození soka tercí,
 C: stoj s kordem nad hlavou rovně, držení obouruč, text: "Poslání" - T₁₉,
 V: posun,
 C: mách na prsa ve střehu, text: "Teď Boha žádej o pardon!" (T₁₉),
 V: odskok,
 C: text: "Teď kvarta, lehký sek a nuž?" - T₂₀
 kružná kvarta s posunem, mách na hlavu a výpadem a návrat na střeh s tercí,
 V: kryt hlavy kvintou bez odseku,
 C: "Teď útok, kryt" T_{21, 22}
 sek do boku a vazba sokova krytu se dvěma posuny, obnova útoku sekem na hlavu s výpadem,
 V: dva odsuny s krytem sekundou a odskok s kvintou, inkvartata a bod na prsa s výpadem,
 C: návrat do střehu, kryt kvartou, odbod na prsa vmykem s výpadem,
 V: kryt kvartou s návratem na střeh, bez odvetty,
 C: obnova útoku stříhem na hlavu s radoppiem,
 V: kryt kvintou s odsunem, odsmyk a sek do boku s výpadem,
 C: kryt sekundou s návratem na střeh a odbod dolním vmykem s levým výpadem, jimž zasahuje Valverta, text: "tys Fanfarón!" - T₂₃,
 V: padá,
 C: zdraví se slovy: "Při poslání tě bodnu už".

Celý souboj se odehrává na rovné ploše, potřebuje dosti prostoru, v diagonále nejméně 8m. Akce jsou sestaveny tak, aby plně odpovídaly textu a mnohdy probíhají během textu.

Půdorys čáry šermu, podle níž probíhá uvedená scéna, je zachycen na těchto schématech:

Části A - G jsou shodné se stejně značenými částmi v předcházejícím grafickém záznamu šermířské scény. Prostorové rozvržení průběhu souboje není závazné a dá se upravit vhodnými změnami pohybu nohou a směrovými úpravami při výměně míst.

Jednotlivé části i celou scénu cvičíme nejprve bez textu, velmi zvolna (zpomaleně), se zaměřením na přesné provedení. K rychlejšímu provedení přecházíme, až jsou jednotlivé akce i části technicky propracovány a pamětně jisté. Dále připojujeme příslušný text, upravujeme dynamiku, rytmus a konečné tempo akcí. K volnému, "technickému" provedení celé šermířské scény se často vracíme během nácvičku i při opakování po časovém odstupu, abychom uchovali čistotu a stylovost šermířských akcí.

ZÁVĚR

Scénický šerm, jakožto vyučovací předmět, nemá zdaleka takovou tradici jako sportovní šerm, nebo jako šerm soubojový. Velká obliba a důležité postavení šermu ve výchově i v životě dávných dob vedly ke vzniku propracovaných systémů šermu, známých jako národní školy - italská, francouzská, německá a maďarská. Hlavním měřítkem kvality a úspěšnosti jednotlivých škol byly úspěchy ve vzájemných střetnutích předních šermířů, šermujících stylem těchto škol. Srovnání, ať v boji, nebo ve sportu mělo vždy významný vliv na zdokonalení škol i systému výuky a dále také na vznik a růst konkurence.

Podobný stimulátor ve scénickém šermu není. Přesto, že se na jevištích šermuje již hodně dlouho, nebyl dosud zveřejněn kompletní systém, podle něhož se má scénický boj cvičit, řídit a vést. Ve výuce na školách, vychovávajících budoucí herce, i v odborné divadelní praxi, týkající se šermu, bylo do nedávné doby hodně mezer a nedostatků. Často se stávalo, že šermířské scény byly prováděny herci, ovládajícími sotva základy šermu a byly sestavovány odborníky na sportovní šerm, kteří neznali požadavky scénického boje. Dosah těchto chyb však neměl zvláštní vliv, protože divadelní inscenace měly většinou místní význam. Teprve rozvoj kinematografie a rozšíření cestovních příležitostí vedou k možnostem hodnocení a srovnání výkonů i ve scénickém šermu.

V současné době jsou kladeny na scénický šerm mnohem vyšší požadavky než kdykoliv dříve. Při inscenacích divadelních her s historickými náměty se obligátně studují historické prameny, berou se v úvahu dobové zvyky a při filmovém zpracování šermířských scén je nemyslitelné provedení bez patřičné technické dokonalosti a dramatické působivosti. To ovšem vyžaduje značné odborné znalosti tvůrců šermířských scén a dobrou technickou úroveň interpretů. I když někteří úspěšní filmoví herci jsou znamenitými šermíři a dovedou toho ve své umělecké dráze plně využít, je všeobecná úroveň herců v šermu dosti nízká. A tak jsou často bojové schopnosti hrdinů plátna i jeviště pouze předstírány, nebo svěřovány doublům. To by se v šermu, který sloužil často k ochraně cti a práva, dělat nemělo.

Rozpory mezi požadavky a faktickou úrovní ve scénickém šermu nejsou jen naším nedostatkem, ale objevují se v různé formě také v jiných zemích, dokonce i v Itálii a Francii, kolébkách evropského šermu. Cesta k odstranění rozporů je, podle našeho mínění, v propracování teorie a v zlepšení praktické výuky scénického šermu. A zde se snažíme přispět uvedením školy scénického šermu, zaměřené na praktické použití při výuce i při samostatném studiu.

Uvedená škola šermu kordem vychází z šermu šavlí a kordem. Dobové prvky a akce 17. stol. se v ní vyskytují v takové formě, aby nebyly nebezpečné. Rozsah látky je podstatně větší než u známých prací tohoto druhu a je veden snahou o úplný systém útoku i obrany, použitelný v šermířských scénách. Původní prvky jsou kryty s úhyby, kryty s odsmyky, protiútoky s obraty, odzbrojování soka švihem, přišlápnutím čepele a úchopy čepele.

Grafický záznam šermu obsahuje návrh soustavy znaků převážně v podobě stylizovaných zkratk příslušných šermířských pohybů a systém zápisu, umožňující stenogram známých šermířských akcí. Má sloužit jako prostředek rychlé informace ke studiu i k uchování šermířských sestav. Potřeba jednoznačného a pohotového záznamu je při sestavování i při studiu šermířských scén evidentní a rozhodně se vyplatí dobře si tento způsob zápisu osvojit každému, kdo se touto prací zabývá.

Praktická cvičení i zásady pro sestavení šermířské scény vycházejí z dlouholeté praxe v tomto oboru. Mají sloužit jako vodítko pro praktický výcvik a pro sestavování hereckých etud i šermířských scén. Jsou podány ve zkratce, většinou jako shrnující cvičení, protože podrobný soubor těchto cvičení by nebyl přehledný a pohotový.

Text je doplněn řadou obrázků, vložených do popisu ve snaze o větší názornost. Doufáme, že pomohou osvěžit paměť a podpoří představivost čtenářů, i když by někde vyžadovaly jiné zpracování, nebo ještě větší množství.

Škola scénického šermu je určena jako pomůcka v práci těm, kdo provádějí prakticky scénický šerm. Její pomoc a uplatnění při sestavování šermířských scén může být nejlepší odměnou za práci, která do ní byla vložena. Očekáváme, že tento základ scénického šermu bude podnětný i prospěšný tvůrcům i interpretům šermířských scén a že se po čase projeví kladně v kvalitě našeho scénického šermu.

O b r a z o v á p ř í l o h a

/

P ř í l o h a

Základní postoje a polohy meče podle A. Marozzy,

/Opera nova 1536/

Obr. 1. - Guardia di testa.
Horní nápřah zbraně.

Obr. 2 - Guardia di intrare.
Vstupní poloha.

Obr. 3 - Coda lunga et larga.
Dolní nápřah.

Obr. 4 - Becca possa.
Horní bod v levém střehu.

Obr. 5. - Guardia di
faccia.
Vnitřní bod.

Obr. 6. - Becca cesa.
Vnější bod v pravém
střehu.

Obr. 7. - Coda lunga et
alta.
Meč a štít - levý střeh.

Obr. 8. - Porta streta et
larga.
Pravý střeh.

Obr.9. - Coda lunga et stretta.
Obranný postoj, příprava k útoku.

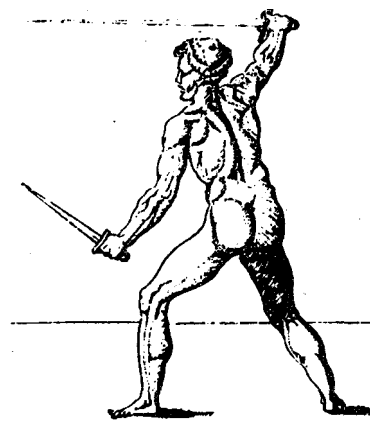

Obr. 10. - Cinghiara,
Útok levým výpadem.

Základní polohy podle C. Agrippy.
/Trattato di scientia d'arme - 1553/.

Obr. 11. - Prima guardia.
První poloha.

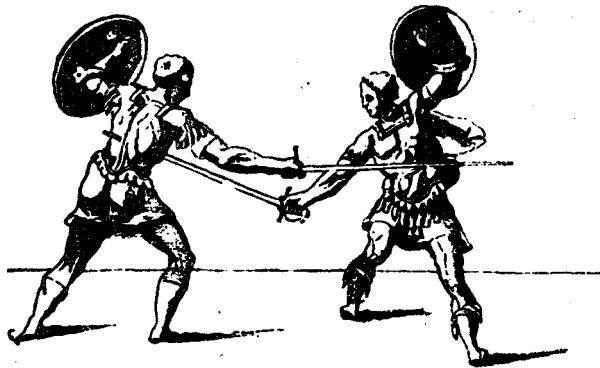
Obr.12. - Prima g. en passant.
První poloha s postupem.

Obr. 13. - Seconda g. en
passant.
Druhá poloha s postupem.

Obr. 14. - Quarta guardia.
Čtvrtá poloha.

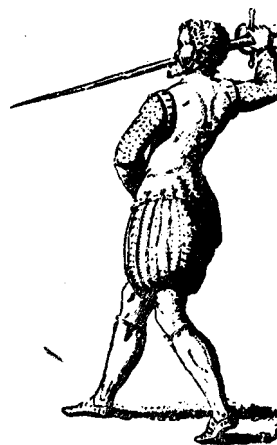

Obr.15. - Meč a štít. Útok ve
čtvrté poloze s úhybem vpravo.

Základní polohy meče podle Vignaniho
/La schermo - 1575/.

Obr.16. - Prima guardia.
Držení před tasením.

Obr.17. - Seconda guardia.
Nápřah k bodu.

Obr. 18. - Terza guardia.
Nápřah k seku.

Obr. 19. - Quarta guardia.
4. poloha. Obranná poloha.

Obr.20. - Quinta guardia.
Obranná poloha.

Obr.21. - Sesta guardia.
Nápřah k dolnímu útoku.

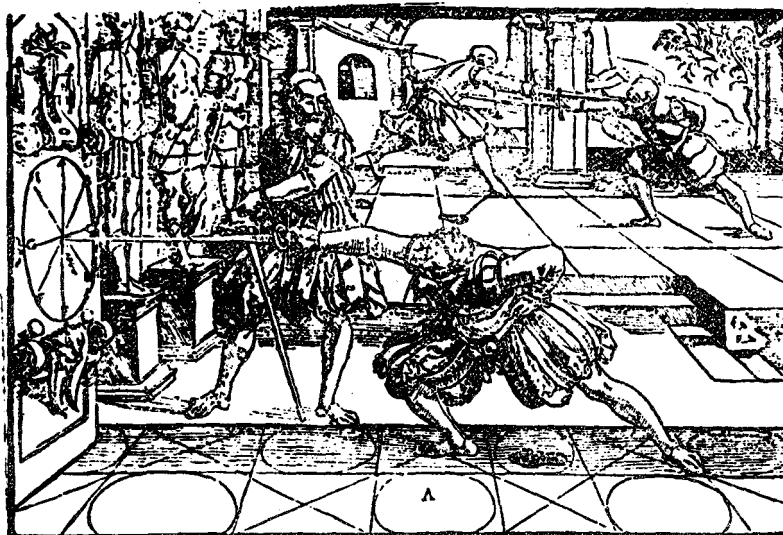
Obr.22. - Septima guardia.
Dolní útok.

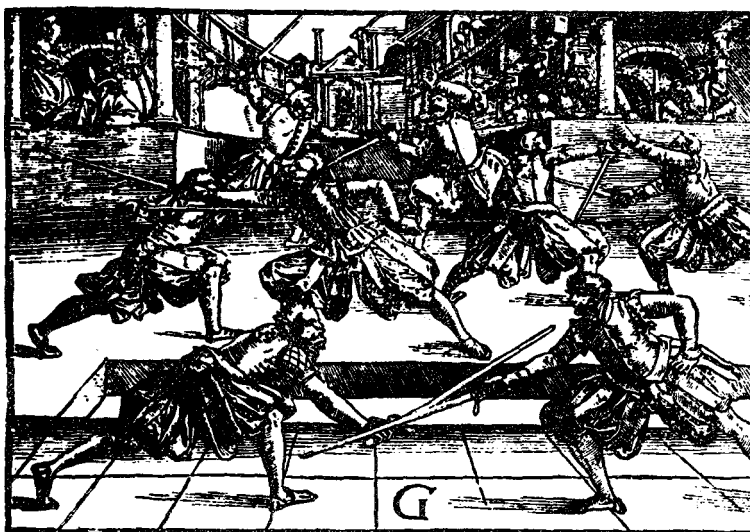
Obr. 23. - Německý střeh. Meč a dýka.

Obr.24. - Mistr instruuje žáka.

Obr.25. - Meyerova šermířská škola.
Vpředu učí mistr žáka prodloužený bod, v pozadí je zakresleno praktické použití tohoto bodu.

Obr. 26. - Typické akce v šermu mečem.
Vpředu - kryt a současný protiútok,
druhá akce - předbod s úhybem,
třetí akce - odzbrojení soupeře,
čtvrtá akce - kryt levou rukou a protiútok.

Průběh instruktáže podle Saint-Didiera
/Traicté ... 1573/

Prevost - učitel,

Lieutenant - žák.

Obr.27. - Základní postavení před prvním útokem, postup do čtyřúhelníku.

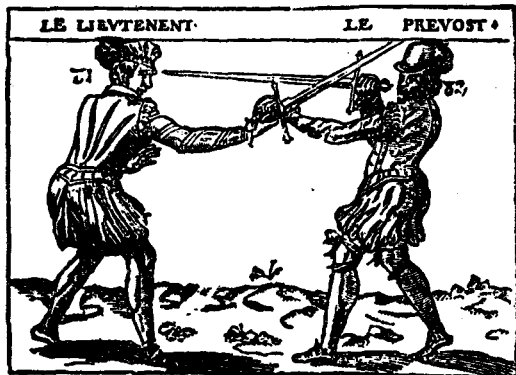
Obr.28. - Obrana Prevosta proti útoku.

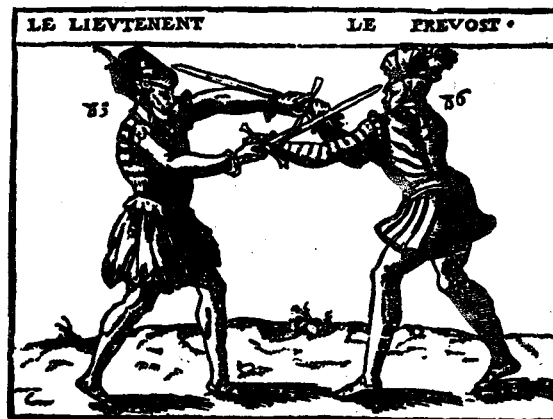
Obr.29. - Oposice Lieutenanta a postup ve čtyřúhelníku, zvané maindroit.

Obr.30. - Protiútok Prevosta výhybem.

Obr.31. - Pokračování v proti-
útoků úchopem ruku.

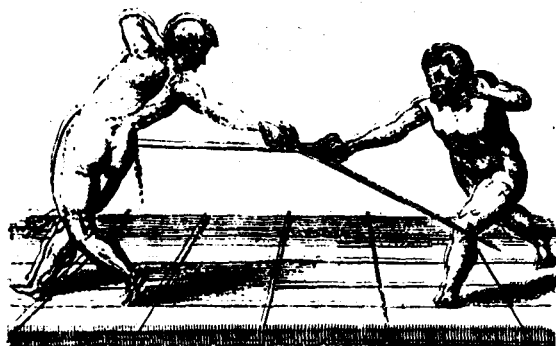
Obr.32. - Obrana Lieutenantova
úchopem.

Pro názornost má vždy iniciativní šermíř na hlavě klobouk.

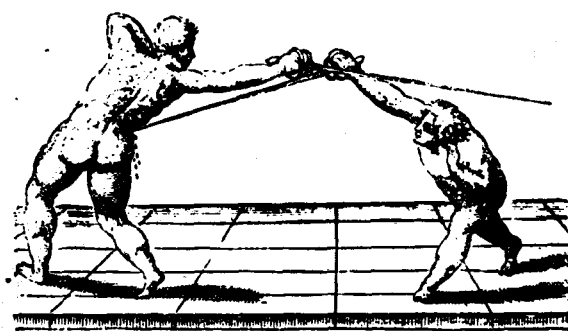
Typické kordové akce podle Salvatora Fabrise .

/De lo schermo - 1606/.

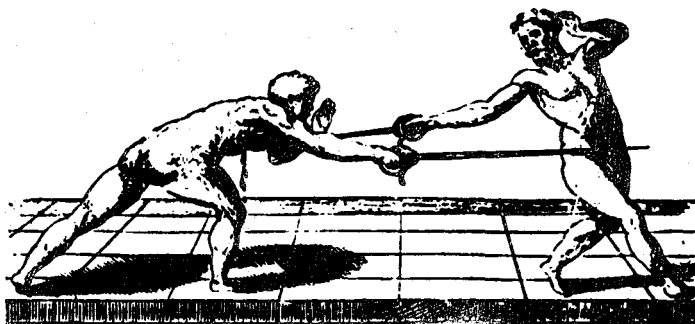
Ukázky "stesso tempa".

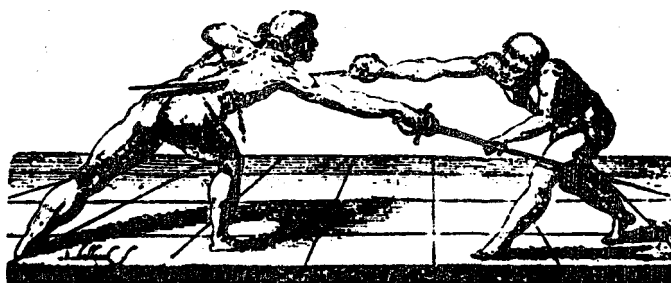
Obr.33. - Ferita di seconda,
contra una quarta passata.
Záraz proti spodnímu útoků.

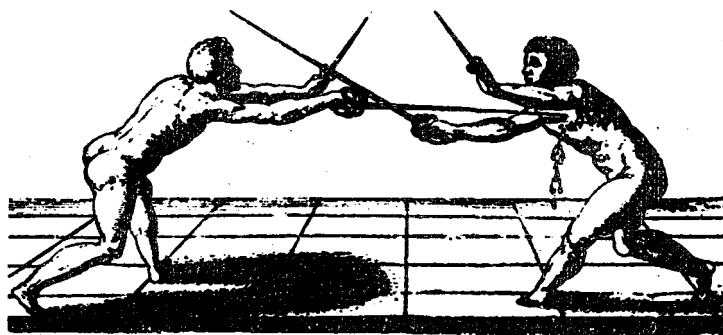
Obr.34. - Ferita di quarta,
contra una terza.
Záraz proti hornímu bodu.

Obr.35. - Ferita di quarta,
 contra una seconda.
 Horní předbod.

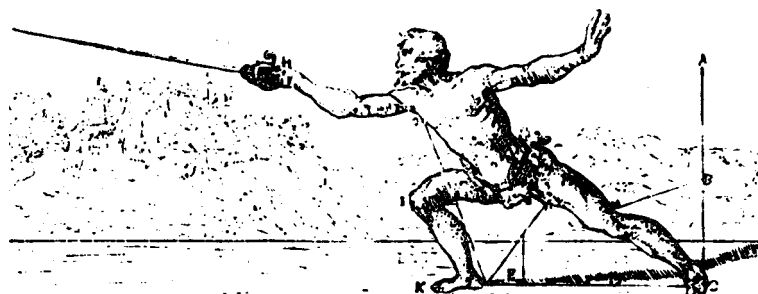

Obr.36. - Ferita di seconda,
 contra una quarta.
 Dolní předbod s oposicí.

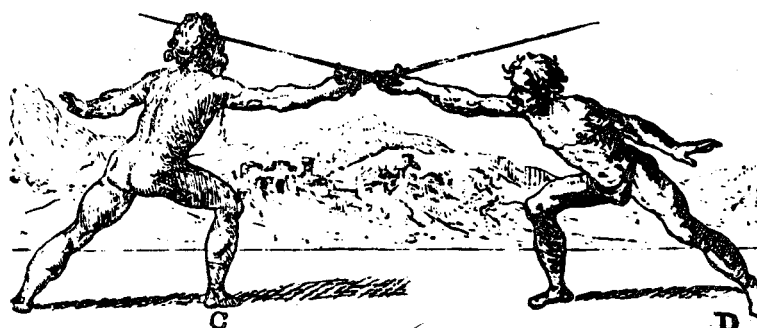

Obr.37. - Un contre sur la botte en quarte,
 parée avec la dague.
 Protiútok proti hornímu bodu, krytému dýkou.

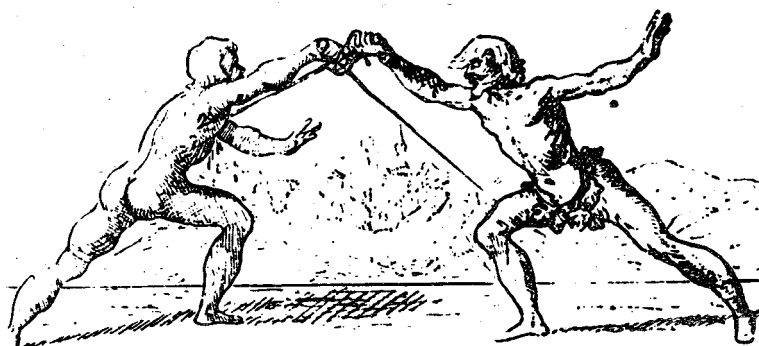
Capo Ferro - základní polohy a typické akce.
/Grand simulacrum - 1610/

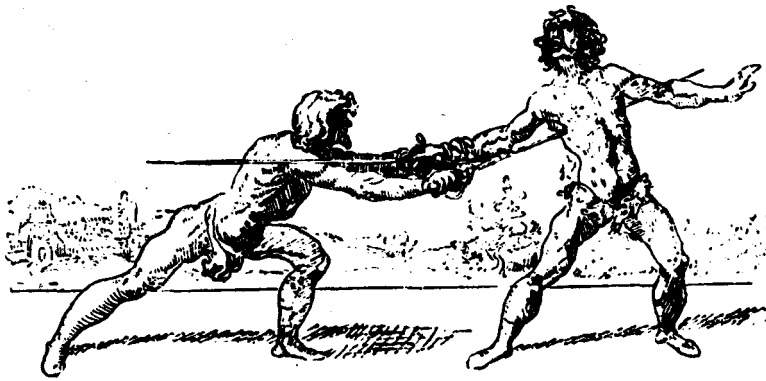
Obr.38. - Výpad. Snese srovnání s moderním prodlouženým výpadem. Poloha všech částí těla je přesně určena.

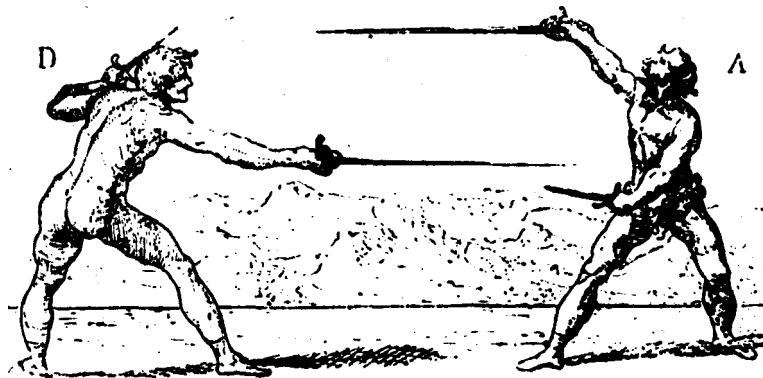
Obr.39. - Předbod do sokova výhybu.

Obr.40. - Záráz proti sokovu útoku "riverso".

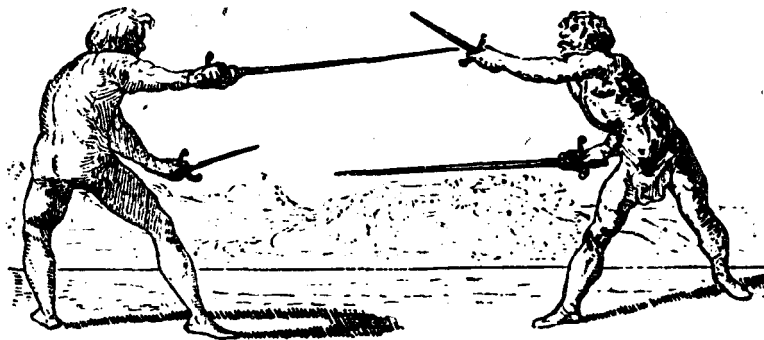
Obr.41. - Protiútok s levým výpadem po krytu levou rukou.

Quarta guardia

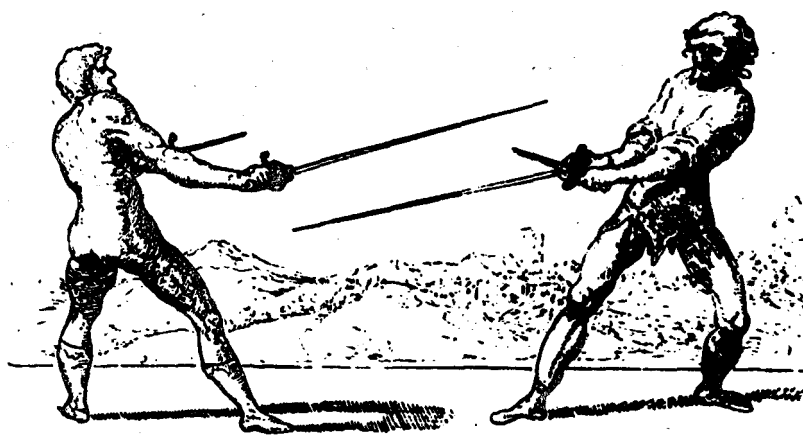
Prima guardia

Obr.42. - Základní polohy v šermu kordem a dýkou. První a čtvrtá.

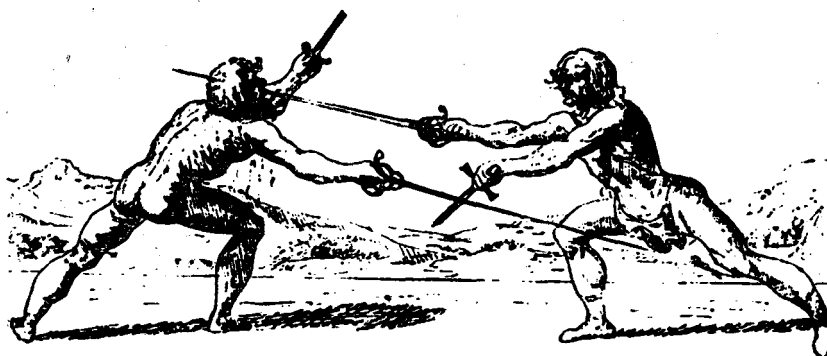

Obr.43. - Secunda guardia

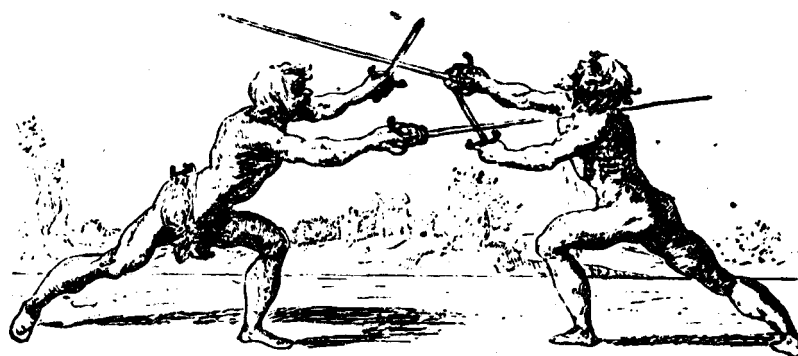
Sesta guardia

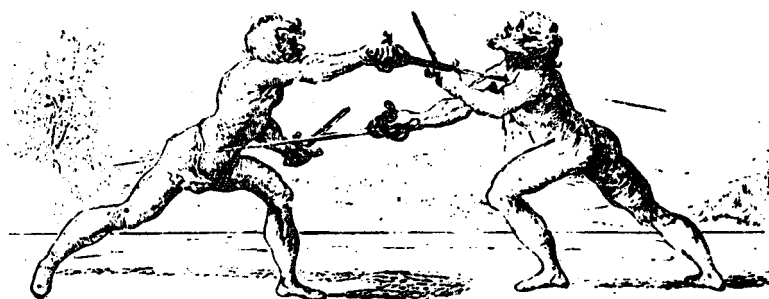
Obr. 44. - Terza guardia quinta guardia

Obr. 45. - Kryt dýkou a současný horní bod.

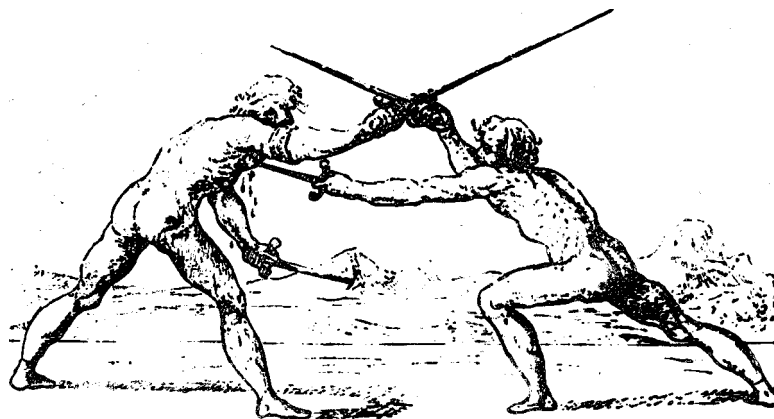
Obr. 46. - Kryt horního bodu dýkou a současný bod s levým výpadem.

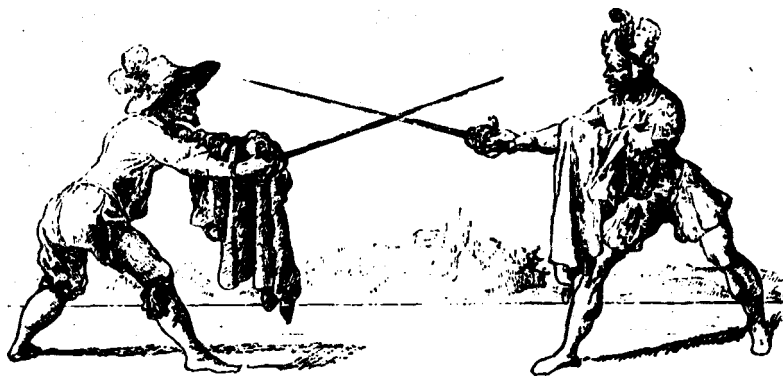
Obr.47. - Zkřížený kryt dolního bodu dýkou a bod s levým výpadem.

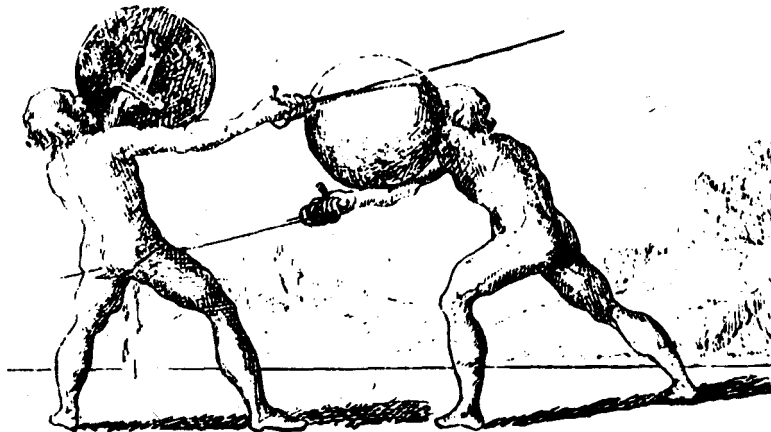
Obr.48. - Horní předbod výhybem pod dýkou.

Obr.49. - Bod dýkou s levým výpadem za současného krytu hor. bodu.

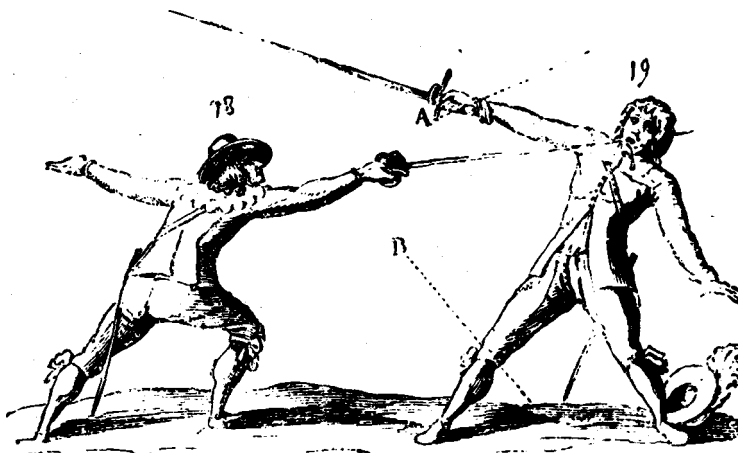

Obr.50. - Základní postoj při použití kordu a pláště. Plášť je dvakrát omotán na předloktí a kryje se jím podobně jako dýkou.

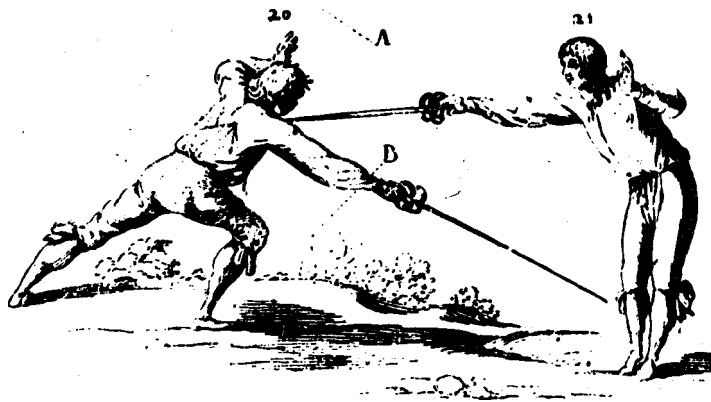

Obr.51. - Použití štítu při šermu kordem, Capo Ferro nepovažuje štít za výhodnější než dýku při šermu kordem, protože štít zhoršuje výhled a omezuje pohyby ozbrojené paže.

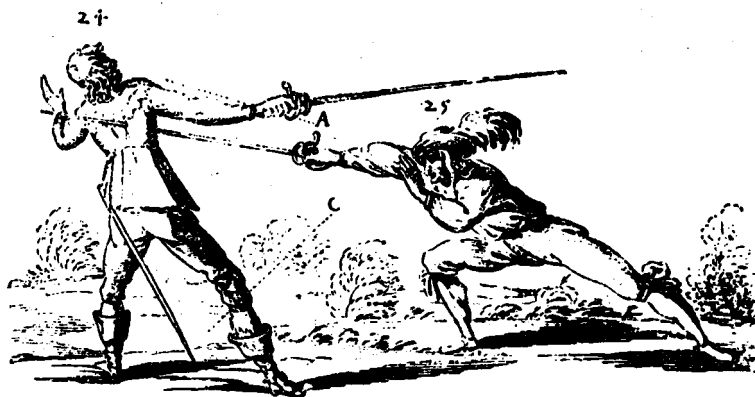
F r a n c e s c o A l f i e r i - T y p i c k é a k c e .
/ La scherma 1640 /.

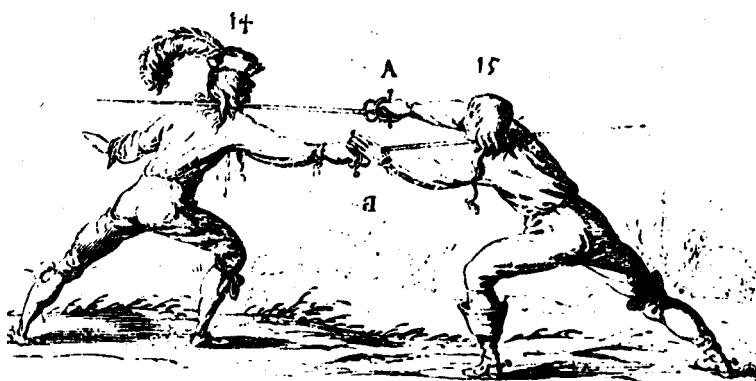
Obr.52. - Předbod, provedený ve chvíli sokova nápřahu k útoku na hlavu

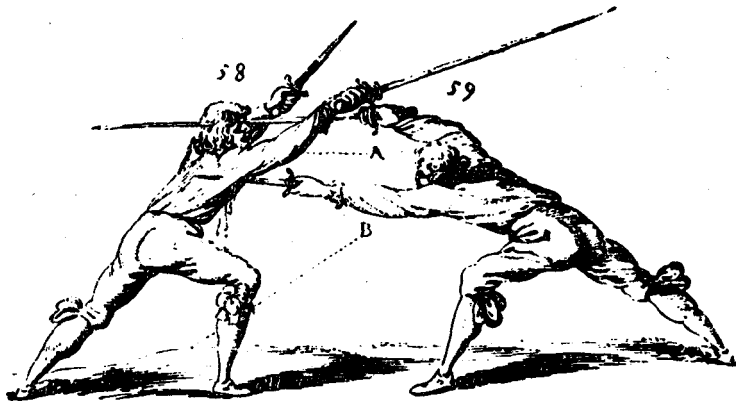
Obr. 53. - Předbod s úhybem sokovu útoku na koleno.

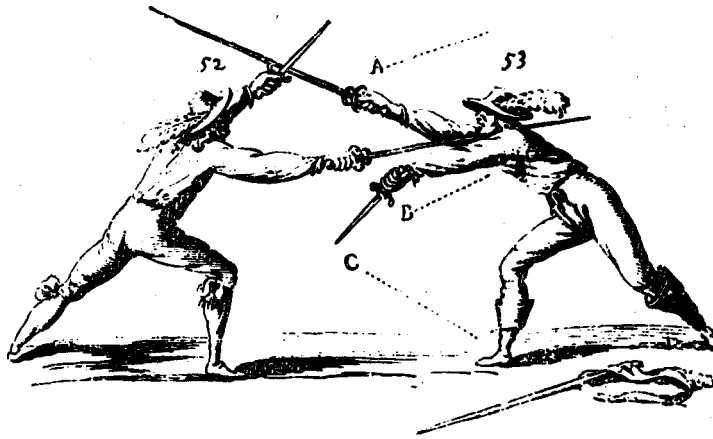
Obr. 54. - Předbod se snížením trupu, provedený na sokův výhyb.

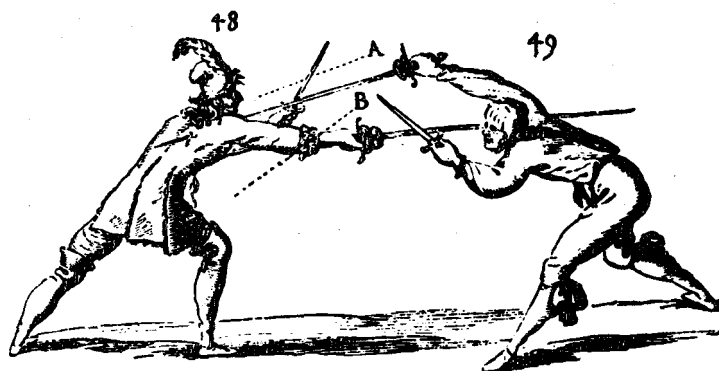
Obr. 55. - Předbod s levým výpadem a s úchopem levou rukou.

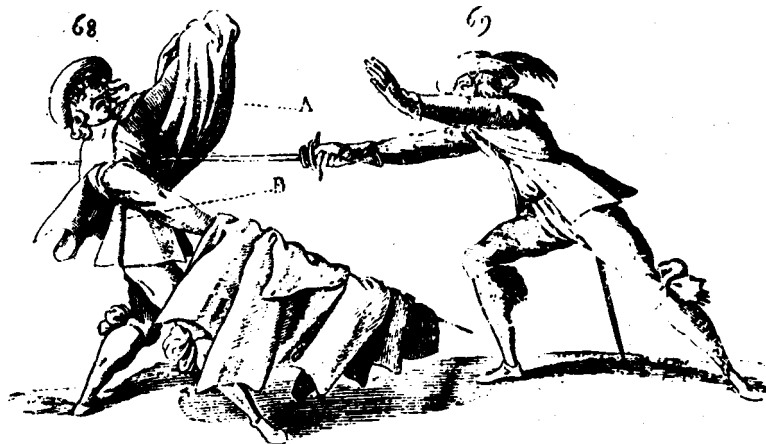
Obr. 56. - Dvojité předbod s levým výpadem proti hornímu útoku.

Obr. 57. - Protiútok záludem po vykrytí horního útoku dýkou.

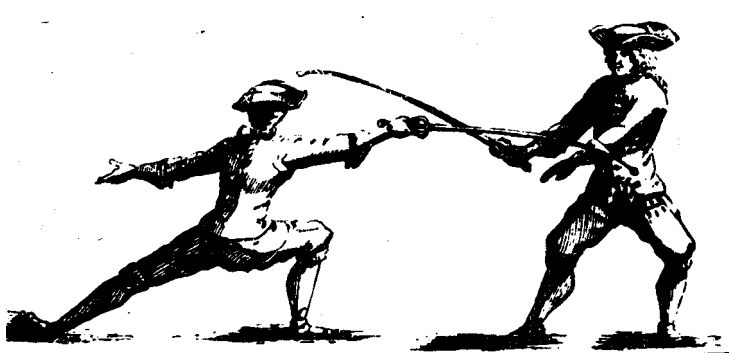
Obr. 58. - Zkřížený kryt, krok a bod s výhybem pod sokovou dýkou.

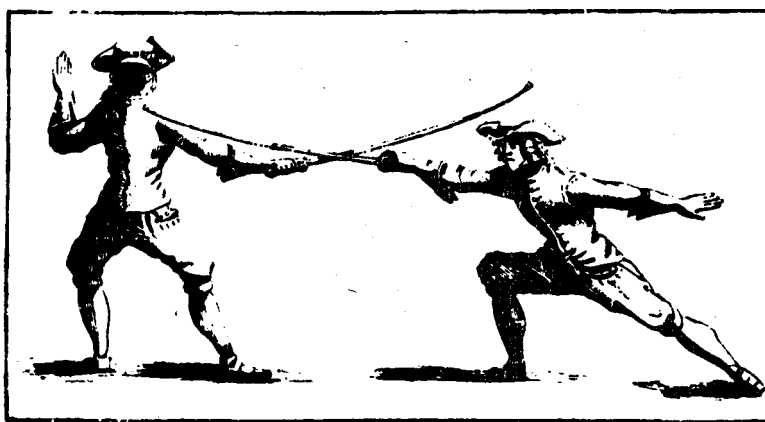
Obr. 59. - Použití pláště v šermu kordem.

F r a n c o u z s k á Š k o l a .

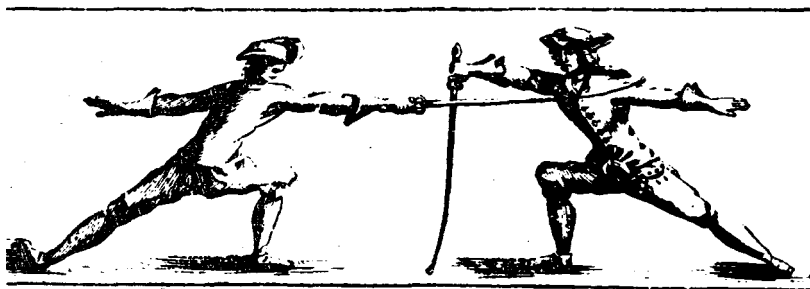
L a b a t - škola základních akcí. /L'art de l'épée 1690/.

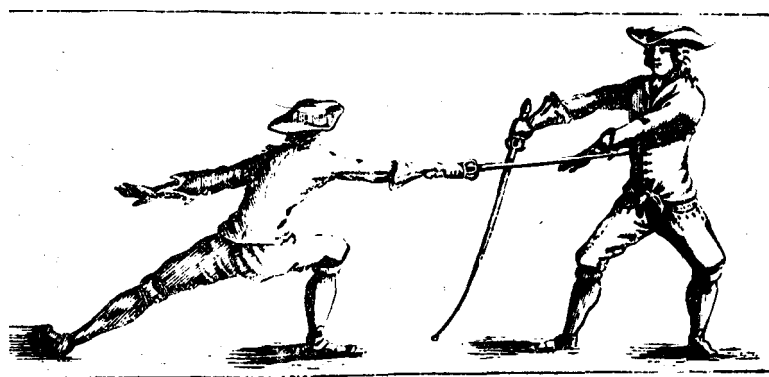
Obr.60. - Útok a kryt kvartou a oposicí levé ruky.

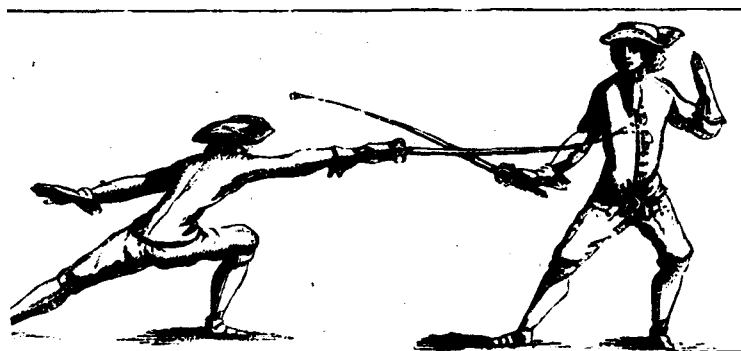
Obr.61. - Útok a kryt tercií.

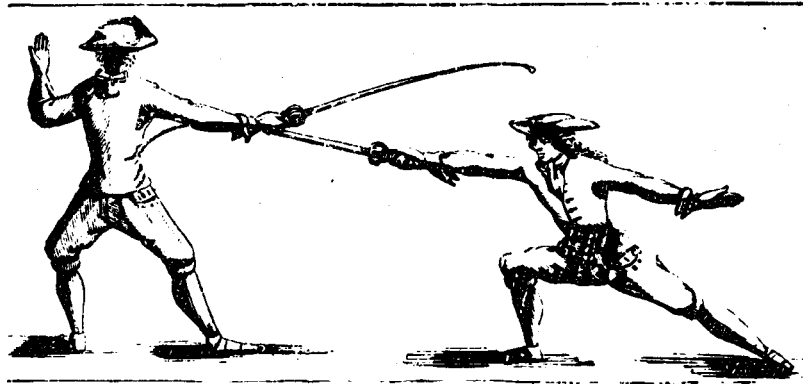
Obr.62. - Útok v terci a kryt skloněnou čepelí.

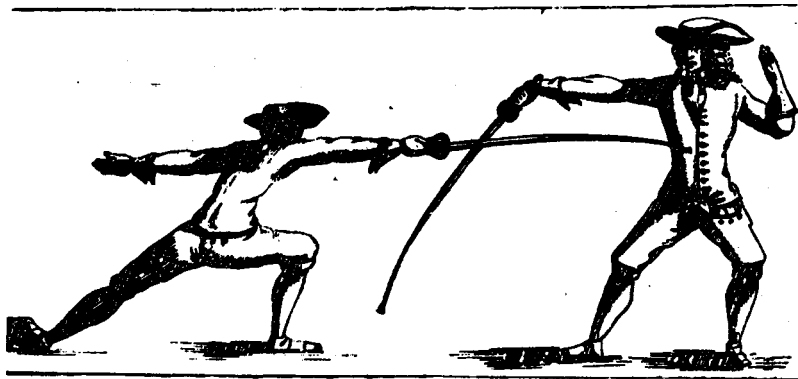
Obr.63. - Útok v terci a kryt skloněnou čepelí s oposicí levé ruky.

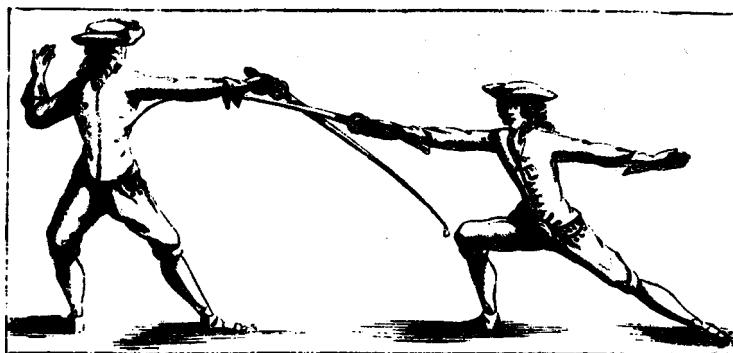
Obr.64. - Útok a kryt v sekundě.

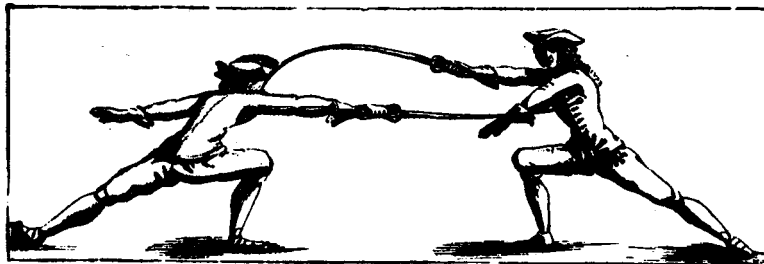
Obr.65. - Útok v kvartě pod rukou /v kvintě/.

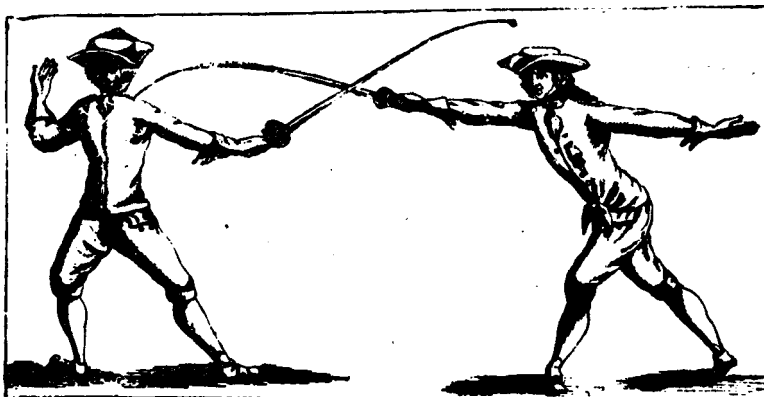
Obr.66. - Útok v nízké kvartě /kvinta/, krytý septimou /cercle/.

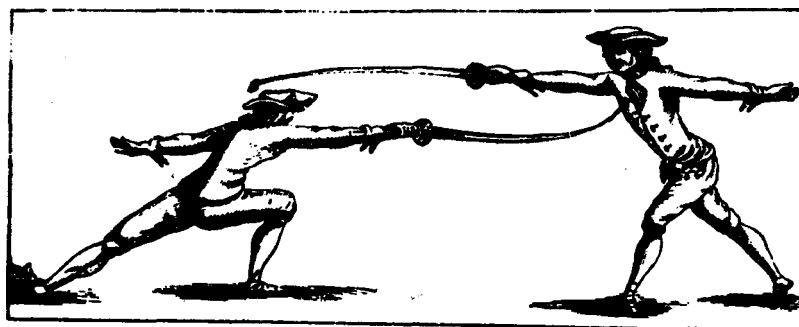
Obr. 67. - Útok do boku /flanconade/.

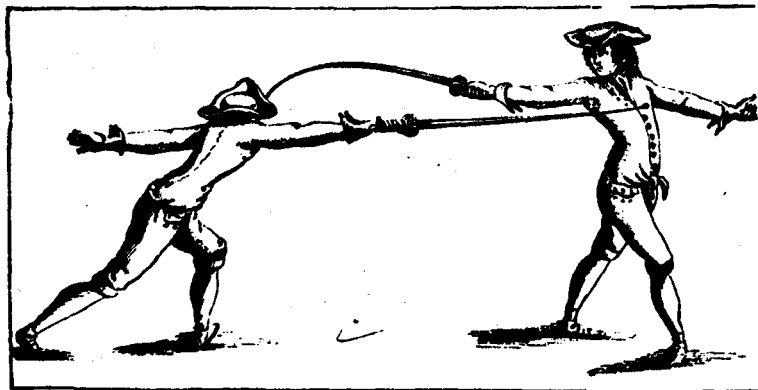
Obr.68. - Útok do boku, krytý oposicí levé ruky.

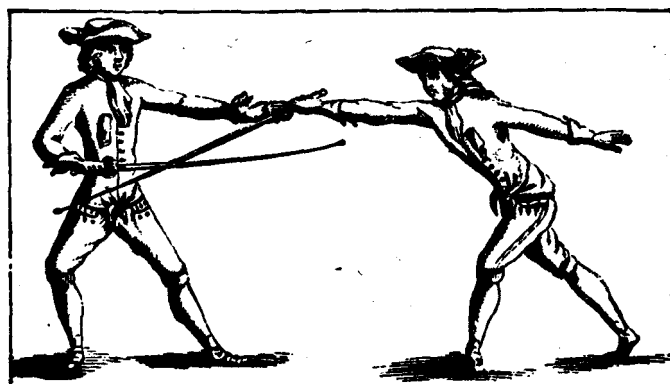
Obr.69. - Útok v kvartě s krokem, krytý kvar-
tou.

Obr.70. - Předbod se snížením těla na útok
s krokem.

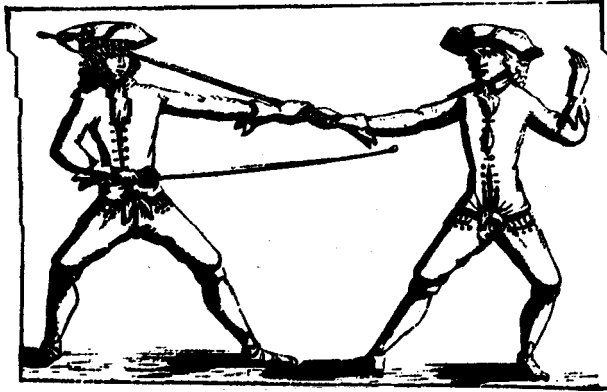
Obr.71. - Předbod s úhybem /in quartata/ proti útoku s krokem.

Obr.72. - Odzbrojení s úchopem sokovy zbraně a s obrátem do levého střehu.

Obr.73. - Odzbrojení úchopem a zkříženým krytem.

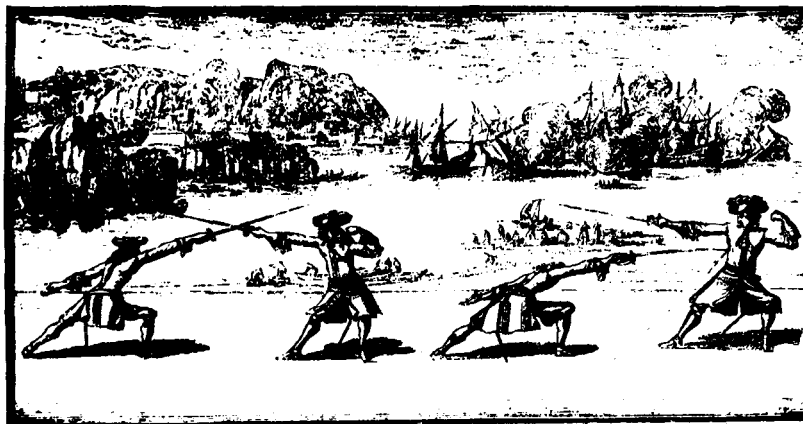
Obr.74. - Odzbrojení úchopem s obratem do levého střehu, po odstranění sokova, hrotu odrazem.

De Li a n c o u r - základ elegance francouzské školy,
 /L'exercice de l'épée seul - 1686/

Les véritables principes de l'épée seule

Obr.75. - Tasení zbraně a zaujetí střehu.
 Horní řada - tasení s předkrokem,
 dolní řada - předkrok s napnutím paže.

Parade du fort au dehors des armes. Le coup à ceux qui parent en eslevant leur espee.

Obr.76. - Útok v terci, krytý terci a útok v sekundě.

L'attaque de la parade et de la parade des armes. Le coup qui fait à cette parade.

Obr.77. - Útok v sekundě, krytý sekundou a útok v kvartě.

Parade de la parade et de la parade des armes. Le coup qui fait à cette parade.

Obr.78 - Útok v kvartě, krytý kvartou a útok v kvintě.

M. D a n e t - vrchol francouzské školy - průřez školou
/L'art des armes - 1766/

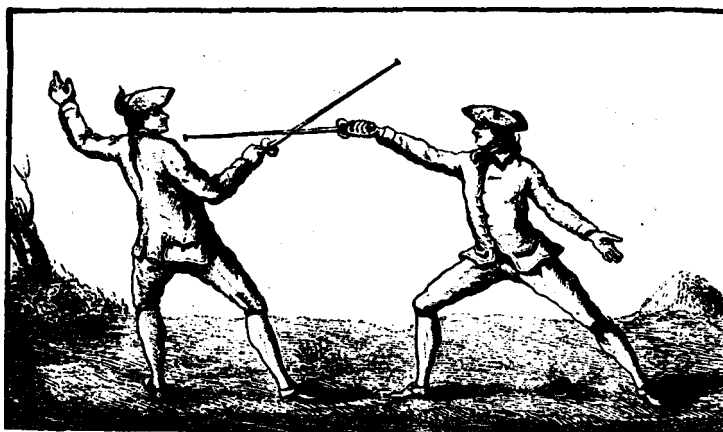
Obr.79. - Střeh a první část pozdravu (reverence).

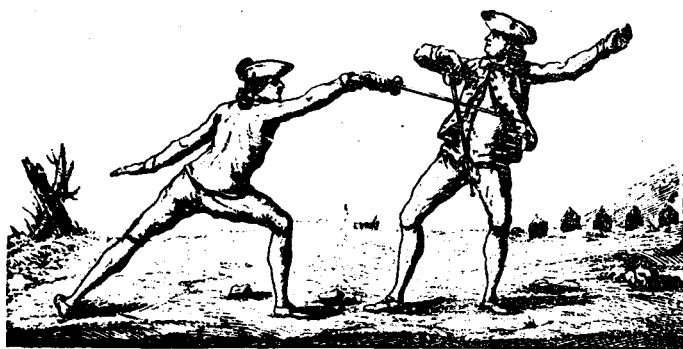
Obr. 80. - Druhá a třetí část pozdravu.

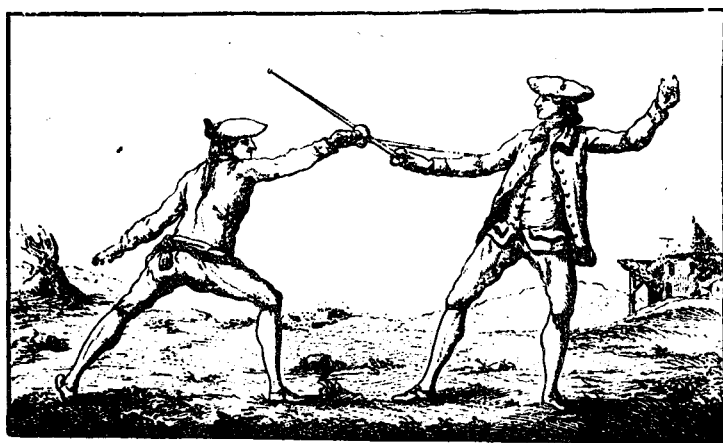
Obr. 81. - Útok ve vysoké kvartě, krytý kvartou.

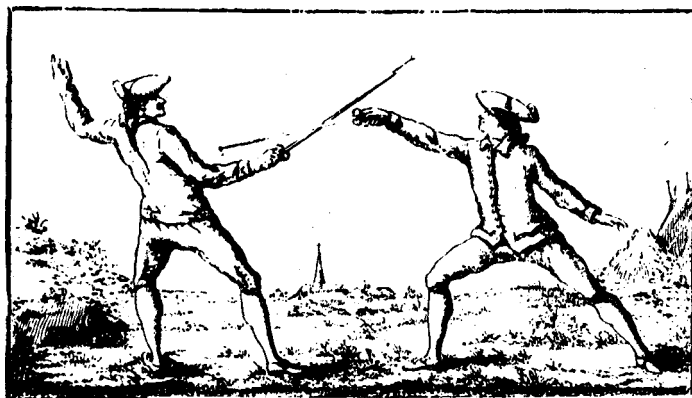
Obr. 82. - Útok v kvartě, krytý švihem vzhůru.

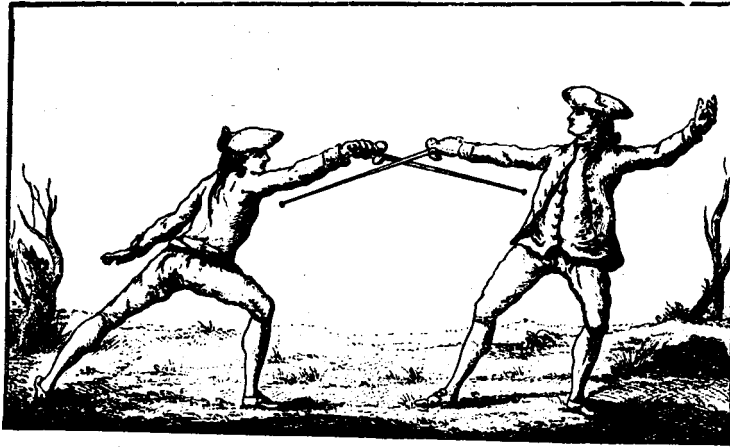
Obr. 83. - Útok v primě, krytý primou.

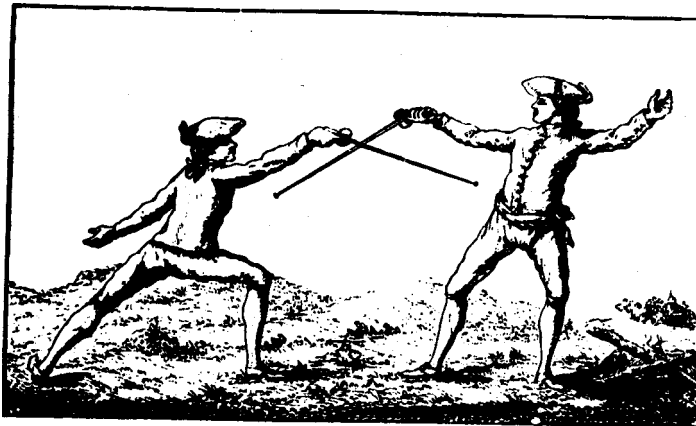
Obr.84. - Útok v terci, krytý terci.

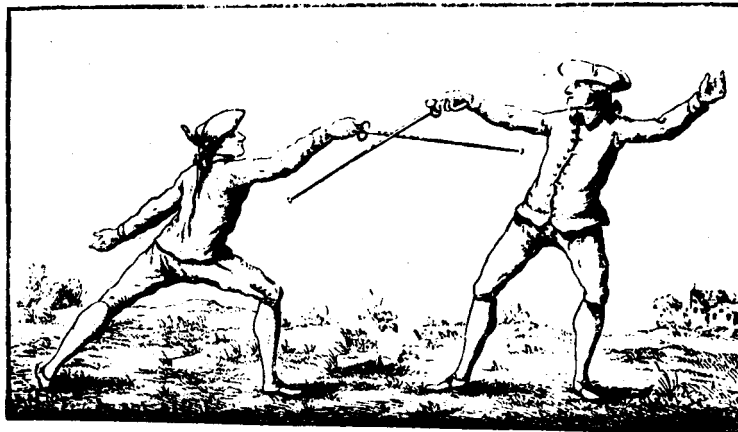
Obr.85. - Útok v kvartě, krytý nízkou terci.

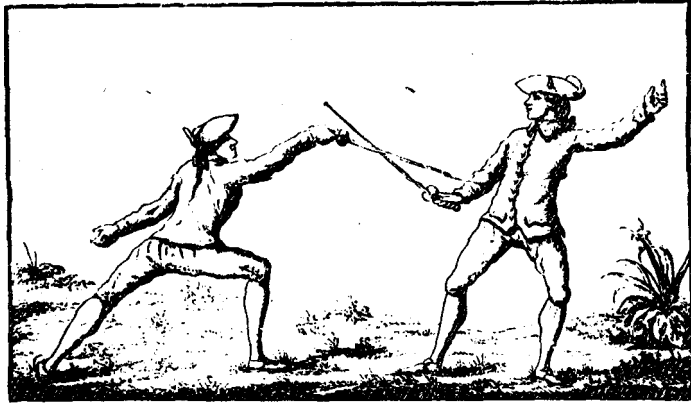
Obr.86. - Útok v sekundě, krytý sekundou.

Obr. 87. - Útok v kvartě, krytý septimou (demi-cercle).

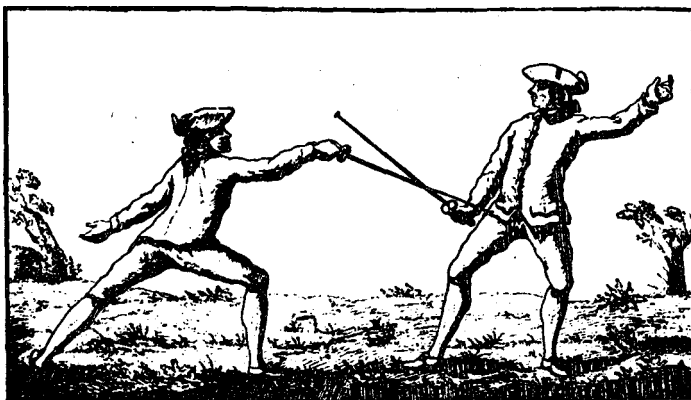
Obr.88. - Střih v kvartě /Quarte coupée/, krytý oktávou.

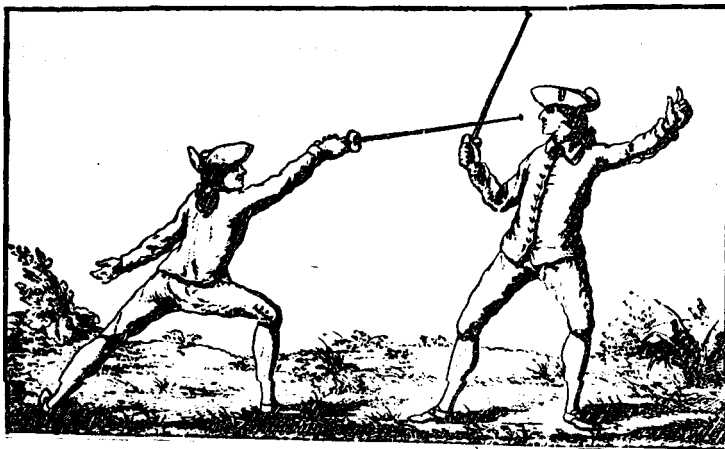
Obr. 89. - Útok v nízké kvartě, krytý nízkou kvartou.

Obr.90. - Útok do boku s opozicí levé ruky.

Obr.91. - Útok v kvintě, krytý kvintou.

Obr.92. - Kryt švihem hrotu.

L i t e r a t u r a

- C. Agrippa: Trattato di scientia ďarme (Řím 1553)
F. Alfieri: La scherma (Padova 1640)
R. Capo Ferro: Grand simulacrum (Siena 1610)
E. Castle: Éscrime et éscrimeurs (Paříž 1888)
M. Danet: L'art des armes (Paříž 1787)
J. Labat: L'art de l'épée (Toulouse 1690)
S. Fabris: De lo schermo (1573)
A. Marozzo: Opera nova (Benátky 1536)
I. E. Koch: Bühnen fechtkunst (Berlín 1954)
J. Meyer: Gründliche Beschreibung ... (Strassburg 1570)
P. Plch: Přehled historie evropského šermu (Praha 1970)
P. Plch: Scénický šerm (Praha 1970)
S. Skýva: Šerm šavlí (Praha 1961)

O B S A H

	strana
Úvod	3
Historie evropského šermu	7
starověk	7
středověk	8
novověk	9
šermířské školy	11
italská škola	12
francouzská škola	15
Scénický šerm	18
Škola scénického šermu	21
Škola scénického šermu kordem	24
pohyby nohou	24
pohyby nohou typické pro scénický šerm	27
kombinace pohybů nohou	36
popis a držení kordu	38
tasení zbraně a pozdrav	41
zásažná plocha	45
základní polohy zbraně	46
pohyby zbraně	52
obrana	53
úhyby	53
přechody k odvetám	54
zárazy a vmyky	55
kryty a úhyby	55
přenosy	55
přenosy s odsmykem	57
blokování čepele	57
bránění v boji tělem - navalování	59
nouzové kryty s úchopy	60
přebrání krytu	61
odzbrojení	64
útok	67
příprava	68
útočné pohyby zbraně	69
útoky bez styku čepelí	69
umístění útoků	69
systém přímých útoků a máchů	70
obnova útoku (reprise)	71
protiútoky - odvety přímé	72
improvizované odvety a protiodvety	72
základy a stříhy - nepřímé útoky	72

útoky styčné74
útoky bodem a sekem po odrazu.74
útoky bodem a sekem po přetlaku.75
útoky vmykem75
útoky stříhem76
včasné protiútoky.77
útoky do sokovy přípravy.77
útoky s úhybem - předbody.78
včasné protiútoky s výhybem.80
útoky se skrytým záměrem81
Z á z n a m ě r m í ř s k ý c h a k c í83
systém zápisu.83
slovník znaků.85
metodika zápisu.87
P r a k t i c k á c v i č e n í89
š e r m í ř s k á s c é n a101
Z á v ě r111
O b r a z o v á p ř í l o h a113

Autor:	RNDr. Pavel Plch, CSc.
Název:	SCÉNICKÝ BOJ Šerm kordem
Vydavatel:	Akademie múzických umění v Praze
Určeno:	pro posluchače fakulty divadelní
Vedoucí katedry:	Vladislav Zajíc
Povoleno:	rektorátem Akademie múzických umění v Praze dne 30. 3. 1987, č.j. 1217/87
Nakladatel:	Státní pedagogické nakladatelství, n. p., Praha 1
Číslo publikace:	1601 - 5867
Vydání:	první, 1989
Náklad:	200 výtisků
Stran:	146 + příloha
AA/VA:	7,83/8,73 103/23 823
Tematická skupina a podskupina:	17/99
Tiskárna:	TZ, n. p., provoz 52, Praha 1 - č. z. 21925
Druh tisku:	ofset

17 - 001 - 89

Cena Kčs 8,—

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou
v redakci nakladatelství